

ALLEEN MET JOU ALLEEN, MET JOU

Deze roman met de dubbele titel is een liefdesverhaal. De rode draad van de liefde blijkt een dubbelspoor te zijn. Enerzijds is ALLEEN MET JOU een vrij klassieke liefdesgeschiedenis. Anderzijds is ALLEEN, MET JOU een liefdesdrama. Door een concreet motief blijkt de liefde uiteindelijk onmogelijk te zijn. De komma is pijnlijk: voor haar, voor hem.

'Ik heb engelen het leven van een ander horen ontsluiëren alleen door te luisteren'
(Swedenborg)

DEEL EEN

01

Eigenlijk deug ik alleen om aan de Deense grens, ergens boven Hamburg, of misschien diep weggestopt in Friesland of zelfs Jutland, een leven te leiden dat bestaat uit het kijken naar paarden die achter stallingen schuilen voor de strakke wind, het drinken van whisky in tavernes waar krompraat wordt gemompeld en het stappen onder laaghangende wolken. Alle zijn het oefeningen in vrede. Want ik wil mijn wonden likken.

Eén keer in mijn leven op aarde zou ik graag een Venus schrijven. Beitelen, kappen, tekenen of schilderen kan ik niet. De gedachte kwam bij me op toen een collega aan studenten vroeg: 'Wat is erotischer dan de Venus van Milo?' Het laconieke antwoord luidde: 'Een penis van een kilo'. Let u hierbij vooral op het wetenschappelijke vijfletterwoord, dat wegens onvolkomen rijm dwang bij de moppentapper de voorkeur kreeg boven het lullige drieletterwoord. Ik vergat de 'mop' al snel, zoals alle moppen, en bleef met de Venus van Milo in mijn hoofd ronddwalen. Klassiekers beklijven immers. Ze waren, zijn en blijven er, om een of andere duistere, plotseling heel heldere reden. Ik liep er net zo lang mee rond tot het werd: 'Als ik de Milo van Venus was'. Als je als dromer en dichter de dingen en de gedachten te lijf gaat, gebeurt zo iets. Zoals de zeehond die denkt dat hij de oppasser goed heeft getraind (want telkens hij een kunstje met zijn speelbal op zijn snoet vertoont, gooit die kerel aan de kant hem een lekkere vis toe), zo keer je alles om, op zoek naar het ultieme gedicht. Op het ogenblik dat ik aan zo'n gedicht beginnen zou, gereedschap in de aanslag, vroeg ik me af of Milo de maker dan wel de vindplaats van de Venus was. Dat stomweg omkeren van het cliché zette me aan het denken daarover. Het was de plotse overweging van een beeldend filistijn, met zovele boeken en films in zijn hoofd. Ik stak mijn licht op bij deskundigen. Iedereen wist het níét. Typisch voor deskundigheid. Een schoolvos Beeldopvoeding kende het beeld zelfs helemaal niet. Onvoorstelbaar. Uiteindelijk deelden twee betrouwbare bronnen me mee dat Milo wellicht de vindplaats was. Dus aborteerde ik mijn nog ongeboort gedicht. Ik had gehoopt dat Milo de maker zou zijn: 'Als ik de Milo van Venus was . . .'. Alleen zou ik het dan jammer gevonden hebben van die belachelijke naam, die tot in der eeuwigheid zal blijven rijmen met 'kilo', en ook meer thuishoort in het geroezemoes van shoppingpraat en copywriting. Mijn eerste regel zou alleszins geluid hebben: 'Als ik de Milo van Venus was'.

Wellicht gevolgd door de diepmenselijk-goddelijke inval: 'Dan kwam ik altijd en nooit met je klaar'.

Ik moet dus een Venus schrijven die ik zelf vind en zelf maak. Pigmalion slaagde daar in. En vrienden van me die wél kunnen beitelten, kappen, tekenen of schilderen, hebben al ettelijke vrouwelijke lichamen gestalte gegeven. Soms steekt er een ziel in zo'n lijf. Maar de mooiste zag ik ergens anders, in meer wereldse plaatsen en triviale sferen: op foto's, in erotische magazines, in rukblaadjes. Adembenemende afgodinnen. Fotografie trekt schrijven aan. Schrijven trekt fotografie aan. In de doka van het hoofd van de schrijver voltrekken zich analoge processen als in de doka van de fotograaf. Uit de duisternis komt het licht. Het doet pijn aan de ogen.

Van de Venus die ik zelf heb ontmoet, leerde ik eerst de ziel en de geest kennen. Later het lichaam. Drieërlei kwetsuur. Ze is mijn grote liefde geworden. Ze is dat helaas niet gebleven. Vrij was ze niet, evenmin als ik. We hadden vijf kinderen (ik drie tieners, zij een paar peuters) en ieder één wettelijk geregelde partner. Op de zeeën van de liefde waren we dus gedoemd om als piraten rond te zwalpen. Vaker dan in een huwelijk bedreven we de liefde. We doorzommen ook alle emoties en gevoelens die zo'n secret love met zich brengt: angst, wanhoop, gemis, ontgoocheling, woede, haat, heimwee, verlangen, opstandigheid, schuldbesef, wroeging, boetedrang, verdringing, pijn, puin. Maar we klopten met elkaar. Zeiden we. We vulden elkaar volledig in. Herhaalden we steeds weer. We waren voor elkaar geboren. Beveerden we. We hadden ook gelijkaardige littekens. Haar pa was gestorven toen ze nog een kind was. Haar moeder had haar 'doodgedaan'. Mijn vader had dat met mij gedaan. In ons jargon doken ze respectievelijk als 'de hyena' en 'de jakhals' op. Hun namen wilden we niet meer uitspreken, noch ze de titel 'ma' of 'vader' of iets dergelijks toekennen. We smoorden ze met een dierlijke metafoor, zoals ze ons hadden vermoord: hyena, jakhals. Geen hoofdletters. Zoals je als kind God straft door hem als 'god' te schrijven. Verweesd vonden, ontdekten we elkaar, na enkele jaren als collega's op het werk naast elkaar te hebben bestaan. Maar het bleek dat we al die tijd mekaar verstolen in de gaten hielden. We roken elkaars wonden. Het maakte me heel gelukkig en heel ongelukkig. Idem voor haar. Ofwel waren we in de zevende hemel, ofwel zochten we naar de stevigste knoop voor onze ophanging. Ik probeer haar nu te schrijven. Ze heet Tatjana. Mijn pen weegt een kilo.

02

Ik ontmoette haar voor het eerst toen ze nog ongetrouwd was. Vlak daarna zou ze trouwen. ('Na een nacht lang op een duintop aan de Noordzee hevig zitten twijfelen', zou ze me later vertellen). Ikzelf was toen al vijftien jaar ongeveer in mijn eigen huwelijksbootje aan het schommelen, met af en toe wat kapers op de kust. Tatjana had net werk gevonden in het instituut waar ik al jaren om den brode rondhoste: het Interbellum-Instituut, afdeling Polemologie. We bestudeerden er de oorlogen, zo lang de voorraad vrede strekte. Mijn departementshoofd had haar alvast naar mij gestuurd: we hadden dezelfde studies gedaan, en ik kon haar makkelijk wegwijs maken. Ik herinner me niks meer van de woorden die we toen wisselden, die midzomerdag op het gazon van mijn, ons instituut. Later vertelde Tatjana me honderduit daarover, maar ik herinner me alleen haar schoenen. Ik val op vrouwenschoenen. Er zat zilverkleurige draad door geweven. Ze hadden iets Romeins. Haar voeten waren half ontbloot: de poëzie van iets dat er niet is zodat het er wel is. Niet omgekeerd. Aan de achterkant van mijn hart welde toen (waarschijnlijk, misschien) de smeekbede op: 'Doe je mooie schoenen uit, lieve meid, neem ze in je hand en vlucht met mij, over het gras, naar de

overkant, naar ander gras'. (Later zei ze: 'Had je me toen gevraagd om te trouwen, ik zou het gedaan hebben. Met jou'. Maar wie vraagt nou iemand ten huwelijk bij een allereerste ontmoeting en vlak voor zijn of haar eigen trouwfeest?).

Toen was Tatjana vierentwintig. Ze had al een stuk van de wereld gezien; ze had de reizen achter de rug die je als student achter de rug moet hebben. Ze had ook klappen en slagen geïncasseerd dat het niet mooi meer was. Dat zou een grote rol gaan spelen in onze verhouding. Ze zou trouwen.

Vier jaar lang kweten we ons gezamenlijk van onze taak. We werden vakcollega's in het Interbellum-Instituut. We doceerden, begeleidden, oordeelden. Tatjana kreeg een dochter. En nog één, anderhalf jaar later. Af en toe hoopte ik op een koffie op haar appartement. Telkens ze thuiszat met een nieuwbakken baby, was ik één van de weinige collega's die haar niet opzocht. Ik durfde niet. Het kwam ook niet echt bij me op. Ik ben geen groot bewonderaar van nieuwe wereldburgers, en heden ten dage kinderen kopen, vind ik dwaas. Het was ook heel druk op mijn eigen thuisfront, met drie tieners die groeiden als kool. Toen kwam Tatjana definitief terug, na gedane zaken. Ze zou zich niet verder voortplanten. Het was volbracht: ze had twee kinderen op de wereld gezet en scoorde daarmee het verwachte gemiddelde. Iedereen knikte dat het goed was.

Ik luisterde verstolen haar gesprekken af met collega's die ook nog kleine kinderen 'hadden'. Ikzelf zat al in de categorie van de gevreesde midlifers, enkele tieners inclusief. Vaak stond Tatjana voor het mededelingenbord in de docentenkamer, haar rug naar mij gekeerd, veel te lang in verhouding tot wat er ad valvas maar te lezen viel. Dat kwam dan vooral omdat we daar samen-alleen waren: ongemak, voorbode. Later zou ze me lacherig bekennen dat ze ongelukkig was met de vorm van haar neus en me zo veel mogelijk de confrontatie ermee wou besparen. En ik vond die net zo mooi.

Toen we al drie jaar collega's waren, gaf Tatjana me plotseling enkele oude boeken cadeau. Ze maakte me wijs dat ze die dubbel had: oorlogswaardboeken. 'Hoe druk ik me uit in het Duitsch?' Ze had opgevangen dat ik boekencollectie was. Ik dankte haar vriendelijk. Thuis besnuffelde ik de bladzijden extra, met bijbedoelingen. Enkele weken later, in een opwelling, zond ik haar een boek terug: het schitterende debuut van een piepjonge Franse schrijver in vertaling. Ondertussen had ik een groot feest voor mijn veertigste aangericht, met veel vrienden en drank. Ik had haar en haar man net uit durven te nodigen, al bleef ik tijdens een onbewaakt uur in de docentenkamer lang bij haar correspondentiebakje aarzelen. Die avond en nacht was de zaal vooral bevolkt door kapers die in de loop der tijden mijn territoriale wateren en mijn kusten hadden bezocht, sommigen met tijdelijk succes. Het was de eerste keer dat ik scherp aanvoelde dat Tatjana ontbrak. Maar ik was wel de beste vriend van Lore, mijn vrouw. Zei ik. Zei ook zij. Life begins at 40, nietwaar. Het werd een mooie avond en een dolle nacht.

03

In het breiwerk van onze contacten en ontmoetingen begon systeem te steken. Elke vrijdag bijvoorbeeld bleven we wat bijpraten en nakaarten, terwijl de meesten zich naar huis haastten. We verlangden naar de vrijdagvalavond. En we werden elke week banger voor de lange, donkere tunnel van het weekend. 'Als ik 's ochtends buitenkom, zie ik op de vluchtheuvel vlak bij mijn huis een vastenkruis staan', vertelde Tatjana. 'Er staat op: GOD IS LIEFDE'. 'Ai ai ai, zo vroeg op de ochtend, harbalorifa', knikte ik. We lachten de verborgen boodschap weg naar de reservekamer in ons hart. De lente hing al in de lucht, dus verschenen overal in

Vlaanderen de witte boetekruisen met de katholieke slogans op: wegwijzers naar Pasen, barmhartigheid troef. 'Heb je het ook gelezen?', merkte Tatjana de volgende week op. 'De paus is tegen genot in het huwelijk. Vrijen is er om kinderen te maken'. 'Ja, de oetlul', zei ik ferm. 'En kinderen kunnen ook hinderen, haha'. Ik hoopte uit de grond van mijn overspelige hart dat ze zélf niet te veel genot in haar eigen huwelijk meemaakte.

Elke vrijdag, gaandeweg elke dag, kwam ik meer te weten over haar gezin en haar vriendenkring. Op een bepaalde vrijdagavond kon ze niet langer nablijven. Dat hele weekend lang was ik diepongelukkig en dodelijk ongerust. Toen pende ik zowat tien tot twaalf bladzijden vol, voor Tatjana, 'for her eyes only', met heel veel erin. Ik eindigde met de opmerking: 'Dit lijkt wel een liefdesbrief. Misschien is het er ook één. Tot zover mijn frontale aanval'. Enkele dagen later gaf ik haar mijn weekendoeuvre. Op de enveloppe schreef ik: 'Omdat God liefde is'. Op de allereerste dag van de lente kreeg ik haar antwoord, op een minuscuul dichtgevouwen flintertje papier: 'Ik word steeds geloviger. Ik ben diep onder de indruk'.

Vrije dagen en vakantieperiodes begonnen we te verfoeien, want dan waren we gescheiden. Liefde is stekeblind. Ik woonde veertig kilometer ver weg; Tatjana twintig kilometer, de andere richting uit. Het Interbellum-Instituut was dus ons aanvaardbaar alibi geworden. A place to be. Bij elk afscheid was er telkens opnieuw dat verstikkende gevoel: 'Daar gaat mijn liefste mens'. Het schrijnde. Dat was natuurlijk niet bevorderlijk voor de sfeer op ons beider thuisfront, hoe hard we ook ons best probeerden te doen. We zeiden bij herhaling dat we 'hen' ook graag zagen. We meenden het en het was waar. Maar 'goed' en 'kwaad' bestonden niet meer. Verliefdheid, liefde en passie sloten een verbond en sloegen hard toe, in het vijfde jaar dat Tatjana in ons instituut werkte.

Kak en pis van peuters staan haaks op romantiek en rozen: op een namiddag tijdens een korte vakantie was ik eindelijk eens tot bij haar thuis geraakt. Ze kwam naast me zitten. Ik streelde haar haren, mompelde dat het lang geleden was dat ik nog iemand had gezoend. Haar peuters keken met ogen als schoteltes toe. Wat voor leuk monster vertoefde heden in hun woning?! Mijn eigen blikken gleden ondertussen over de muur tegenover mij: aquarel, trouwfoto, Boliviaans muurkleedje, bibliotheekkast, ets. We zoenden. Het was heerlijk. Het was de eerste keer dat ik in haar huis kwam. Het appartement was te klein geworden met de peuters erbij. Aanleiding was een brief die Tatjana me geschreven had. Ik had het lef gehad haar voor te stellen de brief zelf op te komen halen. Geen probleem thuis: ik was vaak onderweg. Tatjana vond het prima. In de brief stond: 'Ik hou van jou'. Ze had toegekeken terwijl ik las. Nu woelde ik met twintig vingers door haar haren en zoende haar. GOD IS LIEFDE. Bemint elkander.

Op mijn verjaardag dacht ik alleen aan haar; zij alleen aan mij op h  r gedenkdag. Het 'monster van de zomer' stond ook voor de deur. We noemden het zo: dat gapende zwarte gat van de zomervakantie, twee ellendige maanden lang, iets waarvoor zovele normale mensen ja-loers op ons waren. Black sun. Holst van de hitte. Zowel Tatjana als ikzelf zouden met ons gezin lang en ver op reis gegaan, ieder naar een andere kant van de wereld. Zo was het al lang voorheen gepland. Die periode schrijnde en blutste ons hevig. We gingen het zomermonster met euforische verkleinwoordjes te lijf, maar het was veel taaier en harder dan we gedacht hadden: een dag duurde elke dag zijn uren en minuten en seconden lang, een nacht idem dito. Tijd was een slak die zich over scherven voortbewoog. Het afscheid was moordend. En we konden het niemand vertellen, geen mens. Geruis in boomkruinen. Parkeerplaatsen. Telefooncellen. Afscheid in schuifjes. Leed en pijn apart verkaveld en verpakt, met mondjesmaat. Maar het hielp niet. We stonden er alleen-samen voor en het deed onbeschrijfelijk pijn. Duizenden kilometers en vele dagen en nachten rukten ons uiteen. De   n

vertrok vroeger; de ander kwam later terug. Vijf weken lang zonder een teken van leven was een hel voor een grote liefde als deze, waar ook ter wereld. We hadden nog niet eens echt stevig gevrijd. Onze 'vluchtroutes' zoals we die noemden, liepen immers door mijnenvelden bewaakt door argusogen. En we waren nog te bang om elkaar op een 'kamer' te trakteren, in het circuit van de overspelige achterafhotelletjes. Maar Tatjana had me 'vuurwerk' beloofd, na onze reizen. Ondertussen werd ik dronken op een Bulgaars trouwfeest en danste zij onder het Zuiderkruis in Argentinië.

Ik zag haar weer op een zomerfestival ergens op de wiegende weiden van Vlaanderen. De zon brandde als een toorts en gooide gloeiende speren naar de aarde. Languit in het gras lag ik naar iets jazzy te luisteren, toen ik het langverwachte zachte schopje in mijn rug voelde. Vijf weken lang had ik daar hevig naar verlangd. 'Hei'. 'Hoi'. Haar man was mee. En nog een paar vrienden. De werkelijkheid was verpletterend.

De daaropvolgende uren waren bijzonder lastig. We konden onvoldoende communiceren: te veel pottenkijkers en luistervinken. Onze reizen kwamen natuurlijk wel ter sprake. Ik werd dronken. Vrienden en kennissen doken op. Het was een hel (Tatjana was geen seconde alleen), een hemel (maar ze was er, haar vliegtuig was niet neergestort) en een vagevuur (ik barstte in drank uit). Bij elke stap die me van haar verwijderde, kreeg ik een blaas op mijn hart. 's Avonds laat zag ik met lede ogen gebeuren waar Tatjana me voor gewaarschuwd had: dat haar man erg bezitterig kon doen als ze in gezelschap waren. Ik kon er niet tegen. Vandaag niet. Dat hij een arm om haar schouders legde. Dat hij haar zoende. Dat ze mee moest met hem toen hij het te koud kreeg en om een pull naar de auto ging. Ik verdween naar een van de biertenten, waar ik nog meer dronk om mijn jammerend hart te verdoven. Toen kwamen ze melden dat ze eens naar huis vertrokken. Het werd laat. Ikzelf bleef in een tentje op de kampeerweide overnachten, naast dat van mijn nageslacht en hun vrienden. Ik merkte de vraagtekens in de ogen van Tatjana. Was dit dan het langverwachte weerzien geweest? Ze keek nog eens om, tussen brullende en strompelende festivalgangers. Zo triest, zo triest. Het werd nog een van de eenzaamste nachten uit mijn leven, tussen duizendvoudig fuivend volk. We kenden elkaar een halfjaar intiem, we konden niet bijeenkomen, en ik verlangde hevig naar haar lichaam. Een andere man zou zich daar vannacht over ontfermen. In mijn hoofd echode een passage uit een van haar vele brieven aan mij: 'Je bent mijn enige, grote liefde. Je bent het beste wat me ooit is overkomen. Wees niet bang: je hebt geen concurrentie'. Ik rukte me in een ongezonde roes. Van vuurwerk was helemaal geen sprake, zoals ze voor onze reizen voorspeld had. En overall om me heen werd gevrijd, onder een klaterende sterrenhemel. Ik was ontgoocheld, kwaad en zat. Mijn hart, mijn hoofd, mijn hele lijf protesteerde tegen voldongenheid. Ik balde een vuist naar de maan.

04

Pas een week later, een verschrikkelijke week later, op de eerste dag dat haar man weer uit werken ging, hadden we eindelijk enkele uren samen. Jammer genoeg moesten we daar allebei een stevig potje voor liegen thuis. Daar voelden we ons al heel slecht bij. Tatjana bracht haar peuters naar een tijdelijke vervangmoeder en we trokken met de nodige omzichtigheid naar zee. De zomer werd al moe; er hing zwaarte in bomen en struiken.

Tatjana had me weer vuurwerk beloofd. Ik had voor een hotelkamer gezorgd; ik zou trouwens toch twee dagen aan zee blijven om enkele muzikale performances bij te wonen. Dat maakte alles veel aannemelijker, en minder geforceerd. Want liefde staat lust in de weg: we waren allebei al lang geen maagd meer, en geen doetjes, maar ten opzichte van elkaar ver-

toonden we schroom. Misschien hadden we al te veel gepraat. Grote liefdes ontwikkelen zich wel vaker langs lijnen van geleidelijkheid, en veel minder via de abrupte biologie van lijf en leden, genre Fatal Attraction.

Het was mooi weer, maar het werd een vreemde namiddag. De zon ging onder in mijn hoofd. Ik kreeg een cadeautje van op reis plus de verzekering van haar altijdurende, diepe liefde voor mij. En toen kwamen de tranen. 'Ik kan noch voor jou, noch voor hem, noch voor mijn kinderen goed zijn', snikte ze. 'Ik voel me helemaal verscheurd vanbinnen. En ik wil jou niet kwijt. Ik ben zo bang ... Sorry, maar op zijn eerste werkdag na de vakantie kan ik niet ...'. Ik knikte dat ik het begreep. Ik zei het haar ook. Eén en al begrip was ik. En spijt. En onmacht. Ik probeerde haar te troosten. 'En je hotelkamer dan?' vroeg ze. 'Nu heb ik toch een comfortabele slaapstee voor vannacht, hé', antwoordde ik, ietwat wrang. Ik kon het niet helpen. 'Ik besef wat ik mis', zuchtte ze spijtig. Er klonk ook opluchting door.

We zaten verscholen tussen duinen en struiken, op een quasi-verborgen plek waarvan de onvermijdelijk passerende man-met-hond, bejaarde Peeping Tom en gezinnetje-met-picknick dachten: 'Harten troef hier, maar niemand mag het weten. Verboden liefde'. We zagen het aan hun ogen: olijk, nieuwsgierig, afkeurend. We streelden elkaar intens. En als een nobele ridder nam ik haar daarna mee uiteten, later op de middag. 'Nu heb ik alweer spijt van mijn beslissing', bekende Tatjana. Ze glimlachte. Ze was bijzonder lief en vroeg me naast haar te komen zitten. Het kon me plotseling allemaal niet veel meer schelen. Ik zou alles te goed houden. Ze stond bij mij in het krijt. Ik zou haar altijd heel graag zien. Ginds lag de bruisende zomerstad-aan-zee. Overmoedig voelde ik me worden. Sterk. Ik vroeg me alleen nog af in welke staten ik het komende etmaal door zou komen. Die performances interesseerden me eigenlijk geen bal: microfonisch versterkt post-postmodernistisch gebral. Ze boden enkel een decor. Maar alleen in een hotelkamer voor twee, dat beloofde weer een uitgelezen portie eenzaamheid te bieden. Ik schakelde mijn automatische piloot in, verzonk onmerkbaar in diep gepeins en liet haar door mijn ontgoocheling heen praten. Ze kon haar opluchting moeilijk verbergen. Ik at mosselen. De avond zou de mijne worden, maar ik zou Tatjana trouw blijven. Zo trouw als een Kreeft.

In de valavond namen we afscheid. Waar ik maanden naar uitgekeken had, was dus niet doorgegaan. Maar ik had mijn gevoelens zijgerangeerd, op het spoor van het verborgen ongenoegen. Afwimpelend en wegzuivend simuleerde ik luchtigheid. Dat ik ook alweer boos en ontgoocheld was, verdrong en camoufleerde ik. Ik zag Tatjana te graag. De dronkenschap zou nog wel komen, straks, en misschien zatheid worden: de vergrotende trap ervan. De dronkenschap waardoor je uitvergroot met een paardenbril op. Ontnuchtering gegarandeerd. Ik voelde het aankomen. Het lag op de loer. Ik was bereid even te sneuvelen, op het slagveld van Koning Alcohol, voortgestuwd door Liefde, Gemis Aan. 'Ik zal je altijd graag zien', beklemtoonde ze nog. 'Doe dat asjeblijf', antwoordde ik. 'Zonder jou kan ik niet leven. We hebben al zoveel gedeeld'. Met dergelijke mededelingen verzandden we in het rijke oeuvre van de Vlaamse schlagerzangers. We voelden ons belachelijk. We konden niet om de goedkope woorden en de clichés heen. 'Ik ben momenteel méér getrouwd dan jij, hé', probeerde ze dan. 'Jij en Lore staan al veel verder'. 'Dat is ook waar'. 'Weet je wat: morgen zak ik nog eens naar hier af. Maar ik zal wel de kleintjes mee moeten brengen. Zo rond tien uur, als je dat goedvindt. Eh ... terras van de Cambrinus op het Heldenplein, ja?' 'Prima', knikte ik. Dode mus. Pleister op een houten been. 'Het zijn schatjes. Ik berokken hun mama wat!' 'Zul je je bezig kunnen houden hier vanavond? Zul je je niet eenzaam voelen?' 'Ja, nee, ik ben graag alleen. Ik denk dat ik op mijn hotelkamer blijf om wat te schrijven. En een douche te nemen, natuurlijk. Het is toch in de prijs begrepen, haha'. 'Dag schat, hou nog veel van me te

goed, hé! Ik spaar het beste van mezelf voor jou'. Ik antwoordde met een blik zo trouwhartig als van een opzittend hondje dat een koekje is beloofd. Nee, ze hoefde zich helemaal geen zorgen te maken over mij. Where Shall I Begin To Tell A Story Of How Great A Love Can Be. Toen ik de sleutel in het contact omdraaide, was het alsof ik mijn hart elektrocuteerde. We reden ieder een andere richting uit, zo omzichtig als we gekomen waren, wuivend met een arm door het omlaaggedraaide zijraampje. Dit was al het holst van de zomer niet meer. De Vlaamse flora had rijpheid en overdaad bereikt; er zat al een zweem van verval in de natuur. In de achteruitkijkspiegel volgde ik het autootje van Tatjana tot het een stip geworden was, één van de vele honderden piekuurmonstertjes van de Vlaamse fauna. Een horde trage, haastige caravans slokte het ding op. Zo, mijn Venus was verdwenen, zonder me haar vleselijke liefde te hebben geschonken. 'En overal ligt gevaar op de loer', dacht ik. 'In één klap kan ze dood zijn. Misschien nu al. Een tel. Een mum. God zit in het detail; de duivel ook. Maar dan is ze helemaal van mij alleen. Dan bezoek ik elke dag haar steen of haar urne. En wie zal ze vandaag weer ontmoeten godverdomme?'

Het gevaar zou zich die avond in een heel andere gedaante voordoen. Aan engelen had ik helemaal niet gedacht. Ik begaf me naar mijn veel te grote hotelkamer voor een douche. Gedachteloosheid had mijn hoofd ingepalmd. Ik kreeg ook heimwee naar Lore en de tieners. Ik verlangde naar familie. Naar wettelijkheid. Maar in mijn hart heerste ook wat vrede: de pauze tussen twee oorlogen in. Ik had het gevoel dat ik nu alles aankon.

05

What's on a man's mind? Ik zorgde zelf voor wat vuurwerk onder de douche. Daarna trok ik de zeestad in, gewapend met een vers pakje sigaretten en de vaste wil laveloos te zuipen. Ik werd gedichteerd door chemie. Op een gezellig pleintje met veel cafés waren diverse groepen hun genre muziek aan het bedrijven. Een eerste slachtoffer van de drank verscheen in het straatbeeld. Hij stak bij herhaling zijn broek af en toonde grinnikende omstanders zijn roze slip. Ik verkende drenkplaats na drenkplaats. Overrijpheid alom. Langzaam werd ik dronken, midden een woestenis van drukte en spraakzame monden. Af en toe zette ik een stap opzij, trad uit mijn lijf, en aanschouwde mezelf: 40-plus, een vader, een man, een echtgenoot, een schuinsmarcheerder, een minnaar, een docent. Soms dichter. Zwerver ook. Ik kreeg het moeilijk met mijn rol voor vanavond. Die was me niet echt op het lijf geschreven. Wat voerde ik hier in 's hemelsnaam uit verdomme? Bij wijlen had ik een kort gesprek in het dialect van de zee. (Ik beschik over de kameleontische gave der taal, haar uitwassen, en het gebruik ervan). Op gezette tijdstippen trok ik naar buiten, op de onregelmatige Vlaemsche kasseien van het pleintje, om naar een 'performance' te staren. Maar ik zag en hoorde weinig. In de doka van mijn hoofd was ik Tatjana's lichaam aan het ontwikkelen. Haar bekende, onbekende lichaam. Een half jaar was dus verstreken. Goed. Bon. Ik was geweest, maar had niet gehad. Goed. Bon. Er was iets oningevulds overgebleven. Iets volledig oningevulds. Ik dronk op wat ontbrak, omdat het ontbrak. Dat ontbroke laaide hoog in me op. Ik slaagde er maar moeizaam in het te blussen. Het bleef nasmeulen. Elk ogenblik kon het weer opflakkeren. Ik begon kanten en kontjes te bestuderen. Perfect tijdverdrijf tijdens een publiekelijke performance. Aanleiding tot mijn stiekeme studie was een verhaal van een van mijn dochters. Tijdens een uitstapje met de klasgroep naar Keulen had ze meegemaakt hoe een drugdealer een vriend van haar op straat zomaar pardoos een shot in zijn kont mikte, om hem verslaafd te maken. De jongen flipte natuurlijk totaal. Ik zag een zee van wiegende bipsen en een wiegende zee van bipsen voor mij. Ik beeldde me in hoe ik Tatjana voor eeuwig en altijd aan

mijn verzengende liefde verslaafd zou kunnen maken, door heavy shots die vanuit mijn lenenen vertrokken. Ik zou haar naadloos met mijn zaad bevolken, tot in de verste uithoeken van al haar provinciën. Dat zou met zacht geweld gepaard gaan. Ze zou het gevoeld hebben in haar liefdesgrotje, dagenlang. God, ik werd goed zat. Ik kreeg een dwingende behoefte aan communicatie. The lager wanted to talk. Ik maakte aanstalten om me naar het dichtstbijgelegen bierkraampje te begeven.

Toen passeerde Hermien in mijn vizier, ingesnoerd in een piepklein rugzakje. Drie jaar geleden was ze aan het Interbellum-Instituut afgestudeerd. Ik was haar docent geweest. Toen had ze nog lange haren. Nu niet meer, maar ik herkende haar meteen. Ik herinnerde me dat haar vriend toen voor enkele maanden met de Belgische Zeemacht meetrok naar de Golfoorlog, als beroepsmilitair. Uitgerekend Hermien studeerde Polemologie! 'Het is oorlog, meeneer: gaan de examens nu nog door?' vroegen de studenten gekscherend. Maar voor Hermien was het bloedige ernst; ze had er rechtstreeks en écht mee te maken. Grapjes waren aan haar niet besteed.

Ik volgde haar met mijn ogen. Zo'n twintig meter van mij bleef ze staan, in het gezelschap van twee vriendinnen. 'Hermien', mompelde ik. Vreemd dat ik haar naam onmiddellijk weer wist. Honderden studentes en studenten waren al die jaren de revue gepasseerd. Tientallen oorlogen en oorlogjes had ik ze al gedoceed. Met Hermien had ik nooit speciaal contact gehad, tenzij misschien dat ik als begeleider voor haar eindwerk had getekend. Nu wist ik amper nog waarover dat ging. Gewapend met drank stapte ik op haar toe. 'Dag Hermien'. Ze draaide zich om. 'Hei', deed ze verrast. 'Ken je me nog?' 'Ja zeker'. Er was iets gebeurd met haar. Ik merkte het onmiddellijk. En het kwam niet door dat kortgeknipte kopje. Hevig verdriet had haar gezicht ontroerend mooi gemaakt. We maakten opnieuw kennis en ze introduceerde me een beetje lacherig bij haar vriendinnen. Die verwijderden zich na enkele minuten small talk discreet een paar meter. 'Wat steekt er in dat rugzakje?' vroeg ik toen domweg. Het was een vraag die door de drank werd gedictieerd. 'Brieven van mijn man', antwoordde ze. 'En zijn dagboek. Weet je het nog niet? Hij is anderhalve maand geleden verongelukt, op de autoweg niet ver hiervandaan. Is er geen doodsbericht in het Interbellum-Instituut toegekomen? Ik liet er één zenden'. 'In de zomer is daar geen kat', zei ik verbouwereerd. 'En ze zijn er aan het schilderen momenteel. Alles ligt er overhoop. Alleen op zaterdag is er iemand, voor de nieuwe inschrijvingen'. Het was té gewoon gezegd. En zo ontzaglijk dwaas. Ik zweeg, om me te laten overmeesteren door dat grote verdriet. Ik vond het zo erg voor Hermien. Golfoorlog. Rugzakje. Autoweg. Dood. Op slag werd ik weer nuchter.

06

De vriendinnen kwamen er weer bij. Hermien was goed omringd. We deelden drank en sigaretten. Af en toe vertelde Hermien een flard van wat er gebeurd was, van haar verdriet, van hoe medeleven van kennissen en burens soms nog ellendiger was om mee om te gaan dan de echte wonde. Die wonde was nog vers; de ontnuchtering moest nog toeslaan in al haar totaliteit. Ik werd weer wat spraakzamer. 'Hou je van die muziek?' vroeg ik. Het was al dik donker geworden. Het werd laat, en kouder. We stonden te kleumen in de augustusavond, beertjes bier in de hand, sigaretten tussen de vingers geklemd. 'Eigenlijk niet'. 'Wil je nog mee gaan zwerven?' stelde ik in een opwelling voor. 'Of word je ergens verwacht?' Ze knikte dat het goed was. 'Even overleggen'. Ze ontdeed zich van haar rugzakje en ging naar de vriendinnen, die weer wat afgedwaald waren. Een van de twee ontfermde zich over het rugzakje. Er werd een kort conclaaf gehouden. Ik zag beiden begrijpend knikken. Toen Hermien terug

naar mij kwam, zei ze dat het oké was. Op mijn beurt stapte ik naar de meisjes. ‘We gaan nog even de stad in. Ik breng Hermien heelhuids terug, hoor’. ‘Je moet goed voor haar zorgen’, zeiden ze ernstig. ‘Je weet wel waarom, hé’. Ik knikte geruststellend, gaf elke bewaaring een zoen en verdween met Hermien in de straten van de nacht, richting zee.

De eerste minuten liepen we onwennig zwijgend naast elkaar. De stilte was plotseling oververdovend. Ik deed onhandige pogingen om grappig te zijn, maar ik voelde dat ze zelf wel haar verdriet de baas kon. ‘Moet jij niet naar huis?’ vroeg ze plotseling. ‘Nee, ik heb een kamer in een hotel hier. En ik zwerf wel vaker’. ‘Aha. Waarom zwerf je?’ ‘Omdat ik ongelukkig ben? Omdat ik het nog niet gevonden heb?’ ‘En waarom? O, sorry’. ‘O, dat is een lang verhaal. Ik schat dat ik er duizend-en-één nachten voor nodig heb’. Ze knikte en zweeg. Ze moest eens weten waarom ik eigenlijk die kamer gereserveerd had. Tiens, zou ze Tatjana kennen? Ze moesten elkaar vroeger in het instituut wel eens gezien hebben. Zou Tatjana zelf haar nog kennen? Ze had geen les aan Hermien gegeven. Zoveel was zeker. Het was net alsof ik als een personage in een Franse roman rondliep. Ik was onder de indruk van Hermiens verdriet, van de versheid ervan, van hoe ze daarmee omging, en van haar schoonheid, die me vroeger niet opgevallen was. Die schoonheid was het resultaat van diep verdriet. Misschien was ik verliefd aan het worden op verdriet. Hermien ontroerde me. Ik probeerde me het onderwerp van haar eindwerk te herinneren. Ik had dat nota bene zelf begeleid. Het lukte me niet. Ik hoopte dat ze het niet ter sprake zou brengen.

We kwamen op de zeedijk. Overdag wemelde het er van de toeristen. Nu was er geen kat. Het waaide stevig. Er stak een donkere basstoon in de aanrollende golven. Ik werd weer een stuk nuchterder. We gingen op een bank zitten en luisterden naar het zwarte geruis van de zee. Toen bedroog ik Tatjana. Ik legde mijn arm om Hermiens schouder en nam haar hand in de mijne. Ze vlijde haar hoofd tegen het mijne. ‘Het is heel erg, hé, wat je doormaakt?’ Ze knikte, sprong plotseling weer op en wandelde naar de wering, twintig meter verderop. Ik liet haar vijf minuten alleen, rillend op mijn bank. Ik had het koud en warm tegelijk. En ik voelde me slecht en goed. Wat was ik in ’s hemelsnaam aan het meemaken? Had een of andere apocriefe liefdesgod begrip getoond en me Hermien gezonden? Zocht ik vervanging voor Tatjana? Was ik overweldigd door Hermien en haar niet te vatten verdriet? Weifelde ik tussen twee oorlogen bij gebrek aan vrede? Welke zin had het toeval? Wat voor zin?

Ik stapte op haar toe. ‘Ben je boos?’ Ze schudde van nee. ‘Ga je mee? Het wordt koud’. ‘Ja’. ‘Kom, het is niet ver’. Weer legde ik mijn arm om haar verdriet. ‘Wil je eerst ergens nog iets drinken? Of sigaretten kopen?’ ‘Nee’. Kort van stof, plotseling weer ingepalmd door donker verdriet, misschien ook bang voor mij.

Tien minuten later, we hadden geen woord meer gewisseld, stonden we vijf-hoog voor mijn hotelkamer. Elke kamer had een naam, die met krullerige letters op de deur gekalligrafeerd was. Op de mijne stond: ROMAN. Hermien moest er even om lachen. Ik opende het ding. Er waren twee bedden, gescheiden door een kast. Op het schrijftafeltje lag godbetert een bijbel. Om beurten verfristen we ons in de badkamer. Daarna gingen we naast elkaar op een bed zitten. Even later liggen, geheel gekleed. Het was er lekker warm. Hoog in de hoek hing een tv-toestel. Ik zapte naar MTV. Een clip van Bruce Springsteen: het bloedstollende Streets of Philadelphia, de soundtrack voor de aids-film. Hermien vlijde zich languit tegen me aan en weende zacht. Ik streelde haar haren. In elk oor had ze drie ringetjes, en ze droeg zwarte kleren, zoals de tijden het voorschreven. ‘Ik vind het heel erg voor je’, fluisterde ik. ‘En je hoeft niet bang voor me te zijn’. Ze kneep in mijn hand, drukte zich nu hard tegen me aan en kreunde. Ik kreeg zin om ook te huilen, om haar, om Tatjana, om Lore. Ik klikte de televisie en het licht uit. ‘Morgen zul je dit misschien erg vinden’, voorspelde ik. “’s Ochtends ziet alles

er veel scherper uit. Onthutsender. Grimmiger. Gewoner'. 'Dat weet ik', mompelde ze. Het was al diep in de nacht. Beurtelings soezend, slapend, strelend, dromend en fluisterend lieten we de uren verstrijken in deze pechstrook van de nacht. We hadden onszelf even zijgerangeerd om elkaars pechverhelpster te zijn. Ik trok mijn t-shirt uit; zij ook. Ik streefde haar rug, borsten, buik. Dit had niks met seks te maken, maar alles met troost. Ik profiteerde niet. Ik voelde me goed en slecht, nuchter en zat, gelukkig en ongelukkig, verlegen en ondernemend. Ik vervloekte het moment waarop het ochtendlicht de kamer binnen zou stromen, deze cocon van verdriet en troost. En was Tatjana nu in een onrustige slaap verzonken? Droomde ze? Werd ze door een nachtmerrie bezocht? Had ze spijt van haar beslissing? God, morgen om tien uur zou ik haar weerzien! En ik had beloofd Hermien naar huis te brengen, vijftien kilometer hiervandaan. In geen geval mocht Tatjana ... Ik sliep even in en droomde kort iets over de man van Tatjana. Ik werd wakker toen Hermien zich op haar buik draaide. 'Sliep je?' 'Zo'n beetje. Ik zwierf rond in mijn hoofd'. Ze haakte haar beha los. 'Wil je me nog even strelen?' 'Ja, hoor. Mag ik je ook nog iets vragen?' 'Ja'. 'Waarom gaf je je rugzakje met je vriendin mee? Eh ... je hoeft niet te antwoorden'. 'Mijn relikwieën mogen nooit verloren gaan', mompelde ze. 'En ik wist niet wat je van plan was'. 'O'. Ik kreeg het oude gevoel dat ik haar al jaren kende en probeerde dat naar mijn handen over te hevelen. Het donker in de kamer begon zich al te mengen met het valse gif van het eerste licht.

07

We zagen er deerniswekkend uit in het ochtendlicht. Zwijgend en haastig verdwenen we om beurten in de badkamer. Het ontbijt sloegen we maar over. Dié matineuze gezelligheid lieten we aan ons voorbijgaan, wij, les gens de la nuit, overspeligen. Het was een straf die we onszelf oplegden. Ik hield de tijd in de gaten; ons vertrek leek meer op een vlucht. 'Je voelt je rot, hé?' zei ik. Ze knikte dat het waar was. 'Echt geen honger?' 'Nee'. Bijna stiekem verlieten we de ROMAN-kamer. We konden zo naar buiten glippen; ik had de avond ervoor bij aankomst al betaald. De parkeergarage was gelukkig vlakbij. We hoefden de klaagzang van de meeuwen niet te aanhoren. Misschien was Tatjana al naar hier onderweg. De tijd drong. Ik nam risico's. Tegen hoge snelheid bracht ik Hermien naar huis, naar haar stadje in het hinterland van de kust. We zeiden weinig. 'Kom je nog binnen voor een koffie?' 'Nee, dank je', zei ik met verstikte stem. Alles leek hoogst onwezenlijk. 'Misschien hoor je nog wel van mij'. 'Misschien'. Ze stapte uit aan een mooi huis in een rustige woonwijk. Op het oprijlaantje stond een grote auto. Woonde ze weer bij haar ouders? Of nog alleen? Ik durfde het niet te vragen. Ik draaide het raampje naar omlaag. 'Sorry dat alles zo vlug moet. Ik heb om tien uur alweer een afspraak met een vriend. Moet nu dringend terug'. Hermien knikte, wuifde en verdween zonder nog om te kijken in het huis. Als een razende reed ik terug naar de stad aan de zee. Zon palmde de stille straten in. De zee van vannacht was de zee van de ochtend geworden. Mensen met boodschappentassen. Gerinkel van glas. Zwierende meeuwen. De zon die op een melkauto afketste. Weer reed ik het duistere hol van diezelfde parkeergarage in. Daarna ijfde ik naar de Cambrinus op het Heldenplein. Het was twee minuten over tien. Ik was een wrak. Uit bars en cafés stroomde schoonmaakwater. De geuren van zeep en sop, verschaald bier en sigarettenpeuken vermengden zich en werden reuk. Schoonmaken stonk en rook gelijk lekker. Het enige wat mijn lijf nu kon hebben, was een koel appelsapje. Ik had dat lijf gisteravond te erg toegetakeld met nicotine en alcohol. In de Cambrinus koos ik de eerste de beste plaats op het overdekte terras. Brouwers, groente- en fruitboeren waren aan het lossen en laden. Het appelsapje kwam er. Dat ging gepaard met veelbetekenend

geslof van voeten. Ik wachtte, vervuld van medelijden met Tatjana. Ze zou dus haar peuters meebrengen. De vervangmoeder werd te duur. Ze wou me alleszins weerzien, omdat haar hart een stortplaats was van spijt, verlangen, wroeging, schuld. Daardoor, en door het avontuur met Hermien, zag ik haar nog veel liever. Maar hoé zag ik er momenteel uit!?

Tien minuten later verscheen ze, een dochtertje aan de hand, een dochtertje voor zich uit duwend. En het leven op aarde, deze blauwe plek in het heelal, deed zich op deze stralende ochtend in al zijn gewooneheid aan ons voor, want het allereerste punt aan de orde van de dag betrof een poepbruine luierkwestie. Piepjonge kindjes vragen altijd en overal alle aandacht, en staan rebels haaks op stormachtige, grote liefdes. Ze zijn daar soms wel het resultaat van. Maar schijten doen ze hoe dan ook. En in een tearoom veroorzaken ze last en omslachtigheid. We kregen niet eens de tijd om elkaar een zoen te geven. Na gedane zaken bestelde Tatjana een thee-citroen en een paar vruchtensapjes. 'Misschien kunnen we straks ergens anders naartoe, hier komen wel eens kennissen van me', zei ze. 'Hoe was het nog gisteren? Je ziet er echt kaduuk uit, hoor. Erg gehavend. Helemaal verkreukeld. Ik heb het nog zo moeilijk gehad, weet je. Je kent de reden wel, hé'. Ze pakte mijn hand vast. Het verwarmde mijn ontrouwe hart even. 'Nogal veel gedronken, mooi moedertje,' antwoordde ik naar waarheid, 'en het werd laat. Je kent dat. Wel gezellig. Paar vrienden op het lijf gelopen'. 'Iemand gezien die we kennen?' 'Ach, hier en daar een glimp'. We wisselden karige mededelingen uit, onderbroken door stiltes en minutenlang naar buiten staren, naar de nering van Vlaanderen op een zonnige voormiddag. We zaten inwendig onszelf te beklagen, terwijl de beide peuters op hun eigen manier een piekmoment beleefden met hun vruchtensapje. We vonden het onrechtvaardig, op deze wijze liefhebbend te moeten leven. We verdienden veel beter, vonden we. Maar we zwégen vooral, om het niet nog erger te maken.

Een halfuur later werden we zes straatjes verder depressief in een café waar Engels de voertaal bleek te zijn. We keken op een imposante collectie sigarettenaanstekers, het hele kafaat door tentoongesteld. Ik kreeg visioenen van geweldige kankers. Vuil en moe voelde ik me. Mijn lichaam protesteerde tegen wat ik het had berokkend. Ook mijn hart had het moeilijk. Ik vertelde Tatjana in het kort over mijn ontmoeting met Hermien. En over haar dode man. Ze kon zich het meisje niet herinneren, zei ze. Ze was misschien nog niet lang genoeg in het Interbellum-Instituut werkzaam. Of ze had er geen les aan gegeven. 'Nee, dat is het', knikte ik. 'Mm'. 'Da's toch erg voor haar, hé?' opperde ik. Tatjana haalde haar wenkbrauwen op. Ik zag haar denken. 'Is ze lang gebleven?' 'Hermien? Niet zo lang als ik, nee', loog ik. Toen werd het tijd voor de mama en de kleintjes om weer op te stappen. Ze hadden nog een twintigtal kilometer voor de boeg. Ze hadden zich de moeite getroost te komen kijken naar een man in puin. Ik beloofde langs te komen in de namiddag. Eerst zou ik ergens iets eten, niet gehinderd door kinderen, om wat te doen aan het herstel van dit oude lijf. En dan, in de valavond: huiswaarts. Genoeg gezworven. Terug naar Lore, mijn beste vriendin. Toen we afscheid hadden genomen (moeders buigen zich over kinderen, minnaars buigen zich over mama's), maakte ik de donkerste uren van de zomer mee. Ik kreeg geen hap door mijn keel in het allersaaiste tearoompje van de stad. Wat was er allemaal gebeurd? Was ik een collectie vrouwen aan het aanleggen? Bedroog ik iedereen met iedereen? Wat was er nog niét gebeurd? Ik had Hermien in een ijtempo naar huis gebracht. Ik was met een verward hart en een verkreukelde kop voor Tatjana verschenen. Lore had ik nog niet eens opgebeld. Met bezwaard gemoed liet ik mijn spaghetti onaangeroerd. Dat wil zeggen: met de slierten fantaseerde ik de stevigste knoop voor mijn nakende ophanging. Koele cola was de enige weldaad die dag.

Die namiddag liep ik nog even bij Tatjana aan, twintig kilometer landinwaarts. Het was ondertussen duifgrijs bewolkt, en bloedheet. Rond de middag al was de zon verdwenen. Ze zei: 'Ach, alles wat we meemaken, is extra. Daar moeten we mee leren leven, vind je ook niet? We zouden anders onderweg te veel slachtoffers maken, hé?' Ik knikte, te vermoeid om daar uitvoerig op in te gaan. Toen kwam er telefoon, veel te lang. Moe tot in mijn merg strekte ik me in de sofa uit. Het kon me plotseling allemaal niet veel meer schelen. Ik was in een niemandsland verzeild. Aangespoeld in mijn hoofd: een Robinson op een eiland, in een boek met open einder. Wat ik alleen nog wou, was windstilte in mijn hart. Ik zat op de evenaar van mijn gevoelens. En wanneer, god, wanneer zou deze prachtige vrouw eens een bed met mij delen?

's Avonds thuis ('Hoe was het?' 'Goed. Veel volk daar'. 'Bekenden gezien?' 'Weinig') zocht ik in mijn archieven de groepsfoto op van het jaar waarin Hermien gediplomeerd werd. Ze stond uiterst boven rechts, op de pui van het Interbellum-Instituut. Ze droeg een witte band in haar lange haren. Ik schreef haar een kort briefje waar ik heel lang over nadacht. Het adres had ik vanmorgen vanbuiten geleerd, toen ik haar naar huis terugbracht. Haar telefoonnummer zocht ik ook op: ik had de naam van haar overleden man onthouden. Lore informeerde nogmaals naar de performances aan zee. 'Aan zee voel ik me prima', zei ik. 'Geen hooikoorts bijvoorbeeld. Maar 't was wel lastig'. 'Ja, dat merk ik', knikte ze. 'Je struikelt zowat over de wallen onder je ogen. De krant van verleden week ziet er beter uit. Ga maar vroeg slapen'. Ik deed op dat ogenblik niets liever. Lore was een parel van een vrouw.

08

Vijf dagen lang regende het onophoudelijk. Een onwrikbare, loodgrijze kap schoof over de wereld. Van de zomer was geen spoor meer te bekennen. Met Tatjana kon ik alleen af en toe verstolen telefoneren. Ze liet me weten dat ze ernaar verlangde om me weer te zien. Dat het eeuwige liefde was. Dat ze het beste van haarzelf voor me spaarde. Ik wachtte gespannen op een brief van Hermien. Zo worstelde ik met dubbel verdriet. Na die ellendige regenperiode, waarin ik geen klap uitvoerde (het academisch jaar begon pas rond 20 september), kwam hij er. 'Lieve oud-leraar', luidde het. Hermien probeerde haar verdriet te beschrijven. Nooit meer praten. Nooit meer lachen. Nooit meer vrijen. Ook liet ze me weten dat ze mijn briefje eigenlijk wel had verwacht. En er op gehoopt had. Laatste regel: 'Ik ween ... '. Ik weende mee, droogde mijn tranen en schreef terug. Op de laatste dag van augustus had ik permanentie in het Interbellum-Instituut. Dan was het mijn beurt om nieuwe studenten in te schrijven. Die avond waren er ook alweer muzikale acts van bekende groepen, een dertig kilometer verderop, om de zomer af te sluiten. Ik nodigde Hermien uit: 's middags om samen iets te eten tijdens mijn pauze; 's avonds om samen naar het muziekfestival te trekken. Ik zou rijden en haar terugbrengen. We zouden met z'n tweeën het einde van een zomer vieren.

Ik moet me bijzonder overmoedig gevoeld hebben toen: voor de vakantie had ik namelijk in dit verband ook al met Tatjana afgesproken, zij het vaagweg. Ze zou er met haar man (haar onvermijdelijke man) en enkele vrienden misschien ook naartoe gaan. En ze hoopte uiteraard dat ik er ook zou zijn, voor andermaal een portie stiekeme liefde met afstandsbediening. Weer een paar uur samen. 'Extra'. Ik zou er zijn, met Hermien. Ik was me van geen kwaad bewust. Ik dacht dat Tatjana op een andere manier met me om wou gaan. En ik was volledig geconcentreerd op Hermien en haar verdriet. Ik vond dat het kon. En toch zou Tatjana mijn grote liefde blijven. Ik droomde en fantaseerde nog altijd over haar. Maar tot na-

der order was er een concurrent opgedaagd. We wilden het geen van drieën. Misschien ook raakte mijn geduld op, en wou ik onbewust Tatjana uitdagen. Of straffen. Maar Hermien beantwoordde mijn tweede brief niet. En het werd 31 augustus.

09

Op die laatste dag van augustus zat ik 's middags in een tearoom te wachten. Ik hoopte hard dat Hermien zou opdagen. Het regende weer. Mijn hart klopte als een drumstel. Daarstraks had ik al een meisje achtervolgd; ik meende het rugzakje herkend te hebben. Het was een ander meisje, dat wonderwel op Hermien geleek. De afgod van de verboden liefdes speelde me parten. Eindelijk kwam ze eraan, al net zo zenuwachtig als ikzelf. Ze zéi het ook onmiddellijk. 'God, ik sta te trillen op mijn benen'. 'Ik ben blij dat je er bent', zei ik. 'Heb je zin om vanavond mee naar dat festival te gaan?' 'Als je het niet erg vindt ...'. 'Maar nee! Ik nodig je uit. Kreeg je mijn brief?' 'Prima dan. Ja, hoor, bedankt'. 'Heb je honger? We kunnen straks iets eten. Ik moet pas om 14 uur weer in het instituut zijn, tot 17 uur. Daarna kom ik je ophalen. Laat je auto misschien hier ergens achter'. Hermien knikte dat het goed was. We dronken iets. 'Ik heb een keuze gemaakt', deelde ze plotseling mee. 'O ja?' 'Je zult me uitlachen als ik het vertel'. 'Nee, zeker weten'. 'Echt?' 'Echt'. 'Beloofd?' 'Beloofd'. 'Eh ...'. 'Je moet zelf weten wat het beste voor je is'. 'Maar je kunt nooit raden wat ik ga doen. Zul je me echt niet uitlachen?' 'Beloofd', herhaalde ik.

'Ik ga in het leger'.

Dat was het laatste waar ik aan gedacht zou hebben. Maar vreemd genoeg verwonderde het me niet. 'Wel, je hebt er lang genoeg over kunnen nadenken. Dat moet je dan doen'. 'Je vindt het maar flauw, hé? Of durf je het niet te zeggen?' 'Maar nee!', zei ik, ietwat kregelig. We zwegen even. Haar verongelukte man zat plotseling tussen ons in. Hermien wachtte op wat meer commentaar van haar lieve oud-leraar. Maar ik had godbetert geen inspiratie. Ik dacht aan haar man, de beroepsmilitair-zeeman: na de Golfoorlog de dood gevonden op een stomme Vlaamse weg. 'Ik vind het fijn voor jou dat je een beslissing hebt genomen', zei ik dan. 'Echt waar'. 'In november begin ik eraan', vertelde ze. 'Eerst lessen, en opleiding, hier in de provincie. Dan doe ik een serie examens. Ook sportproeven. Binnenkort begin ik te trainen, aan zee. En wanneer dat allemaal achter de rug is, schrijf ik me in voor examens aan de Militaire School. Ik wil veel bereiken'. 'Zul je moeten verhuizen?' 'Misschien. Ik wacht af'. 'Dan zal ik je niet meer zien'. 'Ik laat wel wat horen'. 'Graag. Laat me weten hoe je examens verlopen'. Peinzend dronk ik mijn koffie op. Toen gingen we iets eten, in een andere, treurige tearoom met te veel goedbedoelde design, naast een desolaat bos in de regen. We wisten niet veel meer te vertellen. Hermien wou wel weten 'of ik nog bij mijn vrouw was'. 'Ja', knikte ik. 'Het mag je verwonderen, maar ze is mijn beste vriendin. Zeg, heb je mijn tweede briefje wel goed ontvangen?' 'Ja, dank je. Ik had de tijd niet om te antwoorden. Te druk. En in mijn eerste brief wist ik niet goed hoe ik je kon aanspreken: 'Beste', 'Lieve' of doorgewoon 'Hallo'. Het werd dan uiteindelijk: 'Lieve oud-leraar'. 'Dat klinkt wel wat oud, hé'. 'Ik kon toch geen ex-leraar van je maken, hé?' 'Lust je gebakken kippenlevertjes in een bed van sla?'

In de valavond, nadat ik me van mijn taak in het Interbellum-Instituut gekweten had, haalde ik Hermien op het afgesproken punt op. De zon begon door de grijsheid heen te boren; we hadden geluk. Ik reed met haar naar de plaats van gebeuren. Ze had een map meegebracht: een toneelstuk waar ze een rol in zou spelen – binnenkort in haar stadje te zien -, zelfgeschreven teksten voor de begrafenis en enkele foto's van haar man. Ik zou de map straks doornemen, zei ik. Onderweg vroeg ik haar uit over haar rol in het toneelstuk. Ze moest ene

Bettie spelen: een bazig, betweterig wijf. Ik kreeg enkele fragmentjes te horen. Hermien had duidelijk talent; de schrijver van het onding veel minder. We geksheerden wat. Ik vroeg haar 'ach' te zeggen op zeven verschillende manieren. Ze werd vrolijk en spraakzaam. 'Ik ben blij dat me vandaag geïnviteerd hebt', vertrouwde ze me toe. 'Dat maakt me gelukkig', antwoordde ik. 'De zon breekt helemaal door. Laat het nu nog goeie optredens worden ook'. Toen vertelden we elkaar de onvermijdelijke dingen uit de tijd dat ze nog aan het Interbellum-Instituut studeerde: *faits divers*, details, anekdotes, bekentenissen, soms op het randje van roddel. Ik was de lieve oud-leraar van haar; zij was mijn lieve oud-studente. Ze was helemaal niet mals in haar oordeel over de geboden opleiding. Ik herinnerde me plotseling weer haar grilligheid van toen. En dat ze dwarsfluit speelde. 'Ik zei toen niet veel, hé?' merkte ze over zichzelf op. 'Nee, inderdaad, weinig'. Ze had altijd een *low profile* aangehouden, ofschoon ze thuishoorde in het kritische kladje zwartgeklede kraaien rechts achteraan in de banken. Vermoedelijke fans van *The Cure of Sisters of Mercy*. Dat herinnerde ik me ook. 'Het waren niet echt mijn vriendinnen', zei ze daarover. 'Maar bij al de anderen van de groep was saaiheid troef. En toen kwam de Golfoorlog'. Ik knikte. 'Tiens, zei je: kraaien, daarnet?' vroeg ze. 'Ach,' antwoordde ik, 'een metafoor. Ach, ach, ach, enzovoort'. 'Dichtertje'. 'Theaterdiva'. We arriveerden in het rumoerige stadje vlak bij de Franse grens en zochten het marktplein op.

10

Tussen de decibels in hadden ze kennism gemaakt: Tatjana en Hermien. De clash der liefdesgodinnen. Ze herinnerden zich elkaar niet, zoals ik had verwacht. Ik was blij dat ik Tatjana terugzag. 'Ik heb Hermien meegebracht', deelde ik haar overmoedig mee. 'Je weet nog wel, die avond aan zee, toen ik haar plotseling weerzag ... We spraken toen af om naar hier te komen, met de twee vriendinnen. Maar die bleven weg vandaag. We zijn hier nu dus alleen'. Tatjana slikte, knikte en stak een sigaret op. Ze zou de hele verdere avond blijven kettingroken. Ik bleef wat hangen bij haar man en de anderen. Hij kende me van horen zeggen, en van een etentje op ons instituut. Hermien week geen minuut van mijn zijde. 'Een pint op de beslissing die je genomen hebt?' riep ik in haar linkeroor. 'Ja!', knikte ze blij. Tatjana had het duidelijk gehoord. Ik zag haar ineenkrimpen. We dreven af naar een bierkraam. Ontgoocheling trok als een onweerswolk over Tatjana's gezicht. Ik merkte het wel, maar ik was me van geen kwaad bewust. Een uur lang verdween ze ook, alleen, de stad in. Ik vond dat het allemaal kon, euforisch en overmoedig als ik was. Ik voelde me blij met allebei en zijrangeerde Tatjana's pruilbuitje als onbeduidend. Later zou ik haar wel ... Plotseling dook ze weer naast me op. Het was donker geworden. Een bekende groep die aangekondigd was, liet het afweten. De zanger had griep, heette het. Het was wachten op noodvervangning. 'Hou je nog wel van me?' vroeg Tatjana hardop. Ik schrok. Ik keek naar Hermien. Die keek naar mij. Ik keek naar Tatjana's man en de anderen, die ook vlakbij stonden. 'Ja of nee?' drong ze aan. 'Sstt ...!' deed ik. 'Zo hard niet!' 'Maar ik wil het weten, nù!' Ik bood haar een sigaret aan. Ze weigerde en stak er één uit haar eigen pakje op. Haar man kwam zeggen dat hij de vervangingsgroep maar tering vond. Scholierenvoer. Ze zouden maar beter weggaan. 'Nog een halfuur?' stelde Tatjana voor. Ze bleven nog langer. We dreven uiteen. Ik voelde tatjana's ogen in mijn rug priemen. Schouder aan schouder met Hermien, die zich van geen kwaad bewust was, ondergingen we het geduw, gemors en lawaai. Het drinken probeerde ik te beperken; ik moest nog vele kilometers rijden, zowat de hele provincie door, met Hermien, met mezelf. Telkens ik omkeek, zag ik de grote gestalte van Tatjana's man. Daarnaast het blonde hoofd

van mijn Grote Liefde, die ik zo aan het krenken was. Strafte ik haar af voor wat er niet gebeurd was deze zomer? Ergens in mijn hoofd werkte een mechanisme dat me belette daar nu over na te denken. Toen de laatste act begon, de zogenaamde 'top of the bill', keek ik weer om. Ze waren verdwenen. En toen vroeg ik aan Hermien: 'Heb je dat gehoord, daarnet, wat Tatjana me vroeg?' Ze schudde van nee. 'Ik voel me goed bij jou vanavond', bekende ze. 'Ik bij jou ook. Het is wederzijds'.

Toen we naar de auto stapten, vertelde ik haar over mijn verhouding met Tatjana. We liepen een meter van elkaar vandaan, zij op het trottoir, ik in de goot. 'Je moet het zo houden, tussen Tatjana en jij', antwoordde Hermien tot mijn verrassing. 'Zal ze het niet ellendig gevonden hebben dat ik vandaag met je meekwam?' 'Misschien wel. Haar gezicht sprak boekdelen'. 'En ze liep weg'. Ik was opgelucht dat Hermien er zo over dacht. Met mij was geen toekomst mogelijk voor haar. En ik wou Tatjana trouw blijven. In de auto viel Hermien in slaap. Of ze deed alsof. Ik had zin om haar hand vast te houden, maar durfde niet. Later, in een van haar laatste briefjes aan mij, zou ze schrijven: 'Ik had zo graag nog eens naast je gelegen, en dat je me dan weer streelde'. Vele eenzame kilometers reed ik met haar door het donker, met een half oor luisterend naar de nachtradio. Daar viel vooral sentiment op te horen. Ik leverde Hermien bij haar auto af, ergens op een verlaten stationsplein in deze platte provincie. 'Dag', zeiden we onwennig. Ik kreeg geen zoen en gaf er zelf ook geen. Toen ik het schijnsel van haar grote lichten over het plein zag scheren, dacht ik dat ik haar nooit meer terug zou zien. De teksten en de foto's uit de map had ik niet eens kunnen bekijken. Glad vergeten, geen gelegenheid gehad ook. Ze had die weer meegenomen. Zou ze ontgoocheld zijn daarover, bij thuiskomst? En weer vrat ik eenzame kilometers, maar ik had niet te klagen. Avonden en nachten vormden alleen maar een decor. Zo spiegelde ik mezelf voor. Wat ik doormaakte, werd ook alleen door mezelf aan mezelf berokkend. Er daalde zelfs een soort van vredigheid over me neer. Waar was Tatjana nu?

11

September. De bekende kruidigheid hing in de lucht. Remsporen van de zomer in de soms blauwe lucht. Okeren kanker. Drukkere agenda's. Het Interbellum-Instituut opende weer zijn deuren: voor de onfortuinlijken die een tweede zittijd aan hun been gelapt hadden gekregen, voor de nieuwelingen. Gedoe alom. Daardoor kon ik Tatjana weer vaker zien. Het monster van de zomer was verslagen. Na een van de vele startvergaderingen, 's ochtends vroeg op een onmogelijk instituut-tijdstip (ze leerden het nooit af, die schoolvossen), trokken we naar zee, net over de grens, naar een oergezellig badplaatsje. We zochten een plek in de duinen, met zicht op de golven. 'Ik heb je een brief geschreven', zei Tatjana. 'Een lange. En je moet die onmiddellijk lezen, nu, terwijl ik erbij ben. Ik heb hem meegebracht'. Ze zat voor mij, tussen mijn gespreide benen, haar rug tegen mijn buik. Het was een bewolkte dag zonder regen: ideaal voor ongeoorloofde liefdes. We wilden lucht, ruimte. En vooral geen publiek. 'Onze' zomer was voorbij. Het 'monster'. Maar er dook een nieuwe draak op: over haar schouder reikte Tatjana me haar brief aan. 'Lees je?' 'Ja'.

Het duurde lang. Het was een draak met twee koppen. Ik las ook twee keer. Tatjana schreef dat ze nooit had gedacht dat ze ook tot de categorie der jaloerse vrouwen behoorde. En dat ze zich diep vernederd had gevoeld toen ik anderhalve week geleden op het festival verscheen met Hermien. Diezelfde nacht had ze nog aan zee gewandeld, op de pier: helemaal alleen, wanhopig, gekwetst. Ze had gedronken. Ze had ook de huisapotheek ondersteboven gekarnd, op zoek naar slaappillen. Ze had met spoken geworsteld, levende spoken: ik en

Hermien, wij samen door de nacht, ik die mee naar haar huis ging. Ik vertelde Tatjana hoe het er allemaal aan toe was gegaan: Hermien knikkebollend in de auto, de ongeopende map, het adieu op het stationsplein, zelfs geen zoen, zij naar huis, ik naar huis terug. 'Ik hou je brief bij me', mompelde ik. Overrompeld door liefde, terwijl ik haar stevig omarmde, zoals een doelman zijn bal. 'Je hebt me diep gekwetst, besef je dat?' 'Dat weet ik nu. Ik voelde het nooit zo aan. Overmoed, zeker?' 'Hoe kon je dat toch doen? Is dat grote liefde!?' 'Maar ik was zelf ook heel erg ontgoocheld in je, de eerste keer dat we elkaar terugzagen, na onze reizen, weet je nog?' 'Ik heb het je dan toch uitgelegd? En je zei toen dat je alles begreep'. 'Mijn hoofd begreep het. Mijn hart niet'. Ik schoof mijn hand tussen haar benen en streelde haar. 'Ik besepte maar half wat ik toen aan het aan het doen was', zei ik. 'Ik dacht dat het kon. Maar ik besepte niet dat ik je zo veel leed berokkende daardoor. Je moet me inderdaad wel heel graag zien. Misschien zou ik zelf ook in jouw plaats ... ' 'Had je zelf met Hermien afgesproken?' 'Niet echt, nee'. 'Ze zag er zo goed uit, ondanks alles. En jij ook. Vooral jij. Ik was jaloers op ... op jullie. Mijn wereld stortte in elkaar. Ik ging nog een uur lang in een café in de stad zitten, alleen, verdrietig, kwaad ook'. Tatjana draaide zich om en strengelde zich op en rond mij. 'Doe dat nooit meer, kanjer'. 'Nee, lieve meid'. Ik zoende haar vol op de mond en schoof mijn handen tussen haar kleren. Haar rug voelde warm aan. En zacht. Het was heerlijk zo lang, zo dicht en ongestoord bij haar te zijn. Dat had ik nog niet echt gehad. Of toch, misschien even: de namiddag waarop ze zei dat ze 'het' nog niet wou, na haar reis naar Argentinië. 'Ik weet wat ik aan het missen ben', had ze toen gezegd. Het streelde mijn mannelijk ego, en troostte me ook wat. We raakten elkaar intens aan, terwijl ik de schaarse verre wandelaars in de gaten hield. 'Als het zo doorgaat, liggen we straks helemaal bloot in de duinen', lachte ze. 'Het uur der aperitieven nadert', sprak ik plechtig. Ik merkte dat deze mededeling haar opluchtte. 'Als we vrijen, moet het goed zijn, hé? Ik hou niet van half werk'. Ze glimlachte gerustgesteld. 'Ik ook niet. Een gezellig etentje straks?' 'Oké'. Op dat ogenblik voelde ik haarscherp dat Tatjana me heel graag zag. Vaak had ze me al gezegd dat ze zich nog nooit zo goed had gevoeld als bij mij. Maar ze had duidelijk ook problemen. Het maakte mijn liefde voor haar dieper.

Het werd nog een subliem dagje, ontfutseld aan de gewooneheid van ons bestaan op deze aardkloot. In de auto likten en zoenden en flirtten we als pubers. De brief kwam niet meer ter sprake. Hermien evenmin. Vrolijk en luchthartig reden terug naar de werkelijkheid van alledag. In de valavond haalde Tatjana haar dochttertjes bij de dagmoeder op, terwijl ik, opgetogen over de afgelopen uren, naar huis trok, nog zo'n vijftig kilometer verder. Ik zou haar altijd trouw blijven. Haar immer graag zien. Eeuwig van haar houden. Ik verlangde als een razende naar haar lichaam: zijn, hebben. Aan die dag bewaarde ik de beste herinnering. Wij, bei: in het kader van een eeuwigheid.

12

In het tuinvijvertje bij me thuis was het verval al het duidelijkst. Het werd herfst, mijn voorkeurseizoen. De wilde wingerd vlamde purper en rood tegen de muur op. De laatste braambessen lagen verpletterd op het tuinpad. Het was ook het lievelingsseizoen van Tatjana. We zagen elkaar elke dag in het instituut. 'Heeft Hermien nog geschreven of gebeld?' vroeg ze nog één keer. Ik schudde ontkennend. 'Dat zal ze niet meer doen. Ik ook niet'. Onze lessenroosters klopten helemaal niet met elkaar. Een of ander baldadig, afgunstig liefdesafgodje moest daar de hand in hebben gehad. Tatjana kreeg het bijzonder druk dit jaar. Ik veel minder. Alleen op donderdagmiddagen konden we samen drie à vier uren ontfutselen en naar

believen doorbrengen. We vonden dat we in een doodlopend straatje beland waren en begonnen uit te kijken naar een liefdesnest. Onze droom was veel groter dan dat, maar voorlopig zou het een achterafhotelletje moeten worden: een kamer waar mits betaling de liefde bedreven kon worden. Vreemd, maar op dat vlak waren we allebei onervaren. Dat zou vlug gaan veranderen. Ik begon telefoonnummers en adressen te verzamelen. We trokken op verkenning uit. 'Geen half werk', spraken we af. We voegden ons bij het grote, geheime, anonieme leger der discrete geliefden, terwijl op ons thuisfront ons gezinsleven zich verder afspeelde. De eerste keer waarop we ons aan kitsch en roze kleuren overgaven, na een nerveus glas ergens te lande, leverde een kanjer van een ontgoocheling op. Het was midden in de landerijen van Vlaanderen, in een pand half verscholen tussen bosschages. Ik zag er mijn Venus voor het eerst helemaal als een Venus. Maar een te grote liefde en een te lang verlangen staan de lust in de weg. We bakten er weinig van. De dagen die volgden, waren vacuum verpakt. Ik voelde me niet treurig, niet blij, niet goed, niet slecht. Ik voelde niks. Ik was in de buitenspelval van de liefde gelopen en werd nu teruggefloten. En het regende weer oude wijven in dit stomme apenland, dagen- en nachtenlang. Op een 'veilig' ogenblik belde Tatjana me op om me te troosten. Attent van haar. 'We zullen het nog overdoen, hé? Vele keren, nog vele keren. Ik verlang al'. 'Ja', zei ik wrang. 'Voel je je goed?' 'Niet echt, meisje'. 'Je moet je geen zorgen maken. Ik zou je dingen kunnen vertellen ...'. 'Ik vond het verdomme zo jammer. We kennen elkaar al behoorlijk lang. Ik verlangde hevig naar je. Het is ... Het is onrechtvaardig'. 'Het komt nog goed. Dat beloof ik je. Je zult het wel zien'.

En het werd inderdaad nog een mooie herfst. We vierden 'ons' seizoen zoals het hoorde. Ik schrapte alle dichtelijke metaforen en omzwachtelde gedachten uit mijn hoofd en werd hard in haar, zo lang en zo veel als maar kon. En ons ook gegund werd; het bleef oefenen op onzichtbaarheid, camouflage, timing, liegen om liefdeswil. In het holst van de herfst hadden we al drie liefdesnesten waar we ons min of meer thuis voelden. Daar vergrepen we ons aan elkaar, zoals we soms zeiden. Dat kostte ons wel behoorlijk wat geld, maar daar maakte de liefde een detail van. En stukje bij beetje, in volstrekt vreemde bedden, vernam ik het ellendige avontuur dat Tatjana tien jaar geleden op reis in Bolivië was overkomen. Aan dat muurkleedje bij haar thuis kleefde een wrange, smerige herinnering. Ik zou het in etappes te weten komen. Er was tijd voor nodig, moed en intimiteit. En ook: veel vertrouwen. Het was gruwelijk voor haar en vreselijk voor mij. Telkens ik een hint kreeg, met mondjesmaat, kromp mijn hart ineen. Haar nachtmerrie van toen werd een tweede keer werkelijkheid, voor mij. Soms hoopte ze dat ik haar tussen neus en lippen gemompelde opmerkingen niet gehoord had. Maar ik capteerde alles: wat ze zei, niet zei, deed, niet deed. Waar ze naar keek. Tatjana probeerde me te sparen. Ze had er beter aan gedaan alles van in den beginne eruit te gooien. Nu bestreed ik alsnog abstracte spookbeelden met een overvloed aan liefde, terwijl ik gaandeweg voelde dat zijzelf verzandde in warmte, alleen maar warmte. Dat was goed, maar ik wou meer. En ik wou vooral ook meer weten.

13

We verlieten het niet onaardig ogende liefdespand *Candle in the Wind* zoals gebruikelijk via de achterdeur en haastten ons met warme harten en verwarde haren naar de auto. We roken naar hotelzeepjes. Ik reed het oprijlaantje van de 'club' uit. Het was druk op de weg; het donderdags piekuur was aangebroken. Ik zwenkte over de tramrails in de middenberm naar links. Bij de bushalte aan de overkant stond een grote, vriendelijke neger in beige regenjas. Hij had ons zien vertrekken uit het overspelhotelletje. Toen we passeerden, stak hij breed

glimlachend een duim omhoog. We lachten terug; we vonden het grappig. Voor vanavond wenste ik de man *'een meisje zoet als een konijn'* toe; dichterlijke gedachten vulden alweer mijn hoofd. Tatjana legde haar hand op mijn dij. 'Zeg, erg proper was het daar toch niet, hé?' 'Nee', zei ik. Mij was in dit verband niks opgevallen. 'En die vrouw vind ik grof'. 'Ja, je hebt gelijk'. 'Discreet is ze wel. Daarvoor is het de beste plek. Al dat gebabbel dient nergens toe'. 'Wil je de volgende keer weer liever naar Z.?' 'We zullen zien, hé. Het mag geen routine worden'. 'Nee', beaamde ik. Maar mijn hart dicteerde: 'Ik wil elke dag van de week wel zo'n routine met jou'. 'Trekken we binnenkort nog eens een dagje naar zee? Een gezellig etentje?' stelde Tatjana voor. 'Dat vind ik prima', zei ik overmoedig. Misschien zou ik me dat uitje naar zee beklagen. Want ik verlangde altijd naar alles met haar: praten, eten, drinken, stappen, vrijen, zwijgen. Ik vond dat we van de weinige kansen die we zelf konden scheppen, maximaal moesten profiteren. Vaak hunkerde ik zo hevig naar haar lichaam, dat ik boos werd op haar omdat ze zich daar mijns inziens voor wegstopte. Wellicht beeldde ik me het in. Ik probeerde het toe te schrijven aan het *'eeuwige raadsel: vrouw'*. Wellicht was ik zoals alle mannen; wellicht was zij zoals alle vrouwen. Jammer van die platte gedachte, vond ik.

Een week later echter kon dit geen problemen vormen. Toen Tatjana op de afgesproken plaats in mijn auto stapte, zei ze triomfantelijk glimlachend: 'Laat alle hoop varen, gij die hier vol verwachtingen zit: het is mijn periode van de maand'. 'Geen probleem', lachte ik manmoedig terug. En ik grifte de datum in mijn geheugen. We beleefden een prachtig half dagje met veel gestoei en geknuffel. Het leek wel een hoogdag voor haar. Goedkoop werd het alweer niet, want we vierden onze liefde met een uitgebreid aperitief en een etentje. Het stormde gezellig; we waren natuurlijk weer aan zee verzeild geraakt. 'Je bent goed voor me', zei ze. 'Meer dan ik kan uitleggen. Je bent de allereerste man sinds mijn pa dood is bij wie ik me echt goed voel. En gelukkig'. 'Ik wil je niet wegplukken uit je gezin, hoe graag ik dat ook zou doen'. 'Jij moet ook bij hen blijven. Je ziet ze graag. En zij jou. Ze rekenen op je'. 'Ja'. Ik volgde een meeuw die voorbij wickte. 'In het begin dat ik je kende,' zei ze, 'voelde ik me beter. Ik dacht dat ik het zou kunnen: helemaal voor jou kiezen, definitief, alles erop en eraan, of eraf. Het was euforie. De overmoed van het begin. De vlammeende verliefdheid. Maar ik heb twee kinderen. Ze zouden die van me afpakken. Dat zou geregeld worden'. 'Dat begrijp ik. We mogen geen slachtoffers maken'. 'Nee, hé? Onze liefde zal altijd extra zijn'. 'Jammer genoeg'. 'Hoe is het met Lore?' 'Goed. We zijn nog altijd de beste vrienden'. 'Maar jij hebt geen concurrentie, hoor. Je bent mijn enige geliefde. Een minnaar is iemand bij wie het goed en lekker is. En als je thuis bent, is het dan ook zo. Bij mij zit het niet zo in elkaar. Je bent mijn minnaar niet. Je bent de enige, echt waar. Begrijp je?' Ik knikte verheugd. 'Maar op de mooiste momenten lig ik niet naast je in bed, zit ik niet bij je aan tafel, 's avonds, 's nachts, 's ochtends'. 'Dat is waar. Misschien ooit eens?' We tikten onze glazen tegen elkaar. De meeuw was verdwenen. De storm bracht regen mee. Druppels biggelden van het raam. De dienstster kwam. We zeiden allebei tegelijk: 'Thee met citroen'. Tatjana lachte: 'Daardoor mogen we nu een wens doen. Maar we mogen die niet uitspreken'. We zwegen een halve minuut plechtig, elkaar in de ogen kijkend. 'Heb je een wens gedaan?' 'Ja'. 'We lijken wel personages uit een verhaal in een vrouwenblad'.

Die avond miste ik Tatjana vreselijk. En zij mij. Dat voelde ik. Vaker al had ze achteraf gezegd, geschreven, getelefoneerd: 'Had ik je maar wat liever gezien. Had ik je dit of dat nog maar gezegd. Of niét gezegd'. Altijd zouden schuld en spijt en wroeging ons deel zijn. En jaloersheid. Want wie maakte de geliefde allemaal mee, en wàt, niét in ons bijzijn?? Op feestjes, fuiven, etentjes en weekendevenementen? Namiddaguren zijn verre van romantisch. Vooral als je alleen maar dié samen hebt. Het waren vooralsnog de enige die we konden delen. Ge-

heime liefdes zijn een hemel en een hel. Niet één nacht is nog rustig. De spoken zijn altijd daar. De maan is alomtegenwoordig, in diverse gedaantes. Het is huilen naar de maan.

14

Ik was er op de hoogte van dat Hermien in december definitief de stap zou zetten naar het beroepsleger. Dat had ze me vroeger al verteld. Eind november had Tatjana een bijzonder druk weekend voor de boeg. Een week daarvoor al kondigde ze aan dat 'onze' donderdag jammer genoeg in het water zou vallen daardoor. Ze moest te veel voorbereidingen treffen thuis en kon haar vrije uren best gebruiken. Het was namelijk een volledig vrije dag voor ons instituut. Ik zei dat het oké was, dat ik geen beslag op haar wou leggen, dat ik het onderste uit de kan niet wilde, maar toch zonk de liefde me in de schoenen. Ik had er veel moeite mee, met deze vorm van Grote Liefde, al wilde ik haar best wel begrijpen. Ik was tenslotte ook een heel klein beetje huisman, drie kinderen. 'Doe maar', hoorde ik mezelf grootmoedig zeggen. 'Als ik je zo graag zie, dan moet ik je dat gunnen, hé. Ik bel je 's morgens even op, oké?' 'Ja, doe dat als je kan. Ik zal het nodig hebben'.

De week ging doodgewoon voorbij. Op schaarse onbewaakte momenten stal ik een zoen van Tatjana. Honderden paren ogen hadden ons al veel te vaak samen gezien. Er werd geroddel. Dat wisten we wel. Het was de tol van de liefde. Het was uitkijken geblazen: de gevaarlijksten waren de jaloersen. Jaloersheid was de moeder van veel onheil. Die donderdag stond ik in een telefoonsel in de polders, niet ver van Hermiens huis. Om tien uur al had ik mijn werkkamertje in het doodstille Interbellum-Instituut verlaten, waar ik zogezegd een dag rustig zou werken, alleen en van geen student gestoord. Hermien had een brief van mij ontvangen, waarin ik haar voorstelde een dag naar zee te trekken. Ik wou ook wel eens de teksten lezen die ze voor de begrafenis van haar man had geschreven. En de foto's bekijken. Wat bijpraten. Ik belde Tatjana op. 'Hoi, ik ben het. Hoe gaat het? Ik hou van jou, ook op donderdag'. 'Ah! Ik ben zo blij dat ik je hoor! Ik heb alweer spijt van mijn beslissing. We hadden toch een halve dag kunnen ...'. 'Oh, geen probleem, hoor. Ik red me wel. Zie maar dat je door al je werk geraakt. Het was toch een drukke dag voor jou, hé? Anders ga je ten onder. Maar ik verlang wel naar je'. 'Ik hou van je, dat weet je wel, hé?' Een warmegolf sloeg door mijn hart. Tatjana klonk zo lief, zo zacht. God, ze moest eens weten waar ik me nu bevond en wat mijn snode plannen waren. De warmegolf werd even achternagezeten door een ola van paniek. 'Ik bel je zo vlug als ik kan weer op'. 'Was het al maar zover. Dat zal maandag zijn, zeker?' 'Ja. Zo wou jij het eigenlijk wel, hé?'. Het klonk onbedoeld fijntjes. 'Je weet toch dat ik van je hou?' 'Jij ook, hé?' Hiermee beëindigde ik ons bezwerende telefoongesprek. Ik haakte in en staarde een halve minuut lang naar niks. Wat was ik in 's hemelsnaam weer aan het doen? Hield ik nog wel van Tatjana? Was ik ontgoocheld omdat ze vandaag thuis wou blijven? Nam ik wraak daarvoor? Of kicke ik op het verdriet van Hermien en was ik verslaafd geworden aan troost? Het was de eerste keer in mijn leven dat ik de weldaad had ondervonden van iemand echt te kunnen troosten. Die nacht aan zee in augustus zou ik nooit meer vergeten.

15

Ik belde aan. Hermien verscheen: mooi, zwart, geheimzinnig. 'Dag Hermien'. 'Hallo'. Ze gaf me een zoen. 'Kom erin'. Het was een doodgewoon huis, maar met interessante dingen erin. Eindelijk zag ik haar man; hier en daar hing of stond een foto. 'Koffie?' 'Graag. Maar heb je

nu zin om samen dat dagje om te brengen? Ik wil niet in je leven binnenbreken, maar ...'. 'Heel graag. Straks kunnen we vertrekken. Niet te laat, want de burens hebben hier oren, hihi. Ik bedoel ...'. 'Het is overal hetzelfde liedje, hé'. 'Zeker weten dat er nu al drie of vier achter hun gordijnen op de loer staan'. 'Ach'. 'Ach, ach, ach, ... Weet je het nog?' Hermien bracht koffie en schoof een cd van Leonard Cohen in de gleuf. 'Hoe gaat het met je, Hermien?' 'Soms goed, soms heel slecht. Ik mis hem. Dit huis is van zijn ouders. Thuis heb ik nogal wat ruzie de laatste tijd'. 'Mag ik de teksten nu eens lezen? De vorige keer kon het niet meer'. Ze haalde de map boven. Ik bladerde en las, bekeek foto's, maakte oppervlakkig kennis met een gezellige, volslanke jonge kerel die het hedendaagse verkeer had gedood. Las opnieuw. Ik zei niks toen ik haar de map teruggaf. Wat moest ik zeggen? 'Mooi?' Verdriet is peilloos; woorden schieten inderdaad te kort. In de hoek stond een dwarsfluit. 'Speel je nog?' 'Ja'. Op het telefoonkastje lag een gedichtenbloemlezing opengeslagen op vandaag, een gedicht per dag. Het was een kalender. Ze merkte dat ik ernaar keek. 'Er staan er ook twee van jou in', zei ze. En ze noemde de data. Ik knikte, beetje verrast. 'De koffie is lekker. Hij loopt inktzwart in mijn hart'. 'Bakje troost, proost, dichter'. Ik merkte dat de veters van haar schoenen niet gebonden waren. Ze droeg van die zwarte stapschoenen zoals een vroegere *grungemode* het min of meer gedichteerd had. Stiekem verkende ik het huis waar ze woonde, nu vreselijk alleen. Overal nam ik foto's van, met vlugge oogopslag. Ze legde haar hoofd tegen mijn schouder. Ik pakte haar hand. We zwegen een tijdlang, terwijl Cohen het huis in een nog diepere rouw dompelde. Ondertussen zag ik Tatjana voor me, thuis, en precies zoals het was, zoals ik zeker wist dat het was: niksend, bladerend, zappend. Spijtig omdat ze gekozen had voor een huishouddag en tégen het avontuur. Ik begon schuld en wroeging te voelen, omdat ik hier bij Hermien zat: zo gemakkelijk, zo klakkeloos. Dat werd nog erger toen ik haar na de koffie meenam voor een dagje uit aan zee in krek hetzelfde badplaatsje net over de grens waar ik in september met Tatjana was geweest. Ik troostte mezelf met de gedachte dat dit de enige plek ter wereld was waar ik me echt goed voelde. En veilig. Ik wou hier wel wonen, desnoods moederziel alleen. Er moest wind zijn, veel wind, grijze lucht, jagende wolken, water, duinen, ruimte, een meeuw.

Het stormde nog heviger dan de vorige keer met Tatjana. We worstelden een eind tegen de wind in. Op een duinweggetje lag een stervende meeuw. Ik dacht onmiddellijk aan *De Sneeuwgangs*, een wereldbekend ontroerend verhaal van *Paul Gallico*. Thuis had ik er een oude, naoorlogse druk van. Hermien kende het verhaal ook; ik had het haar al eens verteld, omdat ik het het mooiste ter wereld vind. 'Eigenlijk zouden we de meeuw mee moeten nemen en ergens laten verzorgen', zei ze. Ik knikte. 'Zoals *Philip* en *Freya* uit *De Sneeuwgangs*, hé. Maar dat beest hier is duidelijk ten dode opgeschreven'. 'Jammer'. 'Er is niks in de omgeving waar we haar kunnen onderbrengen. Alles is dicht, tenzij de eethuizen. Het seizoen is voorbij'. We stapten dan maar door, af en toe naar het stervende dier omkijkend.

Een uur of wat later zeiden we allebei tegelijk: 'Thee met citroen'. Er knaagde iets wrangs aan mijn hart. Later op de middag trakteerde Hermien me op een dubbele whisky in een koffiehuis in de duinen. 'Hoe is het met Tatjana?' vroeg ze eindelijk. 'Pieken en dalen', antwoordde ik, te luchtig in verhouding tot bedoelde dalen. 'Je mag haar niet laten vallen. Ze zou er kapot aan gaan'. 'Hoe weet je dat?' 'Ik voel het. Ik maak het mee'. Hermien kreeg het koud. Ik nam haar hand en verwarmde die tussen de mijne. Tijdens de terugrit deed ze hetzelfde. Ze pakte mijn rechterhand en warmde die tussen haar dijen. 'Je hebt me weer leren verlangen', zei ze.

16

Tatjana had het nog veel kouder, die dag in december waarop we allebei een onderwijsbe-
toting in de hoofdstad spijbelden. We dweilden een resem winterse badplaatsen af. Het
regende haaiantanden. Het kon niet eens fatsoenlijk waaien of sneeuwen. De wind rukte aan
onze haren. Tatjana was oververmoeid. Ze zag er erg breekbaar uit. Daarenboven zat ze er
mee in dat we onze collega's eigenlijk feestelijk in de steek lieten. 'De rijkswacht zal nog al-
tijd wel een paar honderd koppen tellen', zei ik spottend. 'Wat de organisatoren dan weer
tegen zullen spreken, en vermenigvuldigen met een symbolisch getal'. We gingen uiteten,
maar het was ongezellig. We zaten naast elkaar gevaarlijk te zwijgen. Het smaakte ons niet.
We kregen ieder twee happen door de keel. Drie keer zocht ik het toilet op. Drie keer keek ik
in de spiegel. Telkens kwam er een wasem voor mijn ogen. We rookten als Turken. Tatjana
verstopte zich voor mij. Ze was kil en koel, al vertelde ze bij wijlen honderduit. Het kwam me
voor als automatisch gebabbel. Dat was vaak mijn probleem met haar: in mijn zwartgalligste
innerlijke monologen tot haar, bij nacht en ontij, beschuldigde ik er haar van orgasmes uit
gebabbel te fabriceren. Vertellen kan erotisch zijn, maar babbelen is vluchten. Er leek van-
daag bijvoorbeeld een grens te lopen tussen haar en mijn lijf. Soms gooide ze zowat mijn
hand terug, die ze drie seconden ervoor vastgepakt had. Of, meer nog: aangeboden had ge-
kregen. 'Wat doen we?' vroeg ze in de auto. De vraag der verveling. Ze rilde. Het was nog
maar halfdrie in de middag, het meest onwezenlijke tijdstip van alle middaguren, een zelf-
moordmoment. Ik had zin om ons gezamenlijk voor onze kop te schieten, maar ik zei: 'Ik
neem je mee en stop je een uurtje onder, om je te verwarmen. Je bent net een verzopen
pechvogeltje'. 'Ja, doe dat'. Ik reed een twintigtal kilometer langsheen de kust, tot bij een
van onze huizen van ontucht. Daar verwarmde ik haar met mijn lijf. Ik vrijde met haar. Zij
niet met mij. Het ging 'm vooral om warmte. Toen kwamen haar tranen. Ze zag het thuis niet
meer zitten. Ze vond ook dat ze niet goed genoeg was voor mij. Ze was bang geworden dat
ze haar kinderen kwijt zou spelen. Dood wou ze zijn: onzichtbaar, niet meer levend. 'Er staat
drie kilogram rattenvergif op zolder. Vannacht dacht ik daar voortdurend aan'. 'Doe geen
domme dingen, asjeblijf'. 'Het is zo erg, soms zo heel erg'. 'Ik heb het ook vaak, hoor. Maar
je laat je kinderen toch niet op die manier in de steek, hé? En mij? Het zou laf zijn'. Ik voelde
me gekrenkt door haar suïcidepraat. Maar gelijk hield ik nog meer van haar. Want het was
haar om mij te doen. Maar wat scheelde er godverdomme? Hadden we dan niet al tientallen
keren afgesproken het verdriet en het gemis en de wroeging als boete voor onze verboden
liefde te ondergaan? Toen in de valavond een schrale decemberzon het slechte weer even
kwam aflossen, was ikzelf in een krater van een depressie beland.

17

Ik bestreed gif met tegengif: ik belde Hermien op om een laatste keer samen op te trekken,
als het mogelijk was een dag en een nacht en een ochtend. Weet je wel: een pare en een
onpare dag. Ze ging akkoord. Ze zei dat ze best wel eens dronken met me wou worden. Me-
dio december, ze had een weekend vrij, spoorden we ieder vanuit zijn woonplaats naar de
stad van bestemming, in een andere provincie. Het was een druilerige zaterdag: zo'n dag
waarop in een verhaal van Reve de Kerstman zuster Magnussen achtervolgt en haar wurgt
met een feestelijk verpakte nylonkous. Over vier dagen zou Hermien echt definitief naar het
leger vertrekken. We hadden afgesproken dat het de laatste keer was dat we elkaar op die
manier zouden zien. Wat dan later nog gebeurde, zouden we toeval noemen. Ik trof haar in

het stationsbuffet aan. We dronken koffie en verheugden ons op een zee van tijd samen. Het werd barslecht weer, maar dat gaf ons een extra gevoel van veiligheid, want we waren een volstrekt verboden weekend aan onze geliefden aan het ontfutselen. Enfin, ik toch. We namen de tram naar het hart van de stad. 'Hoe lang blijf je?' vroeg Hermien. Ik haalde mijn schouders op. 'Een weekend toch? Tot morgen? Vanavond lezen enkele vrienden-dichters hier ergens voor'. 'Ga je?' 'Nee, geen zin. Zwerf met mij. Het allerergste ter wereld is een dichter uit zijn eigen werk horen lullen. Je wou er toch even een pare en een onpare dag tussenuit, hé?' 'Weet je 't zeker?' 'Jaja'. 'Is dat het verhaaltje dat je ook thuis hebt opgehangen, dat van die dichters?' vroeg ze stekelig. Ik lachte wrang en zweeg, ietwat onaangenaam verrast. Over slapen en overnachten hadden we blijkbaar te vaag gedaan. Ik had nog niks concreets voorgesteld. We zouden wel zien. We: verloren man in tram, regen, meisje in inktzwarte kleren, jonge weduwe, regen. Een grijze kap schoof over de stad. Het werd al vroeg donker. Hermien ging boeken kopen. Ik hielp haar kiezen. Hier en daar dronken we wat. Koffie, duvel, thee, cola: de rommel van alledag. We zochten het danscafé waar Latijns-Amerikaanse muziek werd gespeeld en vonden dat pas na een vol uur badnat zwerven. Daar ging wat gedoe aan vooraf; we kregen godverongelukt zelfs stomme ruzie. Het danscafé bood op dat ogenblik het toppunt van ongezelligheid en verveling. Ideaal om je in de toiletten op te knopen zonder een briefje voor de wereld na te laten. Het was nog te vroeg op de avond voor warm bloed. Zwijgend zaten we naast elkaar, achter de zevende cola van de dag, verwonderd over onze ruzie, ons aan alles ergerend. Nog een halfuur later liepen we op twintig meter afstand van elkaar door de regen, naar ergens godweetwaar, vaagweg in de richting van het station. Hermien mokte. Toen we over een brug stapten, gooide ik kwaad en dronken mijn paraplu in een stadskanaal. Wat was hier verdomme aan de hand? Ik dook een kroeg binnen. Drie minuten later arriveerde Hermien ook. 'Stom, hé?' 'Ja'. Ik strengelde mijn rechterbeen rond haar linker. 'Wat gebeurt er eigenlijk?' 'Dat ik het verdomd ook niet weet. Worden we nu kwaad op elkaar? Hoe komt dat nu?' 'Sorry voor mijn grillen'. Ze had me in haar eerste brief eens iets daarover geschreven: dat haar man-zaliger zo goed met haar grillen om kon. Ik dus niet. Ik was haar man niet, maar wel aan het sterven. 'Vanavond neem ik de trein terug'. 'Maar ik niet'. 'De laatste gaat al over anderhalf uur. En het is lang lopen. Er zijn geen trams meer'. 'Wil je nog wat bij me blijven? Ik zoek onderdak'. Hermien begon te wenen en greep mijn hand. Ik had met haar te doen. We waren twee mensen in puin. 'Ik zie je graag en ik zou je zo graag nog eens strelen'. 'Maar zég me dat dan toch vroeger!' 'Oké. Wat doen we? Overnachting zoeken? Trein nemen? In de Zanzi blijven drinken tot morgenvroeg?' Drie pilsjes lang twijfelden we. We wisten het niet. Niemand mocht gekwetst worden. Ik was niet op haar lichaam uit. Zij had op warmte gehoopt. Het regende, buiten en in mijn hart. *'La plupart des occasions des troubles du monde sont grammairiennes'*. Zwijgen is evenmin altijd goud. We wisten doodgewoon niet wat we wilden. Misschien wel een herhaling van die korte nacht in augustus aan zee. Maar zulke momenten zijn volstrekt uniek en eenmalig. Je kan ze niet voorbereiden. Ze zijn heilig. Je kunt ze niet voorspellen, overdoen, dicteren of verhoppen.

18

En we werden ondertussen ook zatter. Rond elf uur in de avond schuilden we doorweekt in de portiek van een verzekeringsinstelling, halfweg richting station. Er waren geen trams of bussen meer. 'We hebben nog maar zeven minuten. We missen die trein'. Ze knikte. *'Mission impossible'*. We keerden terug. 'Waar is je paraplu?' 'Heb ik daarnet in het kanaal geso-

demierterd'. 'Je werd kwaad, hé?' 'Ja'. 'Is het nu over?' 'Ja'. De bui was overgewaaid. We dwaalden in straten en stegen rond en belandden uiteindelijk hongerig in een overbevolkte ribbetjestempel. We zaten zowat op schoot van een aanpalend studentenkoppel. Er werd wat humor uitgewisseld. Ik voelde me dwaas, dom, oud en zat. We aten 'spare ribs'. Ieder-één at er 'spare ribs'; er heerste één grote lotsverbondenheid. Dit moest voorwaar een zaterdagavond in Vlaanderen zijn. En iedereen dronk er gemakshalve dezelfde rode wijn bij, per centimeter te vereffenen: een horecavondst. Alles ging vlug, hoewel we als ansjovissen in een blik opeengepakt zaten. Ik vond dat ons uitje een lijdensweg aan het worden was. We hadden onszelf met te veel sigaretten in lichterlaaie gezet, regen biggelde van onze ruggengraat en alcohol stuwde onze gevoelens de verkeerde kant uit.

Goedenavond nog gelukkig ribbetjeskoppel. Gedenk dat de man uit de rib van de vrouw is vervaardigd. Of was het omgekeerd? Wij achttien centimeter rood. En jullie? Een uur later stonden we tussen drukdoend jong volk in de Zanzi, alweer druipnat. Cultuur gonsde intens: de subcultuur van de mindermeerderheid op zaterdagavond. Luide muziek, veel affiches, hevig gebabbel, stoppelbaarden, paardenstaarten, de geur van wiet. Hermien wees me de mooiste mannen aan. Het waren er maar twee. 'Maar die daar bij dat mooie meisje, die daar met zijn haar in een staart, is vast en zeker getrouwd. Met iemand anders. Niet met haar. Jammer. Er wacht iemand op hem, thuis'. Ik voelde dat we uitgepraat waren. Of helemaal niet gepraat hadden. Het werd tijd om de handen te laten spreken, de vingers, huid en haar. Geen chemie: dan maar biologie. De dag was weggewaaid, weggeregend, verdronken. Hermien had nochtans aangekondigd dat ze behoefte had om te praten. Misschien was ik toch een slechte partij daarvoor. Ik droeg een dode man en drie geliefde vrouwen op mijn rug. En ik begon weer hevig naar Tatjana te verlangen, en werd jaloers op de knusse bedstee waar ze nu in sliep, op de knappe kerel die naast haar lag. Rond twee uur in de nacht verlieten we de Zanzi. Toen begon het donkerste, puurste zwerven. Het zwerven uit noodzaak. Het eigenlijk niet willen zwerven. 'Ik zoek toch maar wat voor ons, hé'. Half mededeling, half vraag. Hermien knikte moe. In de rosse buurt probeerde ik twee hotelletjes. Allebei volzet. Het werd dus niks. Zwijgend, ieder met zijn eigen gedachten worstelend, stapten we door een stille hoofdstraat, richting station dan maar weer, in 's hemelsnaam. Toen greep een of andere begrijpende afgodin gunstig in. In een groot hotel-restaurant was een vrouw de kassa aan het afsluiten. 'Wacht even', zei ik ondernemend. Ik ging naar binnen. Vijf minuten later werden we, voor een billijke prijs, naar het lelijkste kamertje van het etablissement geleid, twee-hoog. Het was het enige dat nog vrij was. Het leek wel verdacht veel op een inderhaast vrijgemaakt emmer- en dweilenhok. Ontbijt tot tien uur. Hermien vond het erbarmelijk. Ik ook. Maar het was dàt, of zwerven tot de vroege ochtend. 'Doe maar vlug de lichten uit', zei ze. We ontkleedden ons en kropen dicht tegen elkaar aan. Een vreemde, nare dag ging, veel te laat, over in vloeibaar geluk.

19

's Ochtends was er in de ontbijtzaal een hobbyistententoonstelling van filatelisten. Ik werd jaloers op dit gewone, gezellige, zondagse burgerleven, dit biedermeiergedoe, terwijl ik die nacht met de zwarte, mooie, geheimzinnige Hermien het bed had gedeeld.

Een mens kan toch ondankbaar zijn. We lieten de broodjes onaangeroerd, slokten onze koffie op en vluchtten weg uit dit oord van welbevinden. Het werd meer een jachtig rennen, want ongewild namen we allerlei omwegen; we verloren tijd. Van trams of bussen was geen spoor te bekennen. De zondag hing stil in de matineuze straten van de stad. We kregen niet

eens de tijd om in het station uitgebreid afscheid te nemen. Bordjes klapten op en neer; microfonen spuiden mededelingen. 'Dag Hermien, hou je goed'. 'Dag. En bedankt'. Ze verdween. Onze laatste woorden: goed, bedankt. Ik had het gevoel dat ik haar zeer zeker nooit meer terug zou zien. Het deed me wat. Maar tegelijkertijd, in de kilte op het perron, kreeg ik de grootste en hevigste aanval van liefde voor Tatjana. En die was er niet eens. En ik had haar die nacht stevig bedrogen. Het was zondag, halfelf, koud en mistig. Mijn trein had vertraging. Wat gebeurd was, hield het midden tussen nachtmerrie en droom. Godbetert, we waren er zelfs in geslaagd ruzie te hebben. Op de perrons klonk klassieke muziek. Toen ik mijn tas openritste, trof ik er het pakje boeken aan dat Hermien gisteren had gekocht. Ze had die bij mij in bewaring gegeven, tegen de regen. Volgende week zou ik die haar terugzenden. Misschien schreef ik een gedicht op het bruine pakpapier eromheen. Ik staarde droevig voor me uit. In mij worstelden Jezus Christus, Judas en Pilatus om de hoofdrol. Ik voelde me een verliefde verrader die het niet geweten wou hebben. Ik speelde in een snertstuk met clichédialogen. Ik was de hoofdrol in een draak en haatte mezelf als de ziekte.

20

Het Interbellum-Instituut sloot zijn deuren voor de duur van de kerstvakantie. Vrede op aarde: vooral ons instituut diende dat uitgebreid te herdenken en te vieren. We namen afscheid, Tatjana en ik, een vrijdagavond, in het holst van december. We lagen naast elkaar in een zondig, roze bed, in een van onze geheime liefdeskamers. Aan de muur hing een poster waarop een verblindend fraai en welgeschapen koppel één vlees aan het worden was. Aan spiegels was er verder evenmin gebrek. De menselijke soort ziet zichzelf blijkbaar graag paren. We probeerden elkaar sterk te maken voor de gezellige dagen die aanbraken, zonder elkaar, mét ons gezinnetje. We wisten van elkaar wat we zouden doen, dag na dag, waar we zouden zijn, naartoe gaan. En we zouden eens telefoneren, als de kust veilig was. Ik vrijde met haar; zij weer niet met mij. 'Ik ben niet goed in bed, hé?' merkte ze plotseling op. Verast knikte ik van ja en schudde ik van nee. 'Ik heb je graag zoals je bent', zei ik. Het was niet waar. Het was grote liefde, maar ik bleef op mijn honger zitten. De oorzaak van haar probleem kon ik vermoeden. Tatjana bespaarde me nog altijd dat gruwelijke verhaal. Ik kon er al zelf de vreselijke tekening bij maken.

Te vroeg volgens mij wou ze opstappen. Ze wou nog even de 'hyena' opzoeken, die haar warmte een warme maaltijd klaargemaakt zou hebben, beweerde ze. Ik was met de trein gekomen; ze bracht me in haar auto terug naar het station. We namen afscheid zoals we het hadden afgesproken: vlug, kort. Want voor geheime liefdes zijn de kerstdagen extra zwaar. Sentiment, emotie en gevoel hangen in de lucht. Een leger des onheils vult de straten. Sneeuw is inkeer. Engelachtigheid alom. Weekheid. Kindsheid. Scherven ook, waar je je aan kan kwetsen. En in de stations weerklinkt zedenverzachtende muziek, veertien dagen lang. Zo was het ook die avond. Maar het sneeuwde gelukkig niet. Toen ik mijn eindbestemming had bereikt (driekwart van een uur openbaar vervoerd en getreurd), moest ik nog een bus nemen. Ik liet er twee na elkaar vlak voor mijn neus vertrekken, zonder mij. Ik verkoos de drie kilometer te voet af te leggen, om alleen te zijn met mijn verdriet. Want ik had zwaar verdriet. Een ellendige dofheid had me totaal ingepalmd. Alle zelfmoordenaars ter wereld konden op mijn begrip rekenen. Haastig stapte ik de feestelijk verlichte stad door, en een park, en nam dan een oud kerkpad, dat naar mijn randgemeente leidde. De tranen kwamen, toen ik over dat bevroren weggetje liep. Tranen om Tatjana. Ik kon het niet helpen, maar ik voelde me een *Werther*. Ik vroeg me ook bang af hoé ik Tatjana weer zou zien, na de dagen

van kalkoen en cognac en klokgelui. De laatste weken had ze het volle pond niet gegeven. Ze had leugentjes om bestwil opgedist, niet meer om liefdeswil. Ik zat met vragen.

Lore had wafels gebakken. De kerstboom schitterde. De rapporten van mijn tieners lagen blank en bloot op tafel ter inzage open gespreid. Bing Crosby. Rudolf het rendier met de rode neus. *Tell Her I'll Be Home For Christmas*. Ebenezer Scrooge. The Snowman. Die avond trok ik nog naar mijn stamcafé in het dorp. Ik zocht afleiding en verstrooiing, maar elke seconde wàs ze er, in mijn hoofd, in mijn schroeiend en bloedend hart. Ik leed pijn, en dronk, en dacht te blussen, maar het laaien werd alsmaar heviger. Dit moest de hel zijn. Ik zag tafereelen van huiselijk geluk, knapperende haardvuren. Het was afgrijselijk.

21

Kerst en oudjaar overleefde ik amper. We slaagden er wel in elkaar twee keer verstolen te ontmoeten, twee keer zestig minuten. Telkens was het koud en ongezellig, in een gatenplantencafé ergens halfweg tussen onze woonplaatsen. Ik vertelde Tatjana van mijn plan om een paar dagen per week alleen te gaan wonen, aan zee. Het zou mijn schrijverij goed doen, en het behoorde tot de mogelijkheden die ik met Lore had afgesproken. We hadden het erover gehad nadat ik me weer eens laveloos aan de drank te buiten was gegaan, d.w.z.: nadat ik een etmaal later mijn *blue devils* had verslagen en gekalmeerd weer onder de levenden kon verschijnen. Lore vond al langer dat dit voor ons een oplossing zou kunnen bieden. Ik was nu eenmaal een *einzelgänger*. En beweren dat we een perfect gezinnetje vormden, was een leugen. Ik wou ook alleen zijn om eindelijk eens echt te gaan schrijven: een oude droom. De nabijheid van de zee en het rumoer van de stad waren de aangewezen ingrediënten daarvoor. Aan de zee had ik al lang mijn hart verpand. In mijn biotoop voor het schrijven hoorde ik geklots van water en gefluit van wind.

In plaats van te juichen, klapte Tatjana dicht. Ze had er de grootste moeite mee dat ik deeltijds aan zee zou zijn. Toch was ik haar Grote Liefde, zei ze. Ze vrijde nog amper met haar man. De kerel met wie ze getrouwd was, een sympathieke knul, kreeg, zo beschreef ze zelf, de treurige, hongerige ogen van een hond. En – ik hield mijn hart vast – iets in haar was gebroken, op een winteravond thuis. ‘Het gevreesde tafereel’, dacht ik onmiddellijk. Ze had hem bezig gezien met de peuters, voor het gezellige haardvuur. Dat had de doorslag gegeven. Er was iets geknapt in haar. Ik knikte dat ik het begreep. En ik zag het tafereel voor mij, zoals het zich ook niet lang geleden in mijn fantasie had voorgedaan: een haardvuur, een jonge papa, twee komma acht kinderen. Zijn rug als een vraagteken voor het vuur gekromd. De peuters paardje rijdend op zijn rechterbeen, linkerbeen, rug. ‘Onze mama’ in de sofa, gebroken hart, barstend van de twijfel, schuld en wroeging, heen en weer geslingerd tussen huiselijk geluk en zondig avontuur, voldongenheid en vrijheid. Tatjana was een Weegschaal.

Na die vreselijke kerstvakantie was de wijzer blijkbaar naar één kant doorgeslagen. Niet naar de mijne. Met horten en stoten probeerde ze het me diets te maken, midden de tentamenperiode van de studenten Polemologie. Ze brak mijn hart bij stukjes en beetjes, zodat het niet al te veel pijn deed. Het leed was in schuifjes verpakt. De ene dag namen we dapper afstand van elkaar, de andere dag vlogen we elkaar weer in de armen. De ene keer was ik razend kwaad op haar, de andere keer vervuld van medelijden en twijfel. Tatjana sleurde er alles en nog wat bij in haar pogingen om rust te vinden: nog altijd mét mij, maar ook een beetje zonder mij. Haar hoofd won het tijdelijk van haar hart, al kan niemand tegen Grote Liefde optornen. Ze leed geweldig. Ik ook. Het werd de grilligste en koudste winter uit mijn liefdesleven. Mijn arme linkerhart kreeg het zwaar te verduren. Van vrijen was al helemaal

geen sprake meer. Soms dook Tatjana onverwacht op, met de blijde boodschap dat ze, jawel, met mij zou trouwen, met mij alleen, ooit, zeker weten. En ik zou nooit meer alleen zijn. Soms kwam ik met het topje van een ijsberg in aanvaring. Ze vluchtte, keerde terug, vluchtte, keerde weer. Ik bleef haar trouw, en belde slechts één keer Hermien op, op een late avond in de kroeg. Ik was wanhopig. Hermien was duchtig aan het studeren voor haar legerexamens. Wiskunde was de boodschap. 'En verder is er nog niks veranderd sedert toén', zei ze vanuit de verre verte. 'Speel je nog dwarsfluit?' 'Af en toe'. 'En het toneel?' 'Afgelopen, met succes. Het publiek heeft genoten. Ik verlang er alweer naar om te spelen'. 'Heb je een stevige *Bettie* op de planken gezet?' 'Ja, hoor'. 'Ik bel je later nog wel eens op, oké? Succes met je examens'. 'Goed. Altijd welkom. Da-ag'. 'Da-ag. Blij je gehoord te hebben'. Ik keerde naar mijn glas terug. Hoe meer Tatjana me vroeg minder te drinken en te roken, hoe meer ik dat wél deed. Het was hààr schuld. Ze liep mijn open armen voorbij. Ze had mijn en haar hart op slot gedaan. Het was een ellendige periode. En net dan, vlak na de winter, zouden we onze verjaardag moeten vieren: we kenden elkaar één jaar intiem. We gaven elkaar ons liefste oud boek cadeau. Van mij kreeg ze de naoorlogse druk van *'The Snowgoose. A Story of Dunkirk'*, Paul Gallico. Het mooiste verhaal ter wereld. Een flink stuk van mijn hart. Beduidt, en met opkrullende randen. Net als mijn hart.

22

En plotseling wou Tatjana weer eens een gestolen dagje uit, op een donderdag eind maart. Dat was verdomd lang geleden. In de coulissen van mijn hart danste een kwaad mannetje dat alsmaar riep: 'Neen! Neen! Niet doen!' Ik had alle hoop al laten varen, me tevreden stellend met af en toe een thee-citroen samen, of een snack buiten het instituut. Ondertussen had ik ook al een souterrainverdieping aan zee op het oog. Ik zou die met een bevriend beeldend kunstenaar delen, die er net als ik deeltijds zou werken. Tatjana vond dat fijn voor mij, zei ze nu. Ze hoopte dat ik er goed zou kunnen schrijven. 'Je levert me stof voor een clichétrilogie', dacht ik bitter.

We trokken dus naar zee en aten lekker en knus. Tatjana was bijzonder lief en teder. 'Ik heb je hart gebroken, maar ik kom het weer herstellen. Je zult nooit meer alleen zijn. Ik koop je een hele grote pot hartenzalf'. Maar af en toe kon ze met een ongewild bruuske ingreep het gesprek een andere richting uit sturen, of mijn hand teruggooien, of opgewonden naar een sigaret grijpen, terwijl ze eigenlijk niet meer rookte. Over precies dié details was ik vaak ongelukkig, want ik voelde en vermoedde dat die aan meer toe te schrijven waren dan aan klassieke zenuwachtigheid of alweer een verse ruzie met haar ma, de *hyena*. God zat in vele details. Ook kon ze heel lang uitweiden over allerlei *petites histoires* van vrienden die ik niet eens kende, van familie en kennissen, maar hoe zat het met onze relatie verdorie? Onze Grote Liefde? Versmoord in gebabbel? Die donderdag zat wel snor, een tijdlang. Maar ik wou eindelijk wel eens iets meer vernemen. Of iets anders. Zouden we ons bijvoorbeeld nog aan elkaars lichaam vergrijpen? 'In elkaar schuiven', zoals ze het vroeger soms lacherig verwoordde? Zou ze me wel eens in het souterrain aan zee op komen zoeken? Mocht ik haar nog liefhebben? Vreemd, maar hoe dichterbij Tatjana weer bij me was, zoals vandaag, met heropgewarmde woorden, hoe scherper ik voelde dat ze afstand nam. Ze wierp een dam van woorden tussen ons op. Er was iets, en dat camoufleerde ze met zoektochten naar warmte, en omwegen naar gezelligheid. Minder en minder raakte ze me aan. Er kon bijna geen zoen meer af. Meer en meer bezwoer ze me dat ik haar Grote Liefde was. Ik vond dat fijn, geweldig fijn, en geloofde haar, maar kreeg er kop noch staart aan. Haar paradoxale uitspraken

begonnen me ook de gordijnen in te jagen. En toch moest ik haar vertrouwen, zei ze, smeekte ze. Waar was de goeie, ouwe tijd van: 'Fuck me! Fuck me! Trouw met me! Jij moet met me trouwen!' Maar ze vond die clubs niet proper. En ze wou meer tijd hebben voor haar kinderen. En haar man verdiende veel beter. En zo'n druk lessenrooster combineren met een huishouden was niet voor de poes. En ze zouden haar de kinderen afpakken als ... Ik liet het allemaal over me uitstorten, trouw als een hond, maar met treurige ogen. Ze had gelijk. Natuurlijk had ze gelijk. Het leven gaf mijn bekende, onbekende Venus overschotten aan gelijk. Ik bleef haar trouw, ondanks Hermien.

Diezelfde avond was er een feestje met collega's in het Interbellum-Instituut. We vonden dat het al een fijne dag was geweest. De collega's keken er niet meer van op dat we een span vormden. We doceerden immers dezelfde vakken. Het was gezellig, gewoon gezellig: even wat rust voor het hart. We dronken streekbieren. De verkeerde muziek werd gespeeld. Slechte moppen getapt. Rond middernacht, het gevarentijdstip voor de burger, de klokslag waarop iedereen opstaat en verdwijnt, dronken Tatjana en ik nog iets in de kroeg. Weer nam ik aanstoot aan haar reacties en opmerkingen. Ze behandelde me plotseling als een specimen van de mannelijke soort. Was zij niet mijn Grote Liefde geweest, dan beende ik zo de kroeg uit en reed ik spoorlags naar mijn stamcafé in mijn dorp, om me doodleuk te pletter te zuipen in het gezelschap van andere deernen. Maar ik bleef, en onderging. Andermaal. Ik voelde dat het allemaal niet kon helpen. Het was sterker dan haarzelf. Tegen wil en dank speelde ze mijn kwelgeest. Ik troostte me weer met de gedachte dat vrouwen een raadsel waren. Voor mannen althans. Raadsels moet je niet oplossen, anders verdwijnt, nou, de raadselachtigheid. Een andere troost bestond hierin dat ik over pakweg dertig jaar, dat wil zeggen driemaal tien, deze poel van ellende die de aardkloot is, verlaten zou hebben. Wat ik dan naliet: een schroeivlek.

23

Toen ik haar op maandagmorgen opbelde, klonk het alweer van: 'Ik heb je donderdag niet graag genoeg gezien. Ik wou je nog zo veel vertellen. Alleen maar goeie dingen. Wanneer doe jij dat ook eens? Je zegt altijd zo weinig. Ons etentje was toch leuk, hé?' Ik werd kwaad en liet het haar duidelijk merken. Ze had mijn weekend grondig verknald. 'Je hebt mijn hart gebroken', zei ik. 'Je belooft altijd van alles ... achteraf'. 'Maar ik moet je nog heel veel vertellen over mezelf!' riep ze. 'En ik zal je donderdag eens heel hard verwennen. Begin maar al te verlangen'. 'Ja, graag hoor'. Ik probeerde smalend te klinken. *Words, words, words*. 'Zie je me nog graag?' 'Jaja, heel graag'. 'Verlang je ernaar dat ik weer eens mijn hand op je buik leg?' 'Als het niet te veel gevraagd is ... ja'. 'Ik verlang zélf al'. 'Ik ook dus. Tot straks in het instituut'. Voelde Tatjana zich nu verplicht met me te vrijen? Was dit de nieuwe trend? Dat was nooit mijn bedoeling geweest. Ik wou vooral dat ze zichzelf niet van mij afpakte.

Die week zagen we elkaar elke dag in het instituut. Ik verlangde naar donderdag. En naar al die verwennerij, die ze zo uitdrukkelijk had aangekondigd. Ik werd voorwaar nieuwsgierig. Maar inwendig bleef ik er cynisch over, hoewel ik haar heel graag bleef zien. Seks en liefde hadden weer helemaal niks met elkaar te zien. Die week repte Tatjana met geen woord meer over 'onze' donderdag. Typisch. Tot op woensdagavond, vlak voor we naar huis gingen. Ze sprak met me af voor 's anderendaags, maar de grote vreugde was er weer niet meer bij, zoals in den beginne, toen het woord ook nog vlees werd. Die avond dronk ik als een zwitser in mijn stamkroeg op het thuisfront, om de tijd vlugger te doen passeren. Ik voelde me weer blij en droevig, zat en nuchter, gelukkig en ongelukkig, opgelucht en ongerust. Ik stond ge-

reed met overschotten aan liefde, maar ik wist dat Tatjana daar niet van zou profiteren. Ze was daar niet in staat toe.

En zo geschiedde. Of zo geschiedde inderdaad niét. Ik lag tegen haar aan, had haar lief, vrijde met haar. Mijn Venus lag erbij met het laken tot onder haar kin opgetrokken. Na een uur wou ze al weg uit die hoerenkast. Ze voelde zich gevangen. Het was er niet schoon genoeg. Het geruis van die stofzuiger in de verte stoorde haar. En stel dat er plotseling iemand aan de deurknop rammelde ... Ik vond het zonde: van de tijd, van het geld, van haar. We verlieten de club en dronken nog ergens een glas. Het weekend gaapte weer als een draak. Nog één dag. Moedeloosheid maakte zich van me meester. 'Als je van me af wil, moet je me dat nu zeggen, en in mijn gezicht graag', zei ik plotseling. Mijn stem trilde. 'Maar ik hou van jou! Je gelooft me niet meer, hé, na die rotwinter?' pareerde ze. 'Maar je viel bijna in slaap daar net. Ben ik dan zo slecht?' 'Maar je bent goed voor mij! Je bent de enige die ... Ik zou je eeuwig dankbaar moeten zijn'. 'Je weet dat ik je altijd graag zal zien'. 'Ja, dat weet ik'. Ik walste mijn bier in het glas. Honderden zware katers had ik al bestreden, maar wat ik nu meemaakte, was helemaal niet voor de poes. Waarschijnlijk zag ik deze vrouw te graag. Ik dronk een wrange gifbeker. Ik wou ter plekke doodvallen. 'Ik zal je weer missen dit weekend'. 'Ik ook'. 'Bel ik je maandagochtend weer op?' 'Ja, want ik kom pas na de middag naar het instituut. Zo moet ik mijn kinderen maar een halve dag bij de dagmoeder onderbrengen'. Ik dacht aan mijn eigen tieners: zeventien, zestien, veertien. Even kreeg ik heimwee naar mijn leven van voor ik Tatjana kende: mijn bestaan op deze aarde was een bij wijlen boeiende combinatie van huisvader, wildebras, dichter, docent en kluizenaar. Nu was ik bovenal minnaar, verslaafd aan de verkeerde vrouw, en onbevredigd. Of die rol me paste, betwijfelde ik sterk. Mijn hart was een stort. Ik was ontzaglijk trouw; dat was prima voor de andere partij. Maar ik was ook geheel en al uit gevoelens opgetrokken, en daardoor belegerde ik permanent mezelf.

24

Om de haverklap stond ik in openbare telefoocellen. Ik had er al een fortuintje aan telecards doorgejaagd. Dat betekende echter niks in vergelijking met de prijs die we ooit betaalden voor overspelige kamers. Het ging weer wat beter met ons, na het bimbambeierenweekend. Ik was ook druk bezig, samen met mijn kompaan de beeldend kunstenaar. We maakten onze verdieping aan zee werkklaar. Het pand was gelegen in een *Coronation Street*-achtige wijk van de grootste badstad in Vlaanderen. Er waren nog kasseien. Moderne versies van straatlantaarns brandden 's avonds gezellig, het ruige buurtcafé gonsde permanent en het was overal uitwijken voor hondenpoep. Als het regende, zag het er desolaat uit. Een stadswoestenij. Zonovergoten was het best te doen. Tatjana bleef mijn Grote liefde. Ik respecteerde ondertussen de manier waarop ze met me om wou gaan. Toch voelde ik dat er iets haperde. Hoe meer ze zei dat ik eens meer moest praten en vertellen over mezelf, hoe meer ik besepte dat dat haaër behoefte was, over haarzelf. Ze werd een wandelende databank van allerlei klachten, concrete en vage. Bij wijlen at ze te veel en te weinig. Idem wat drank betrof: ettelijke glazen op feestjes, een zuinig gezondheidstheetje bij mij. Ik betrapte haar op snoepzucht. Maar net zo goed kon ze derven en verstervingen doen. Niet roken bijvoorbeeld vormde voor haar geen noemenswaardig probleem. Het was net alsof ze voortdurend zichzelf aan het straffen was. Haar opinie over haar eigen lichaam wisselde constant. Over veel andere zaken deed ze ook tegenstrijdige uitspraken. Ik leerde leven met haar paradoxen, waar ik lange tijd eerst ongerust over, dan kwaad om was. Tatjana had het nu

eenmaal bijzonder druk dat jaar in het Interbellum-Instituut, én ze hield nog een gezin draaiende. Daar kon ik van meespreken, na zovele jaren geschommel in het huwelijksbootje. Eén keer nog merkte ik balorig op dat we zelden vrijden. Ze was zagezegd vergeten haar pilletje in te nemen. Ik schreef het haar; ik zei het haar. Ze weende. Ze beloofde dat ze er iets aan zou doen. Gelijk op het ogenblik dat ik het had over haar 'kinderachtige' uitvlucht, besepte ik de hemelgerende draagwijdte van mijn woorden. *What's in a name? What's on a man's mind?*

Enkele dagen later gaf ik haar een verhaal dat ik over ons geschreven had. Het was er een van pieken en dalen, een van voor en van na, een goeie ouwe tijd en een bittere nieuwe tijd. 'Je hebt het dus toch gedaan!' 'Natuurlijk. Ik doe gewoonlijk wat ik zeg. Ik zeg ook weinig. Grapje'. 'Tot zover mijn rol in de hedendaagse literatuur', glimlachte ze groen. 'De tol', antwoordde ik.

Het debiet aan brieven tussen ons nam gestaag af. We hadden voldoende kansen om elkaar te zien en te spreken. Op een keer, het was al mei, kwam ze me in het souterrain aan zee opzoeken. Ze had geweend, ik merkte het. Ik zette thee voor haar. Vijf minuten later probeerde ze met horten en stoten uit te leggen dat ze dit dubbelleven niet meer aankon. En ze wou ook ergens professionele hulp zoeken. Ik zou haar allerbeste vriend blijven. Liefde kon ook mogelijk zijn zonder al dat vreselijke gedoe. 'Knuffelen is het leven niet'. Van toen ze me in den beginne kende, had ze gehoopt dat ik 'het' niet belangrijk zou vinden. Misschien zou ze me later de volle honderd procent kunnen geven. Nu was ze er maar voor de helft. Ze wou me niet langer aan het lijntje houden. Ze had zichzelf bedrogen, en mij. En haar man. En dan was er nog iets. Dat vreselijke. Maar dat zou ze me binnenkort vertellen. En haar hart was gebroken toen ze dat verhaal van mij gelezen had, zei ze nog. Die goeie ouwe tijd zag ze helemaal niet meer zitten. En misschien, vrijwel zeker, kocht ze nog een kind. Daar verlangde ze momenteel hevig naar: moederschap.

Alles kwam er ineens uit. Ik zei dat ik het allemaal goed begreep. Dat vreselijke waar ze het soms over had, kon ik zelf wel reconstrueren, door de vele signalen die ze uitgezonden had. Toen ze vertrok, zonder zoen, zakte ik in dieptes van ellende, moederziel alleen in mijn ondergrondse tweede verblijf. Die avond reed ik naar huis terug, naar Lore en de kinderen, want ik had behoefte aan contact, aan nestwarmte. Ik was overmand door verdriet, berusting en medelijden. Ik wist en voelde dat ook Tatjana verscheurd werd door wat ze nu zelf had aangericht. Ze had zichzelf weer gekastijd. Ze had zichzelf weer van mij afgepakt. Ik kon er niks aan doen. Zij evenmin.

25

'Gisteren probeerde ik me op te offeren. Ik wou je zeggen dat ik tot nader bericht niet meer met je kan vrijen. Met niemand. Ik kan het gewoon niet meer opbrengen. Het heeft niks met jou te zien, maar alles met mij. Ik wou geen eisen stellen. Ik wou je vrij laten. Als jij het zo belangrijk vindt ... dat voel ik wel zo aan. Begrijp je wat ik bedoel? Bedoelde?' Het was 's anderendaags, vroeg in de ochtend. Ik had Tatjana vanuit een cel opgebeld, op weg naar het instituut. 'Ik ben door een hel gegaan gisteravond. Huilbui na huilbui ...'. 'Ik ook'. 'Ik wil me laten nakijken. Ik ben een grote puinhoop'. 'Wat kwam je me gisteren dan eigenlijk vertellen?' 'Dat ik van je hou. Geloof je dat? Maar ik wil eerst hulp zoeken'. 'Ik zal er altijd voor je zijn. Maar doe me dat nooit meer aan. En beloof nooit meer iets wat je toch niet waar kunt maken'. 'Beloofd. Blijven we samen?' 'Ja. Samen-alleen. Zelfs al koop je morgen al je derde kind'. 'Heb je met iemand anders gevrijd tijdens die eh ... die donkere periode?' 'Nee'. 'Was

je verliefd op Hermien? Eerlijk antwoorden'. 'Een beetje wel, ja'. 'Ik had gehoopt dat je nee zou zeggen'. 'Je vroeg: eerlijk'. 'Weet je, de oorzaken van al mijn ellende liggen vooral in Bolivia, tien jaar geleden. Dat zie ik nu in. Ik kan er nog altijd heel moeilijk over praten. Het is dan net alsof ik modder in mijn mond krijg en moet braken. Ik zal het uiterst moeilijk hebben'. 'Ik wil je ook wel helpen daarbij. Maar denk je dat de problemen opgelost zullen zijn door ze te verwoorden? Het klinkt zo ouderwets'. 'Weet ik niet. Daar heb ik eigenlijk ook nooit zo erg in geloofd'. 'Ik evenmin. De afnemers van de biecht zijn vaak de grootste zondaars. Maar probeer het alleszins'. 'Zeg, je mag me nog aanraken, hoor. En ben ik nog welkom in het souterrain?' 'Dat hoor ik graag. Ja, meer dan ooit'. 'Voor mijn reis naar Bolivia had ik ook al behoorlijk wat problemen. Geluk lijkt niet weggelegd te zijn voor mij'. 'Ja, we lijken sterk op elkaar', zei ik. 'We kloppen volledig. Niets kan nu nog tussen ons komen, al klinkt dat wat vreemd momenteel'. 'Ik zou, echt waar, nooit zonder jou kunnen. Gisteren probeerde ik het weer even. Ik zat nog maar drie minuten in de auto, of de tranen stroomden vanonder mijn zonnebril over mijn wangen. 'Wat heb ik nu weer aangericht?' dacht ik. 'Hem zo veel verdriet berokkend'. 'Dat was nergens voor nodig, hé. Je moet verdorie de juiste vijand bevechten. Je gaat beter in therapie. Maar individueel, niet in groep. En mij hoef je daarvoor niet te dumpen. Pijnlijk jezelf niet langer'. 'Dat zie ik nu wel in'.

Een uur later zag ik mijn Tatjana weer. We omhelsden elkaar vlug-vlug. Het deed formidabel deugd. Het voelde als een weerzien na maanden afwezigheid. Het was zo hartverwarmend als een potje vrijen. 'Ik heb je in de loop van de tijd al twee keer tussen de regels verteld wat ze met mij in Bolivia gedaan hebben'. 'Dat heb ik telkens begrepen', antwoordde ik. 'En je kunt niet geloven hoe diep en hoe hard het me verwondde en kwetste. Die pijn is onbeschrijfelijk, lichamelijk en mentaal. Maar ik voel me nu al wat beter; het is ietwat opgegooid, hé'. 'Misschien omdat je er nu vrijer over kunt spreken met mij'. 'Toch zal ik moeite blijven hebben. En ik wil niet in een praatgroep met vrouwen die hetzelfde hebben meegemaakt. Ze moeten geen slachtoffer van me maken. Ik wil geen 'geval' zijn'. 'Je moet een individuele afspraak maken, vind ik', knikte ik. 'Gaan we nog eens naar zee? Een dagje stelen?' stelde Tatjana voor. 'Weer net over de grens?' Ik zei dat het een prima idee was. Misschien zou ze dan praten, aan de heilzame zee, het reinigende, allesbegrijpende water, onder ruime luchten. Ik voelde me er ook beter bij, want deze keer was haar voorstel geen omweg om mijn bedstee heen. Tatjana keek er naar uit. Ze wou me heel veel vertellen. Misschien ook wou ze op die manier de herinnering aan enkele van onze vroegere uitstapjes uitwissen, toen ze me zo heel graag zag, maar zo koel als een kikker naast me zat. En toen ik alsmaar op mijn honger bleef zitten. Nu speelde ze het ten minste eerlijk. Ik voelde me er bijna opgelaten bij, ware het niet van een verre, donkere treurigheid. Ik verlangde echt wel naar een dag aan zee met haar. En het regende nog wat na in mijn hart, om wat ze allemaal had meegemaakt, en nog altijd onderging. Misschien zou ook daar de zon doorbreken. Ik vond dat ik het verdiende.

26

Op de valreep tussen het einde van het academisch jaar en het begin van de zomervakantie zaten we onder een grieksblauwe lucht op een strandterras. Het waren uren waar ik graag 'eeuwige vergunning' voor had bedongen. Tatjana zag er schitterend uit. We communiceerden luchtig van achter onze zonnebrillen. We rookten ook duchtig, alsof ons leven er níét van afhing, en de tabak onze gezondheid helemaal geen ernstige schade kon berokkenen. Langs het weggetje waarop ik ooit met Hermien een stervende meeuw had aangetroffen,

wandelden we naar een visrestaurant. Het was onze enige gezondheidsreflex: dat we allebei graag voor vis op ons bord kozen. Toen de schotels er aankwamen, werd Tatjana onwel. 'Zeker weten dat ik niet zwanger ben, hoor', glimlachte ze pijnlijk. 'Het zijn die verdomde sigaretten weer. En die port in de zon'. Ze verdween minutenlang in de toiletten. Ik slokte mijn en haar bord leeg en betaalde. 'Gaat het?' 'Een beetje, ja. Ik heb me op de grond gezet met mijn benen omhoog tegen de muur. Toen ging het beter'. 'Neem nog wat frisse lucht, kom'. 'Vind je het niet jammer?' 'Kom'. We zochten een koele plek op het strand, vlak tegen de duinen aan. Ik trok haar dicht tegen me aan. Ze rilde. 'En ik wou je vandaag nog zo veel vertellen. Ik was het écht van plan. Het beloofde zo'n mooie dag te worden. Maar ik wist niet goed ...'. 'Een andere keer, meisje. Zorg eerst maar voor jezelf'. 'Het is hier koud, hé'. 'Wil je ergens anders naartoe?' 'Misschien naar je souterrain? Daar kan ik nog wat horizontaal gaan'. 'Da's goed. Het is drie kwartier rijden. Ik zet dan thee voor je'. 'Je bent lief'. 'Ik probeer'. 'Je kunt goed luisteren. Dat is heerlijk'. 'Vertel dan maar veel'. 'Denk je soms nog aan Hermien?' 'Dat was een summer-madness'. God zat inderdaad in het detail; het was een zeer jaloerse God.

Die avond, weer thuis, begon ik driemaal na mekaar aan een afscheidsbrief. Ik wou de knoop eindelijk zélf doorhakken, al scheurde daardoor mijn hart middendoor. Driemaal werd het een lang, haastig gekrabbeld epistel. Driemaal verbrandde ik het ding in mijn asbak, die pulde van de peuken. Het ging niet. Ik bleef bengelen tussen hangen en wurgen. Die nacht sliep ik amper. Toch droomde ik. Ik had mijn mond vol kots. Altijd maar opnieuw. De droomvriend tegenover mij kon me niet helpen. Ik kon niet meer spreken. Kokhalzend werd ik wakker. Lore vroeg wat er scheelde. 'Smerige nachtmerrie', mompelde ik. Over drie uur al zou ik Tatjana weerzien. In de voormiddag grepen de beraadslagingen over de studenten en hun examens plaats. Ik verwachtte haar rond de middag in het souterrain aan zee. Dat hadden we zo afgesproken.

27

Tijdens de beraadslagingen in het Interbellum-Instituut hadden we af en toe wat oogcontact. Tatjana moest nog een uur langer blijven dan ik. Toen ik opstond en vertrok, gaf ze me en passant een leerboek. Ik wist wat dat betekende. Er stak een brief tussen. Ik knikte en verdween. In mijn werkkamertje drie-hoog las ik de boodschap. Het was vreselijk. Er was een blauwe en een rode passage, bladzijden lang. Er kwam een waas voor mijn ogen. 'Wacht asjeblief met de afscheidsbrief die je me wil schrijven ... ik hou zo veel van jou ...'.

En door een gordijn van tranen waadde ik vervolgens door een rood moeras van ellende en vernedering. Ik las, moeizaam, als eerste en enige, wat haar tien jaar geleden in dat klooteland Bolivië was overkomen. Ik wist wat er zou komen, en werd kwaad, ontroerd, verdrietig, razend opstandig, machteloos. Ik, die zo vele boeken gelezen en films had gezien, las nu al het gruwelijke uit Tatjana's middeleeuwen, tien jaar geleden, toen de wereld naar een megabenefietconcert op tv zat te kijken: die spelonk van een garage, de dreiging van het mes, de Nikè's die ze droegen en waar ze lang voor hadden moeten sparen, hun lijfgeur, hun overmacht, de omstanders, de spuug, de slaag, het gejoel, het geschop, de lullen, het lafste, het laagste, het smerigste, het plassen, de pijn, de ademnood, het meest vernederende. En dan volgde nog die vreselijke zinsnede: 'Toen wisselden ze'.

Ik las ook over de verschrikkelijke naweeën: de angst voor aids, de thuiskomst, de reactie van de 'hyena', de afknappende relatie met haar toenmalige vriend, de stompzinnige 'behandeling' van het 'geval'. Ik weende bitter, ver voorbij mijn hart, tot mijn tranen op waren.

Het was alles wat ik gevreesd had. Ik had het voor me gezien, ettelijke keren al. Ik verscheurde de brief grondig. Mijn hele verdere leven zou ik hem in de doka van mijn hoofd ontwikkelen, kopiëren, vermenigvuldigen. Nu pas ook begreep ik veel zaken helemaal. Waarom ze bijvoorbeeld zelden op een foto wou. Of waarom ik er nooit één van haar had gekregen, ondanks herhaald aandringen. Waarom ze mannen vooral 'ten voeten uit' bekeek. Mijn Nikè's die ze eens met een stiekem schopje onder een kast deed verdwijnen. Waarom ze soms zei dat ze dood wou zijn. Dat ze zichzelf lelijk vond. Dat ze haar lichaam haatte. Volledig groggy reed ik naar mijn souterrain aan zee. Tatjana kwam een uur later. Ik nam haar in mijn armen. Ze vrijde met me. En ik met haar. Het was het mooiste, het beste en het enige wat we konden doen. Nog nooit had ik zo van iemand gehouden.

28

Op een regenachtige dag, het nieuwe academisch jaar was alweer daar, lag er een Formulier voor Interne Communicatie in mijn correspondentiebakje in het Interbellum-Instituut. Afzender was een collega Esthetica en Beeldopvoeding uit een naburig lyceum. Er stond te lezen:

'Venus van Milo = Aphrodite van Melos. Namen van werken toen meer bekend dan die van kunstenaars ... des multiples Aphrodites, qui, de MILO à SYRACUSE, ont fait rayonner la splendeur de leurs nudités charnelles ... Melos = hoofdstad van Milo = eilandengroepje van de Cycladen. Venus (of Aphrodite) van Milo is opgegraven in Melos'.

Er waren dus veel Venussen geweest. En hun scheppers of makers waren in het vergeetboek geraakt. Toen, eindelijk, had ik door waar het allemaal om draaide. Vrouwen wilden van de mannen, vooral hun mannen, weer vrouwen maken. Zonder uitzondering. Het zou een veilige coconwereld worden. Geen gerampetamp en geneuk meer. Alleen strelen. Geen macho-gedoe of verkrachtingen, vanwege een paar ongemakkelijke ballen tussen de benen. Veiligheid en geborgenheid boven alles. De misstap in de schepping, de grootste fout van God, namelijk de man, zou hersteld worden. Hij zou vrouw worden. De vrouw zou hem weer vrouw maken, zoals het ooit was. En altijd weer moet zijn. Nooit zal er nog een Venus van Milo komen. Nooit zullen mijn vrienden beeldend kunstenaars echte vrouwen kunnen beitelten, kappen, tekenen of schilderen. En van een Pygmalion zal geen sprake meer zijn: hij die denkt van een aanbeden godin zijn gamalin te maken, zijn eigen geliefde, zal zélf gekneet worden. Desnoods geblutst en gebuild.

In mijn diepste wanhoop heb ik vaak gewenst dat Tatjana dood zou zijn. Dan was ze voor altijd van mij, in mijn hoofd, in mijn hart. Ter wille van haar zou ik in een eeuwig leven in een hiernamaals geloofd hebben. Tot de God die Liefde is, en zich zo vaak in details verbergt, bid ik, of beter geschreven, spreek ik:

'Geef haar in het vervolg twee in het wit geklede beschermengelen mee, die haar overal vergezellen, alleen herkenbaar voor wie haar kwaad wil berokkenen. Ik wil allebei die engelen zijn. Alleen met haar. En alleen, met haar'.

Ik luisterde verder naar Tatjana. Ik zat en luisterde aan haar zijde, om te beletten dat ze zichzelf ontluisterde. Want ik had haar lief. Ik probeerde haar ook te schrijven. Fotografie trekt schrijven aan. Schrijven trekt fotografie aan. Ook als er geen foto is. Het ontbrokene wordt ingevuld. Leven is belangrijker, maar het heeft me ook gekneusd. Ik ontwikkelde pijn, in de doka's van hart en hoofd. Mijn pen woog soms een kilo. Ik weet niet hoe het verder moet. Ik hoop dat ik nog eens haar nieuwe schoenen naast mijn bed zie staan. Want mijn Venus is gequetst. Ze heeft veel warmte nodig.

Ik kreeg ook eindelijk eens de beloofde foto: Tatjana op vakantie, vastgebonden aan een rugzakje, vermomd met zonnebril. Naast haar prijkte de drie meter hoge erectie van een of ander monument uit het afgodentijdperk. Maar ik wou in haar ogen kunnen kijken. 's Anderendaags heb ik haar de foto teruggegeven. Als God in het detail zit, en Hij daarenboven Liefde is, dan mogen we toch vitten? 'Maar heb je dan niet gezien dat ik op die foto de schoenen draag die ik ook aanhad de eerste keer dat we elkaar ontmoetten??' vroeg ze. 'Je hebt het er verdorie zo vaak over gehad!'. 'Ja', loog ik.

DEEL TWEE

29

'Ik moet rekening houden met de voorgeschiedenis van mijn familie', zei Tatjana. 'Ik bedoel: het zit heel sterk verankerd. De kanker vreet aan onze stamboom als muizen aan gruyère-kaas. Neven, nichten, ooms, tantes en voorouders zijn al door kanker van de aardbol weggeplukt. Niemand is goddomme nog veilig'. Er blonk een traan in haar rechteroog. Ze duwde de halfopgerookte *marlboro* plat en gaf met een langgerekte vrouwenzucht een laatste rooksignaal. Zo, dat was het dan. (Hoe veel laatste zouden er hierna nog volgen? Een echte steun in deze harde strijd betekende ik niet voor haar, want zelf was ik al twintig jaar constant 'aan het stoppen'). Ik vond het jammer dat ze niet meer wou roken. Erg dom van mij. Weer zo'n romantische opwelling met dodelijke gevolgen. Ik mocht graag een mooie vrouw zien roken. Leven en liefde in rook op te zien gaan! Passie! Ergens langs de weg tussen Antwerpen en Gent hing aan een bouwvallig boerderijtje een spandoek: SMART WOMEN DON'T SMOKE. *Wise guys* zouden met deze dodelijke verslaving ook maar beter breken. Het scheelde o.a. in de potentie. Dacht ik zo. De bekende *marlborocowboy* was ook al geruime tijd *dust in the wind*. Zijn weduwe gaf nu lezingen.

Een eind verderop aan de toeg van café De Noorman deelde Vancaemelbeke Guido van postsorteercentrum X aan zijn collega-omstanders met luide stemme het volgende mede: 'Het zal binnenkort bij ons wel een klein beetje veranderen. Daar zal ik persoonlijk voor zorgen. We moeten verdorie ànders met mekaar omgaan, ànders, en mekaar graag zien. *Allez*: graag zien, ik wil zeggen, tussen aanhalingstekens natuurlijk'. Spreker graaide hierbij met twee wijsvingers even in de lucht. Acht ondergeschikte werknemers van postsorteercentrum X (alle verpakkingen, alle zendingen, ploegen- en premiestelsel) knikten bij deze mededeling van deze sympa werkleider. Het lelijkste meisje uit het postsorteercentrum X deed een intense haal aan haar *marlboro light*; de rook verdween in haar lichaam zonder er weer uit te komen, tenzij hij stiekem voor haar aars of haar kut had gekozen. Toen rinkelde de telefoon in café De Noorman. Zestien van de tweeëntwintig aanwezigen voelden dit als een inbreuk op hun zelfgekozen openbare privacy aan. Ergens hing een kwade vrouw aan de telefoon, had een ongeruste man op zes knoppen geduwd of gaf een bang kind de hoorn aan zijn stiefmoeder door. Frieda, de cafébazin, haalde haar schouders op en scheerde met haar ogen onverrichter zake over alle onbekende gezichten in haar café, want ene Vancaemelbeke Guido kende ze niet met name. Alzo werd naar deze persoon geïnformeerd: 'Vancaemelbeke Guido'. In deze volgorde. Iets officieels. Een interpellatie vanwege iemand die een contract had met V.G. Een vrouwenstem. De vermaledijde V.G. was dat contract aan het breken. 'Een minuutje, madam', zei Frieda dan in de hoorn. 'Is de persoon Guido Vancaemelbeke hier

aanwezig?' vroeg ze op goed geluk aan de negen werknemers van het postsorteercentrum X. Het leven was een lotto. Ja: een trefzekere toto. 'JA, IK!' riep de genaamde Vancaemelbeke Guido, de uitverkorene, de langverwachte. Hij knalde zijn glas op de toog, snelde naar het communicatieapparaat en zei met zalvende stem dat hij er nog maar twee gedronken had en dat dit nu zijn derde was. Hij vergat daarbij te vermelden dat het om *duvels* ging, de gezinslafaard. 'Over twintig minuten ben ik er', beloofde hij nog stellig. 'Natte droom van een vent' mompelde Tatjana. Ook zij had het hele gedoe in de gaten. Straks zou deze Mister X de vrouw aan het andere uiteinde van deze communicatie uitvoerig liefhebben, andermaal, op z'n Frans, Napolitaans, en in het Sanskriet, nadat hij haar liefdevol toe bereide vrijdagavondkost tot zich zou hebben genomen. Misschien mochten de 2,4 kinderen vanavond ook wat langer opblijven. Eventjes uitstel van lust.

Nog twee uur lang ondergingen Tatjana en ik de zachte doch dwingende terreur van Vancaemelbeke Guido's sonore stem. Evenwicht dicteerde de *basstoon*. We deelden in het reilen en zeilen van het postsorteercentrum X en met wat in deze tijden onder de werknemers leefde. Ja, het leven was een brede pechstrook, maar zie: daar plantte Guido Vancaemelbeke hedenavond eens een flonkerende kerstboom in. Met ballen, godverdomme. En ze mochten hem altijd opbellen, weer of geen weer. Hij was altijd thuis, als hij niet in ploegen werkte natuurlijk, haha. Na een tweede, dwingende, kort afgeknapte telefoon (een gedelegeerd kind?) verliet hij bruusk café De Noorman, met een spijtige blik en met achterlating van twee ongebruikte drankbonnetjes: GOED VOOR EEN CONSUMTIE - POSTSORTEERCENTRUM X. Reeds had zijn gemalin slaapsokken, slaapjurkje en pyjamabroek aangetrokken, dit alles over elkaar heen, omdat zij het schuren van haar eigen billen tegen elkaar niet kon verdragen. In de magnetron stond een frivool maar ijskoud vrijdagavondgerecht klaar (alle verpakkingen, alle temperaturen, ploegen- en premiestelsel). Zijzelf zou zich, noch heet, noch koud, noch van voren noch van achteren laten pakken, ofschoon hij, de man, overmorgen drieënveertig werd.

30

'En in mijn familie gaan ze vooral dood aan hun hart', zei ik tegen Tatjana, de draad van ons gesprek weer opnemend. Ik stak nog een *bastos filter* in lichterlaaie. 'Twee jaar geleden is op vaderdag het hart van mijn pa ontploft. We kunnen hem nu aan zijn overbruggingen herkennen. Ik heb momenteel ook problemen met mijn eigen hart, want ik hou van jou'. 'En bij mij is het ook oud zeer', glimlachte Tatjana. 'Het is alsof ik je al jaren ken. Oei, wat een cliché als een kathedraal. Eerst was ik niet echt verliefd op je. Wel geïnteresseerd. Je boeide me. Toen ontdekte ik dat je ook mooi was'. 'Het klinkt gek, maar ik zie nog altijd je schoenen voor mij, van toen ik je de eerste keer ontmoette'. 'Laat je hart eens nazien. Ik ben bang. Die pijn in je linkerarm is niet goed. Ik wil je niet verliezen'. 'Ik wil ook stoppen met roken'. 'Als je een tweede leven met een twaalf jaar jongere vrouw wil, zul je dat moeten doen. Zeg, hoé zagen mijn schoenen er eigenlijk uit?' 'Iets met goud of zilver erin verwerkt. Daar kick ik op. Ik denk dat ik een schoenenfetisjist ben. Ooit kocht een buurvrouw van mij andere schoenen omdat ik alleen met haar wou dansen als ze ... nou, als ze andere schoenen aantrok'. 'Welke dan?' 'Iets Romeins of zo. Met rijgkoordjes om de enkels, achteraan dichtgebonden. Grr!' 'Je bent een gevaar voor de maatschappij. En danste je dan met haar?' 'Ja, twaalf jaar of zo geleden. Voor de Eerste Golfoorlog nog'. 'Je maakt me jaloers'. 'Zo lang we niet samenleven, zal jaloezie ons lot zijn. Ze is de moeder van alle kwade dingen'.

De volgende avond schreef ik 'Goodbye' op de bladzijde 31 december van mijn dagboek. Ik zette er mijn handtekening onder, klapte het dicht en stopte het voorgoed weg. Het was het goodbye van mezelf aan het jaar waarin ik Tatjana twee jaar intiem kende: een gekwetste, broze, mooie vrouw van bijna dertig. Ik hield veel van haar. En zij van mij. Telkens we elkaar verlieten, vooral als er enkele dagen scheiding in het verschiet lagen, wisten we dat we na een halfuur alweer verlangden naar mekaar. Het was nog altijd zoals in den beginne: spijt dat we elkaar niet graag genoeg hadden gezien, onverwachte spookbeelden door wat we gezegd hadden, vergeten waren te zeggen, jaloezie op al wie de geliefde de komende dagen ontmoeten zou, besef van 'onrechtvaardigheid'. De boeiendste momenten van de etmalen konden we nog altijd niet delen: de avonden, de nachten, de ochtenden. We waren allebei nog altijd getrouwd met iemand anders. Haar peuters werden kleuters; mijn tieners werden pubers.

Zou Vancaemelbeke Guido ooit in zijn leven al met dergelijke problemen te kampen hebben gehad? Vond hij het lelijke marlboro-lightmeisje misschien mooi? Wou hij haar in zijn bed bezitten? Haar met zijn zaad injecteren? Hij die ijverde voor meer liefde in het postsorteercentrum X?

Na tweeënveertig jaar beloonde het leven me dus met een Grote Liefde. Ik had al menige tand verloren, was grijs geworden en publiceerde af en toe wat poëzie. Bekend? Beroemd? Forget it. Nu wel bemind. Door haar. Voor een nacht met haar wou ik mijn hele poëtische oeuvre in de fik steken. Een nacht met huid en haar: vaginaal, oraal, anaal, lief en goor en zacht en woest. Zoveel was na al die tijd duidelijk: we 'klopten met elkaar'. We liepen gelijk. Op eenzelfde manier omarmden we verliefdheid, liefde, bewustzijn, gequêtstheid, passie. We bedreven zelfs de taal op dezelfde manier; heel belangrijk was dat. Ook zochten we af en toe zondige kamers in daghotelletjes op. Mijn schrijfhonk in het souterrain aan zee reserveerden we dan weer voor enkele uren gestolen huiselijkheid samen. In verband met onze avonturen in de wereld van de 'zonde' ontwikkelden we een apart jargon en gebruikten we zelfs een speciale munteenheid: de I. Eén I was gelijk aan het te betalen bedrag in euro voor een halve dag overspel. I(..) was de naam van onze allereerste gastvrouw ergens te lande in zo'n daghotel. Een nieuwe magnetron bijvoorbeeld kon 7 à 8 I's kosten. Een appartement huren betekende ten minste 15 I's per maand. Zo nam liefde ook erg stomme, concrete vormen aan. Zo goten we liefde in een formule.

Liefde = 1 I.

Hoeveel uren hadden we vrij?

Over hoeveel I beschikten we?

Waar gingen we naartoe?

Wilden we wel vrijen? Of liever praten?

Het souterrain of een uitwedstrijd?

Chemie, biologie, economie, aardrijkskunde, liefde.

Tearooms, cafés en restaurants raakten we na verloop van tijd grondig beu. We vonden dat we voor onze 1 I net zo goed ongestoord konden praten en vrijen in 'discrete' clubs. De roze zijde en de kitsch namen we er maar bij. Na drie uur in de officiële, kuise horeca betaalden we ook vaak meer dan 1 I (we waren allebei stevige eters en drinkers), en dan hadden we ons nog niet eens aan elkaars lichaam kunnen vergrijpen. Af en toe vond café De Noorman in onze ogen nog genade: een ruim etablissement ergens in een vlijtige stad midden in de provincie. Het was onze drenkplaats in tijden van onrust, geldgebrek, misverstanden. Het was

ook daar dat we de persoon Vancaemelbeke Guido aantreffen, deze woeste Viking uit post-sorteercentrum X.

32

Op korte tijd, en zeer onlangs, waren twee nichten van Tatjana aan kanker overleden. Er werd druk gestorven bij de wisseling der millennia. Het lemminggevoel zorgde ook voor een aantal zelfdodingen. We probeerden allebei te stoppen met roken: het wanhoopspoginkje van nabestaanden. De laatste weken werd ik ook voortdurend lastiggevallen door de kafkaï-aantjes van bureaucratie en administratie. Belastingdiensten allerhande en Rijkskassen voor Sociale Blablabla bestookten me met afrekeningen, termijnen en vervaldagberichten. Redenen te over dus om in praatcafé Pallieter andermaal de koppen bij elkaar te steken in plaats van in een gore club met zijden lakens lijfelijk in elkaar te schuiven. De Noorman was gesloten. We kozen de Pallieter uit, een pluchen refugium met schaarse plassen licht. De Pallieter werd door Paulke gedreven, een zestigjarige homo die iedereen met rust liet, maar wel dubbel en dik doorrekende. Op het slagveld van de liefde was hij bedrijvig op moslimterritorium. Een moeilijke klus dus. Het was drie weken na de feestelijkheden rond de jaarwende. 'En ik die vroeger dacht dat ik een van de zeldzame onjaloerse vrouwen op aarde was', verzuchtte Tatjana. 'Ik kan er zelfs niet meer tegen dat je getrouwd bent. Bevinden we ons eigenlijk niet in een straatje zonder einde?' 'En ik ben jaloers op al je vroegere minnaars', bekende ik ootmoedig. 'Vertel asjeblief nooit meer over die taalstage, van toen je veertien was. Zelfs dat ..'. Tot rond middernacht wisselden we dergelijke ruitelijkheden in Pallieter. Nog even en we gingen over tot Chinese zelfbeschuldigingen.

Er was genoeg volk om zelf onopvallend te blijven. Onze tactiek bestond er namelijk in de massa's in te duiken als we ons wilden verbergen en beschermen tegen roddel. Veel volk bood de beste dekmantel. We hadden dus vaak openbaar in het geheim 'met elkaar te doen', zoals ze hier in deze platte provincie zo schilderachtig verwoorden. 'Ik kan je momenteel onmogelijk schoenen met goud- of zilverdraad erin cadeau doen'. 'Spaar je centen maar, verkwister. Een paar kost zeker zes à zeven l's'. Minutenlang zeiden we niks meer. Laffe ziektes en dodelijke administratie waren al uitvoerig ter sprake gekomen. Toen kregen we allebei op hetzelfde ogenblik een hevige vlag van verliefdheid. We grepen elkaar vast en begonnen te kneden wat we te pakken konden krijgen. Dit ziende spoedde Paulke zich hoofdschuddend naar de jukebox. Na vijftien seconden mechanisch gedoe knalde er een onmetelijke tearjerker uit. 'Ik heb nog twee l bij me' riep ik in Inge's linkeroor. 'Het is dertien over twaalven'.

Twintig minuten later zetten we elkaar onze liefde betaald met onze lijven. Ik neukte haar tot ze haar eigen naam niet meer kende en voortdurend de mijne riep. Dit gebeurde niet in het daghotel van I.(...), onze allereerste gastvrouw. Het was overigens nacht. En het was te ver. We hadden onze toevlucht genomen tot een club in het centrum van de stad, ergens in een achterafstraatje. Ja, we waren grondig verslaafd aan seks met elkaar. We genoten ten volle van onze 1 l (plus een aantal euro voor twee duvels). We proefden uitvoerig van elkaar. In woorden, daden en gedachten bedrogen we onszelf, elkaar, onze officiële partner en die van de ander.

Ik bedroog Tatjana met mijn vrouw.

Tatjana bedroog me met haar man.

Ik bedroog mijn vrouw met Tatjana.

Tatjana bedroog haar man met mij.

Ik bedroog ook haar man.

En zij mijn vrouw.

Liefde = 1 l.

En dus bedrogen we ook elkaar, met de belofte dat we enkel en alleen met elkaar zouden vrijen. Dat kon dus niet waar zijn. Geen enkele formule was waar. Toch was het heerlijk. En heidens. In het holst van de nacht verlieten we langs de 'discrete' uitgang ons tijdelijk liefdesnest, de roze zijden lakens samengepropt op het slagveld van de liefde achterlatend.

33

Telefoon, twee weken later.

'Eigenlijk krijg ik claustrofobie in die clubs van ons. Die enge halletjes, dat stiekeme gedoe, de deuren waarachter eh ... en het is er soms niet schoon ook', zei ze in een adem. 'Misschien moeten we weer eens naar zee? Zoals vroeger? Wat lucht scheppen?' opperde ik. 'Dat is een goed idee'. 'Voel je je wel o.k.?' 'Jaja. Maar het mag geen routine worden. Dat hadden we toch afgesproken, hé? Er zit wat sleur in, vind ik'. 'Ja ..'.

'Ik bedoel ..'. 'Ja, ik begrijp het wel', zei ik. De liefde zonk me andermaal in de schoenen.

De zee werd ook een sleur.

Spaghetti's werden routine.

Soms was er port bij.

Leuk.

Maar ik bleef verlangen.

Biologie + chemie.

Praten wou ik ook wel.

Jaja. Ja zeker.

Telefoon, weer twee weken later.

'Zeg, ik droomde vannacht dat je aids had'. 'Ja, en? Heb ik niet, hoor. Twee keer al getest. Dat vertelde ik je toch vorig jaar al? En ik ben monogaam: ik bleef je trouw'.

'Een droom werkt soms overdag nog door. Erg vervelend. Vanmorgen had ik zelfs de neiging om naar de dokter te hollen'. 'Je mag op je beide oren slapen wat mij betreft. Als je dat ten minste kunt, haha'. Ik was de enige van de twee die wat wrang lachte om die kanjer van een mop. 'Ik mag het niet gedroomd hebben mijn kinderen alleen op deze wereld achter te laten'. 'Ik ook niet', zei ik moedeloos. 'Maar ik zou altijd voor ze zorgen. Zeg, kunnen we niet over iets anders praten? Ik hou van jou, bijvoorbeeld. Sorry voor het cliché'. 'Ik ook. Ik hou zielsveel van je. Altijd. Blijf je op mij wachten?'

'Altijd'. 'Ik moet je nog heel veel vertellen'. 'Dat mag je altijd doen'. 'Ik wil je binnenkort nog eens hard verwennen'. 'Daar kijk ik al lang naar uit. Je zult er heus geen aids door krijgen'. De spookbeelden doemden weer op. Waar was de goeie, ouwe tijd:

'Fuck me! Fuck me!'

'Trouw met mij!'

'Jij moet met mij trouwen!'

Liefde was 1 l.

Liefde was ook blind. Stekeblind.

Het element T(ijd) diende nu meegerekend te worden.

Een constante: we bleven elkaar met briefjes bestoken.

Maart. De maand waarin ik enkele jaren geleden Tatjana grondiger had leren kennen. De maand waarin het drukst gestorven wordt. De maand waarin het meest naar de lente wordt verlangd. Op woensdagavond schreef ik een brief, geadresseerd aan het Interbellum-Instituut, ter attentie van mezelf. Er stond niks in de brief. Hij was compleet blanco. Mijn enige doel was: hij moest op donderdag of ten laatste vrijdag zijn plaats van bestemming bereiken. Het betrof een test. Verleden week namelijk was een brief van Tatjana aan mij niet in mijn correspondentiebakje in de docentenkamer terechtgekomen. Ze was enkele dagen afwezig geweest en had me geschreven. We wisten beiden van de brief. Die was verzonden vanuit het provinciestedje waar we ons af en toe verborgen, in kaffaat De Noorman. We vonden het vreemd. Dat was nog nooit gebeurd. Het maakte ook Tatjana bang. Waar was de brief blijven haperen? Wie kon hem onderschept hebben? De angst van Tatjana betrof zowel de inhoud van de brief als de eventuele ontdekking van het feit dat ze me via het instituut had aangeschreven. Het zou gelijk het einde kunnen betekenen van enkele vriendschapsbanden. We hadden voor onszelf al enkele mogelijkheden geopperd. Omdat er geen adres van afzender op de enveloppe stond, kon, bijvoorbeeld wegens te weinig port, de brief ergens als 'onbestelbaar' zijn blijven haperen. De laatste tijd pasten de postdiensten de voorschriften rigoureuus toe. De conciërge van het instituut kon geweigerd hebben strafport te betalen: retour dus, maar waarheen? Poste restante van de plaats van afstempeling? Daar was Tatjana goed bekend. Bij haar thuis in de bus was geen mededeling beland betreffende een postliggend stuk. De brief zelf was - gelukkig - evenmin bij mij thuis besteld. Het had, na enig speurwerk van de postdiensten, misschien gekund. Of had Tatjana een fout gemaakt bij de adressering? Was de brief in vreemde handen terechtgekomen? Een naamgenoot uit de omgeving? Of had een van mijn collega's misschien .. Ik begon spoken te zien. Machteloosheid en schaamte sloten een verbond in mij.

De brief aan mezelf, zonder een woord erin, bereikte me op donderdagochtend al in de docentenkamer. Kon ik daaruit iets besluiten? Was dit een geruststelling? Mijn gesprekken met Tatjana gingen nog bijna uitsluitend daarover. Had zij niet de voor mij bestemde brief in de enveloppe voor een andere bestemming geschoven? Maar dan moest ik een andere ... Zou ik in het lokale postkantoor ginds durven te informeren naar een eventueel 'onbestelbare' zending zonder tegenadres en voor mij bedoeld? Ze mochten eens 'nee' knikken, de bewuste brief uiteindelijk toch ontdekken en hem naderhand, natuurlijk geopend, met excuses vanwege het Postwezen, allervriendelijkst bij mij thuis afleveren! Of bij Tatjana .. De enige redding bestond in een kaartje met aanmaning tot afhaling in ..

POSTSORTEERCENTRUM X !!

Dat ik dààr nog niet vroeger aan gedacht had! Ijlings reed ik naar het postkantoor in het vlijtige provinciestedje waar Tatjana de fameuze brief op de bus had gedaan. Daar informeerde ik naar de mogelijkheden. Tatjana had haar brief hier in dit stadje op de bus gedaan. Dus zat het erin dat .. 'En in het sorteercentrum? Waar is het sorteercentrum?' opperde ik ten einde raad zelf, want de grapjas achter het loket (een tweede Kafka na zijn dood?) kon me niet helpen. 'Zijt ge wel zeker dat er een brief moest toekomen?' 'Maar ja!' 'We hebben het nog meegemaakt dat .. '. 'Maar het sorteercentrum!?' herhaalde ik dringend. Ik blaatte bijna als een schaap. 'Ja,' knikte hij, 'probeer daar eens. Dat is een gedacht. Aloysiusstraat, weet ge wel zijn, hé. Er is een dienst onbestelbare en geretourneerde stukken'.

Een kwartier later bevond ik me tussen rode busjes, klantvriendelijke slogans, stootkarren, mannen en vrouwen met platte postpetten, volle zakken goed en slecht nieuws. De loods

van postsorteercentrum X gaapte wagenwijd. Het waaide stevig. Een brief kon hier zo door de tocht worden opgescheept en meegegraaid, de wijde, voyeuristische wereld in.

'Gij zoekt ..?'

Ik keek opzij. Het was Vancaemelbeke Guido, godverdomme. Of all persons: Guido Vancaemelbeke! De liefhebbende Viking die in café De Noorman des winters het goede weer eens maakte. Hij, de langverwachte, die alles hier in het postsorteercentrum X met veel liefde doordrenken zou. Ik slikte even en legde hem mijn probleem uit.

'Ja', deed zijn sonore stem. Ik begon hem te haten zoals ik nog nooit iemand had gehaat. Toen riep hij plotseling knoerthard, zodat de hele loods opkeek:

'INGE!!!'

Ik schrok me rot. Inge!? Een mager, lelijk meisje kwam prompt op ons afgestapt. Ik herkende het *marlboro-light*meisje uit De Noorman. 'Zij hier is verantwoordelijk voor onbestelbare troep', mompelde Vancaemelbeke Guido tegen zijn zin. 'Jaja,' dacht ik, 'net zoals zij hier de rook van haar marlboro's inhaleert zonder die ooit weer aan de buitenwereld prijs te geven'. 'Wàt!?' snauwde ik. Ik was verbouwereerd door zijn omschrijving en door haar naam. 'Dat zij de goddommese fucking onbestelbare en geretourneerde rommel hier in de gaten houdt', snauwde V.G. vinnig terug. 'Hoe lang is dat geleden, van die brief?' 'Godverdomme, noemt gij dat mekaar graag zien!?' riep ik overspannen. 'Waart gij dat die hier alles zou veranderen?! Amai, zeg!' 'Héla, manneke!' deed V.G. dreigend. 'Waar hébt gij het eigenlijk over, hé? Kennen we mekaar soms?' 'Wat is het probleem?' piepte deze Inge dan. Ik deed mijn mond open en klapte die onmiddellijk weer dicht. 'Wilt gij een klacht indienen?' stelde ze voor, nadat Vancaemelbeke Guido tien seconden tegen haar staan vezelen had. Bij allebei merkte ik een zweem van spot. ' .. of laat ge dat potje maar liever gedekt?' vulde V.G. aan. 'Die brief zou al lang hier opgedoken moeten zijn hoor, beste vriend. Nietwaar, Inge?' Het dunne ding knikte. 'Ik bén uw beste vriend niet', blafte ik. En ik verliet op staande voet deze liefdeloze loods, Vancaemelbeke Guido allerlei geslachtsziektes toewensend.

35

Drie weken verstreken. Ondanks een vervelende samenloop van omstandigheden en tegenkating van het toeval slaagde ik er in Tatjana enkele keren te ontmoeten. Het kon nooit erg lang duren. We probeerden ons innerlijk landschap te omschrijven en de verwoestingen erin te inventariseren, dus te bezweren. Ook maakten we afspraken en stelden we regels op waarnaar we ons zouden gedragen. Arme mensenkinderen. De week erna verloochenden we die alweer. Een vlug geschreven briefje (in het geheime circuit gedropt) bracht dan soms daarbovenop nog eens een correctie aan. Het ging erg moeilijk, maar het was spannend. Tatjana liet niet af; ik evenmin. We vonden dat we samen moesten blijven. De zoekgeraakte brief leek onze verhouding nog steviger te maken. Ik begon ook te berusten in de verwarring die Tatjana bij mij veroorzaakte, in haar volstrekt onvoorspelbare, grillige uitspraken en gedragingen. En dat zei ik haar ook. Tatjana van haar kant leerde met mijn zwijgzaamheid om te gaan, mijn twijfel, mijn onzekerheid, mijn ingekeerdheid. Minder en minder was liefde gelijk aan 1 I. Ik leefde op hoop. De spanning loste zich niet echt op. Was het de tand des tijds? Tijd als beste scherprechter? Tijd die heelt, maar hoe?

Het voorval met de brief kwam nog voortdurend ter sprake. We kwamen te weten dat een brief nooit zomaar verdwijnt. In het slechtste geval kan een klacht neergelegd worden en proberen de postdiensten het stuk op te sporen. In een ander geval bemoeit zich de centrale postdienst in de hoofdstad met om allerlei redenen onbestelbare zendingen. Men probeert

afzender of bestemming te detecteren door de brief te openen. Dat mag. Dat wisten we al. Ons ongemak bestond er in dat een onbekende, of erger nog, een heel goede bekende, kennis genomen kon hebben van iets wat alleen tussen ons mocht bestaan.

Het werd mooier weer en ik trof Tatjana weer eens op de afgesproken plaats aan. Ze zag er *pico bello* uit. Ze nam mijn handen in de hare en zoende me vol op de mond. Er stonden al twee cola's gereed. Ik klauterde op het barkrukje en strengelde mijn benen rond de gedraaide stijltjes. Ons gesprek verliep zoals gewoonlijk: in een kwiek vraag-en-antwoordspel overliepen we de voorbije dagen, wat we gedaan hadden, ieder samen-apart in het instituut, of we dat kattedelletje wel ontvangen hadden, gezien hadden dat, wisten hoe, gehoord hadden wie. Daarna wat er te gebeuren stond, hoe het verder moest. Vreemd genoeg, voor verliefden althans, schonken we zelden enige aandacht aan de muziek die ten gehore werd gebracht, aan de drankjes die we bestelden, aan de dingen die rond ons gebeurden, niet gebeurden. Omstreeks achttien uur maakte ik aanstalten om te vertrekken, met tegenzin. Terwijl ik mijn jas dichttristte, dacht ik er aan dat 'de' brief niet in ons gesprek van vandaag was opgedoken. Ik zei het haar. 'En eigenlijk wou ik nu toch wel eens weten wat erin stond', vervolgde ik. 'Tot nu toe had je het altijd vrij vaag over de inhoud'. Ik kreeg de indruk dat Tatjana schrok. 'Eh?' drong ik aan. 'Dat is nu toch alweer zoveel weken geleden, hé schat. Ik zou het niet zo duidelijk meer weten'. 'Toen vertelde je me dat de inhoud ons parten zou kunnen spelen'. Tatjana haalde haar schouders op en fixeerde haar cola. Ik ging weer zitten. 'Nou?' Ze haalde diep adem, wat in een gemeente zucht uitmondde. Met eenzelfde vrouwenzucht blies ze vroeger de sigarettenrook uit. 'Eigenlijk ..'. 'Jà?' drong ik aan. Ik kreeg een bang voor gevoel. En ik herkende het, want het beïnvloedde al wekenlang mijn doen en denken.

'Toe!' Ze zette de cola aan haar mond en keek me van boven de rand van het glas lang aan. Een kind. 'Je gelooft me niet als ik het je zeg'. 'Toch wel'. 'Nee'. 'Dat heb ik je al vaak uitgelegd'. Er viel een halve minuut stilte.

'Er was geen brief. Er is nooit een brief geweest. Dié brief, bedoel ik'. Ik blééf maar vriendelijk in haar ogen kijken, terwijl de woede snel in mij opsteeg. 'Moest ik dààrvoor dat verdomde zulthoofd van een Vancaemelbeke ondergaan!?' 'Er wàs geen brief', herhaalde Tatjana. 'En ik weet helemaal niet waarom. Vraag maar niks. Ik ga nu beter'.

Ze viste haar tas van de grond op, stootte haar mooie hoofd tegen de rand van de toog, gleeed van de barkruk af en verdween uit mijn leven.

Ik wist dat ik mezelf niet zou kunnen beletten daar hardop om te lachen. En zie, zo geschiedde: een minuut later zat ik hardop te lachen. Morgen had ze wis en drie een flinke buil op dat lieve hoofdje van haar. Maar morgen, morgen, dan was ik er niet. Trouwens, morgen was het alweer de twintigste. Dan had Tatjana me volstrekt niet nodig. Niemand had ze dan nodig. Dan kon ze me missen als ... 'Hoofdpijn', vulde ik hardop aan. Een man van honderd kilogram keek me verbaasd aan. Ja, volgende week zouden we hier weer zitten, vrolijk doende over een spoorloze brief die ze met veel liefde naar me had verzonden. O, of er een brief was! Of niet? Ik stond ook op en ging terug naar mijn eeuwige geliefde Lore.

36

Een zomer was andermaal voorbijgeraasd, geurend naar treinen, teer en hout. Een hartenherfst had in het verschiet kunnen liggen, zo'n okeren indian summer die om liefde vraagt, smeekt. Helaas.

Het kwam er op aan niet de hele mensheid ineens te haten (want dat leidde tot massamoord), maar wel geïsoleerde personen op onbewaakte ogenblikken. Nietsvermoedende

slachtoffers eigenlijk. De reden: ik bevond me in de nadagen van een Grote Liefde. Het was de schuld van niemand en van iedereen apart. En wij die allebei altijd de herfst zo mooi hadden gevonden! Wij bei! De telefoon zweeg in alle talen. Ook ik zweeg als vermoord. Geen van beide partijen zette een stap, noch vooruit, noch achteruit. Koppig bleven we genieten van elkaars afwezigheid, het grote zwijgen, de ongewisse leegte. Om het niet te hard voor mezelf te maken, zapte ik de slechtste herinneringen aan onze Grote Liefde in mijn hoofd bijeen. Toch betrapte ik me er op dat ik er voor zorgde binnen hoorafstand van die fucking foon te blijven. Ik verliet het souterrain niet, waar ik de laatste maanden meer en meer tijd doorbracht, onder andere in verband met nieuwe, extra schrijf- en copywritingopdrachten aan zee. Af en toe zochten Lore en de kids me op, en ik hen. Het was eind juli, hartstikke zomer, gloeiend heet, maar herfst in mijn hart. 'De warmte zit overal binnen', zei iedereen. 'Het is te geweldig'. 'Het zal het niet houden'. Zelfs de bijen kropen uit pure ellende over het tuinpad. Ikzelf lag, mijn ledematen wijd uitgestrekt, op de koele tegels van mijn interieur. Ik was, zo maakte ik mezelf wijs, niet op iets aan het wachten. Wel verlangde ik naar de avond: op teevee zou een documentaire over de beren van Alaska worden vertoond. Ten oosten van mijn hoofd stond een halflege fles witte wijn. Ten westen lag mijn lijfmagazine. Daarin stak een lijvig 'Dossier Erotiek: vrouwen over hun stoutste dromen'. Ook dat bewaarde ik voor de avond.

Ik schrok op van gerammel aan de brievenbussen in de voordeur. Concreet lawaai tussen het gezoem en getril van hitte. Op dit uur? Ondanks de mariablauwe zelfklever KLEP DICHT VOOR RECLAME? Vanmorgen had ik mijn bus al gelicht: niets. Ik bleef nog dertig seconden horizontaal. Daarna besteeg ik zeven treden en ging voor de backstage van drie brievenbussen hurken. De onderste was de mijne. Ik tikte het haakje uit het oogje, opende het deurtje en sleurde een halve kilogram ongevraagd drukwerk naar buiten. Het zootje kreeg onmiddellijk zijn voorlopige bestemming: boven op de stapel die mijn twee medebewoners van het huis aan het bouwen waren. We kregen alledrie identiek drukwerk in onze bussen geramd, elke dag. Soms had een van de drie een groene opwelling en sorteerde de stapel. Of nam een deel ervan mee, omgaand naar de stedelijke vuilniszakken achter op het koertje. De zelfklever had dus geen effect. Maar ach, de pot, de ketel: ik zat zélf in de reclameschrijverij. Toen viel mijn oog op de witte enveloppe onder in mijn brievenbus. Er zat geen postzegel op. Ik griste haar eruit, knalde het deurtje dicht, wiste het zweet van mijn voorhoofd en daalde mijn zeven treden weer af. Ik prees me gelukkig met mijn allerindividueelste trap, die ik niet behoefde te delen met een op de hogere verdieping wonende jonge kerel die niet genoeg kon krijgen van Pink Floyd en op de hoogste verdieping een vrouw van omstreeks veertig die zichzelf onzichtbaar maakte. We deelden alleen drukwerk, schaars licht op de gang, elkaars geruchten. Af en toe wisselden we een noodgedwongen 'hallo' uit. Aan de geluiden die we elkaar berokkenden, waren we al gewend geraakt. Min of meer was er niet.

Ik herkende haar handschrift aan mijn naam op de enveloppe. Ze had de brief dus zelf in mijn bus gedeponneerd. Godverdomme, dat ze hier aan de deur had gestaan en niet binnengekomen was! De teef. Wanneer? Dat moest na tien uur vanmorgen gebeurd zijn, want toen had ik mijn bus nog geïnspecteerd. Vier dagen geleden was het dat ik nog communicatie met haar had gehad. We waren uiteengegaan met de afspraak dat we toch nog altijd de beste vrienden bleven. Dé klassieker onder de liefdesklassiekers. Een cliché als een kathedraal met duivenstront op. Een te vlugge en te gewone zoen aan de deur had deze nieuwe overeenkomst bezegeld.

Twee ellenlange minuten jongleerde ik met de enveloppe tussen mijn vingers. Dan wurmde ik met mijn pink haar vijfenvijftigste bericht aan mij open, waarvan ik hoopte dat het weer

een echte liefdesbrief zou zijn. Het was zo. Ik slaakte een zucht van opluchting. In mijn hoofd begon een balalaika te spelen. De zon brak door de herfst in mijn hart. Ik las. Het was een hel die ze momenteel meemaakte. Het ging niet. Ze kon absoluut niet zonder mij. Nee, ook niet zonder mijn lichaam. Ik mocht alles weten. We konden niet alleen maar 'beste vrienden' zijn. Er was meer, zo veel meer. Altijd zou ik in haar hart wonen. Ondanks alles. Ze zag me graag. Waarom zouden we elkaar pijn doen. Waarom zelf die leegte scheppen. We hadden vanzelf al zo veel obstakels, door allerlei omstandigheden. Het was niet nodig. Konden we elkaar niet helpen? Toegeven aan die Grote Liefde? Ja: allerbeste vrienden. Natuurlijk. Maar ook, zoals voorheen: Grote Liefde. De beide dus.

Ik leerde de brief uit mijn hoofd, verscheurde hem en ging weer op de koele tegels liggen tussen de fles wijn en het Dossier Erotiek. De hoeveelste keer was het nu al dat we, om beurten, met de regelmaat van een boeddha, die om de twaalf uur telkens weer gelijk krijgt, de scherven lijmden? Ik sloot mijn ogen, toverde mijn allerliefste voor mijn geest en liet haar alles zeggen wat ik zelf graag uit haar mond hoorde. En tot haar sprak ik zelf, in mijn vunzigste dialect, terwijl ik haar lang en hard en diep en vanvoren en vanachteren nam: 'De liefde, Tatjana, schat, is ook een zwijnenstal. Of een konijnenhok. Soms moet je onbeschaamd vreten, knorren, zuipen, en elkaar onaangekondigd pakken. Het gaat om vlees, bloed, hersens, been, pis, want dat is wat de mens is. Een steak pretentie. Alleen: jammer dat in de pechstrook van je geweten een man staat toe te kijken, een in goede en kwade dagen wettelijk geregelde man, en enkele kinderen die hij bij jou heeft verwerkt en die zijn achternaam dragen. Toch zullen we elkaar blijven pakken. Maar praten is ook leuk. Of samen een filmpje pikken. Een aperitiefje. Iets eten. Post Scriptum: ik heb ook drie toffe tieners. En Lore is mijn beste vriendin'.

Toen viel ik in slaap, weer een beetje gelukkig. De hitte belette me, zoals iedereen, de nodige nachtrust te vergaren. Dat duurde al vier weken. Ik had wallen onder mijn ogen als jaarringen bij een boom. De lauwerkransen van de slapeloze. De mens was doodmoe door de warmte. Hij gaf zich, ook op deze breedtegraad, aan siësta's over, een zuiderse gewoonte. Ook ik was moe. En ziek van liefde. Ik droomde stoute dromen. Ik was een beer in het Hoge Noorden van mijn dromen. Ik sliep door de teevedocumentaire en het magazinedossier heen. Het was elf uur in de avond toen ik wakker schoot. Pink Floyd had me gewekt, één-hoog.

37

'Vier van die kippenboutjes op een pen'. 'Om mee te nemen?' 'Nee, ik eet die hier op. En nog een cola'. 'Zijt u geïnteresseerd in theologie, meneer?' 'Pardon?' 'Theologie'.

'Eigenlijk niet. Mijn compartiment niet. Ik heb honger. De stad koelt af'. Zo'n prachtige frietkeet met zo'n onderdeurtje erin! Ik bekeek hem scherper. Hij was een meter zestig en als figurant weggelopen uit een film van Ed Wood. Hij duwde op de knoppen van een van de drie magnetrons die voor hem uit torenden en mikte er de kippenboutpen in. Ja, het leven op aarde was al flink geautomatiseerd. Wat we allemaal al niet konden sedert we niet meer met onze kneukels over de grond sleepten! 'Voilà, uw cola. Wat vindt u daarvan: iedere professor theologie belijdt toch zijn eigen geloof? Hoe kunnen ze dan in 's hemelsnaam subjectief .. eh, objectief oordelen?' 'Godverdomme', dacht ik. Het kwam uit de grond van mijn hart. En ik zei: 'Dat ik het niet zou weten, verdorie'. 'Ik ga binnenkort een cursus theologie volgen'. 'Dat is zeer wel van u'. Ik sleurde aan het treklijpje van mijn cola en zette de pul aan mijn mond. Mijn borst stroomde vol met iets koels. 'Ja'. 'Ah ja?' 'Ja. Niet voor de poes, hé.

Soms komt er hier een jonge gast frieten eten. Die gaat er in oktober ook aan beginnen. Mischien. Hij weet niet wat hij doet'. 'Oh nee?' 'Nee. Te jong. Ik ben er veertig. Ik kan met leven en dood omgaan'. 'Ik meer dan veertig. En rammelend van de honger'. Mompelend voegde ik daar nog aan toe: 'Ik wist niet dat gelovigen ook frieten eten'. 'Hoe veel mensen op deze wereld zouden er echt gelukkig zijn?', vroeg de kerel me nu uitdrukkelijk. 'Servet?'

'Ja. Merci. Ik zou het begot niet weten'. PING-PING. Mijn kippenbouten waren klaar. Ik legde wat geld op de toonbank. 'Voila, meneer, smakelijk en merci'. 'Merci'.

Ik zette mijn tanden in het uiterste boutje en schoof het aldus van de pen. Een krokodil die zijn buit even schudt voor gebruik. 'Alle godsdiensten zijn eigenlijk een en dezelfde. Het huis van Maria bijvoorbeeld bevindt zich in Turkije. Weinigen weten dat'.

Ik knikte, at en dronk. Maria kon mijn kloten kussen en Turkije rustig ontploffen. Door de glazen schuifdeuren zag ik een taxi stoppen. Uit het belendende café kwam een man die in zijn laatste levensjaar was beland. Zijn vrouw voerde hem als een aanhangwagentje met zich mee. Ze wurmde zijn benen in de taxi, terwijl de taxichauffeur behulpzaam toekeek. De meter tikte. Een menselijk mirakel, voorwaar: de vrouw slaagde in haar opzet. De taxi reed weg. Het was volbracht.

Ik werkte vreugdeloos de boutjes naar binnen en stuurde er een hinkstapslok cola achter aan. Ook dat was volbracht: het voeden, het drinken. Als iedereen theologie bedreef, zouden er geen frietketen meer zijn. Dus zei ik dankbaar: 'Zo'. Voldaan mikte ik de pul, de pen, de servet en het kartonnen bord in de vuilnisbak. Een mens maakt altijd meer afval dan wat hij aangekocht heeft.

'Theologie?' vroeg ik, me omdraaiend. Een opwelling van begrip, na voedertijd. De figurant was onzichtbaar geworden. 'Goeienavond', zei ik tegen niemand. Ik verliet deze friettempel, de innerlijke mens gesterkt.

38

Het bleef warm. Mensen met bijna niets aan bevolkten de terrassen over. Ik zocht de binnenstad op, richting zee, laverend tussen hondendrollen. Hier barstte het van die ondingen. Het was een mijnenveld. Je vroeg je af wat er met die hoopjes gebeurd was, als je ze vandaag in de gaten hield, noodgedwongen, en de plek waar ze gedeponneerd waren, en je ze de dag erna plotseling niet meer zag. Verzamelde iemand die? Was er een drollenschepper of -schraper aangesteld? Een veroordeelde die tot duizend uren maatschappelijk werk werd gedwongen? Trad des nachts een geheim drollenplan in werking?

Ik dook een telefoonsel in en duwde een telecard in de gleuf. Het was vijf voor middernacht. Negen toetsen. Ik luisterde naar het belletje twee zones hiervandaan. Daarna haakte ik vlug-vlug weer in. Ik wist dat mijn grote liefde nu slapeloos in bed lag. Het belletje betekende: 'Brief ontvangen, alles okee, ik hou van jou, alweer'. Een klassiekertje op de slagvelden van de liefde. Ik had het al vroeger op de avond moeten doen, vlak nadat ik de brief in mijn bus had ontdekt. Maar door de hitte was mijn liefde ietwat weggesmolten. De seconde nadat ik de cel verlaten had, miste ik mijn liefste vreselijk. En vleselijk. Avondlijke intimiteit en ochtenderecties kon ik bijna nooit met haar delen. Dat gemis was er de oorzaak van dat we al verscheidene keren tot 'vriendschap' hadden besloten, in de waan dat dit de brand zou blussen. Niets bleek minder waar. Grote Liefde, hoofdletters, kun je niet afdammen. Telkens sorteerde onze goedbedoelde beslissing het omgekeerde effect. Keer op keer weer vlogen we elkaar in de armen en vergrepen ons binnen het kwartier wellustig aan elkaars lijven. God, er waren bergen goede wil, maar ook oceanen vol met passie.

Vijf kinderen. Een kloof van twaalf jaar. Een liefhebbende vrouw. Een liefhebbende man. Afstand. Tijd. 'Time is the space between us'. Ik begon een soort van tweede leven in afspraak met Lore en de kids; op h  r trouwcontract was de inkt nog niet helemaal opgedroogd. Het was erg, heel erg met ons gesteld: een horde van honderd naakte maagden verkoos ik ni  t boven deze onmogelijke liefde. En Tatjana koos telkens opnieuw voor de pijn die het met zich bracht als onvrije vrouw haar droomman niet te kunnen bereiken. Humor, filosofie, .. : niets hielp ons om immuun te worden. We bleven razend aan elkaar verslaafd en op elkaar verslingerd. Ze zei dat ze te laf was om te scheiden. Ik beweerde dat ze bij haar gezin moest blijven en dat ik dat wel aankon. We waren dus heel gelukkig m  t elkaar en heel ongelukkig zonder elkaar. Het zou makkelijker zijn als ze dood was, dacht ik soms. Dan had ik een steen om bij te wenen, altijd te bereiken. Nu rouwde ik constant om een levende, onbereikbaar.

'Theologie, godverdomme', gromde ik nog eens. 'Dat moet ik Tatjana vertellen'. Ik begaf me naar de smalste straatjes van de stad, waar geen terrassen waren. In De Zeegeus zat zelfs niemand aan de kleine toog. 'Dag Pauline', knikte ik tegen de dubbelgangster van Marianne Faithfull. 'Mag ik een pint van je?' 'Je komt als geroepen, Edwin', zei deze door leven en liefdes verkreukelde schoonheid. Ze patste een zuiltje bier voor me neer. 'O ja?' Pauline had weer een inkijk om van te duizelen. Waarom liep ze er niet gewoon bloot bij? Haar ouder wordend vlees had nog altijd de aantrekkingskracht van een vuurtoren. Ik probeerde er met mijn eigen zwieplichten niet voortdurend naar te kijken. 'Wel, luister. Mijn dochter doet mee aan de verkiezingen van Mieke Garnaal in Westduinkerke. Een van de proeven is dat ze zichzelf aan de jury en het publiek moet voorstellen. Enne .. het zou een beetje boeiend en origineel moeten zijn, snap je. Kun jij niet eens wat op papier zetten? Je schrijft toch voor KOPPIE-KOPPIE, h  ? En je geeft toch les in schrijven, h  ?' Ik knikte. Ik knikte niet nee. Ik schudde bijna ja. 'Hannelore heet ze zeker?' informeerde ik onnozel. 'Ja'. Godverdomme, natuurlijk heette ze Hannelore. Hannelore Garnaal. 'Ik ken haar niet zo goed, h  . Het is altijd ... '.

'Ik kan je 't een en 't ander over haar vertellen'. 'Kan ze zelf niet eens wat op papier zetten? Dan heb ik toch al iets'. Lap, ik had het alweer zitten. Iets op papier zetten! Ik kon dat godgenageld niet meer horen. Ik begon mezelf weer hartgrondig te haten. Maar het was te laat. 'Ah ja, da's een goed gedacht'. 'Hoe veel tijd heb ik nog?' 't Is over een maand te doen. Zet ik er nog een duvel bij, schat? Je drinkt toch af en toe een duvel?' 'Het is komkommertijd, Pauline, en vakantie op school. Merci'. Ze prepareerde een bol van Vlaanderens beste bier voor me. 'En hoe gaat het daar in KOPPIE-KOPPIE?' 'O, werk genoeg aan de winkel: reclamefolders, campagnes, vertalingen. We zitten daar nu al met z'n vieren. Maar ik ben losvast, h  . In oktober geef ik weer les'.

'Moeten al de boeken nu herschreven worden in die nieuwe spelling?' 'Neenee. Het is toch maar een kwestie van hier en daar een lettertje verschil. En af en toe een koppelteken zetten'. Ik keek naar haar boezem bezijden mijn duvel. 'Liggend streepje, zeggen ze nu'. 'Wat?' 'Glijdend zeepje'. 'Denk je dan eens aan mijn dochter? Ze rekent er op'. Ik knikte, kapte de pint in mijn kop en omhelsde de koele duvel. 'Ik kom nog wel eens langs'. 'Ja, doe dat. Het kan een springplank zijn voor haar'. 'Vrouwen en hun Stoutste Dromen', dacht ik. 'Mieke Garnaal laat zich pellen door de Verschrikkelijke Sneeuwman uit Alaska. Nee, correctie: drie sneeuwmannen, om ter verschrikkelijkst'.

Verscholen achter mijn gratis duvel, wellicht het voorschot op een gelijkaardig honorarium, ontkleedde ik de mama van Hannelore Garnaal, terwijl die de glazen van de vorige bezoekers

omspoelde. Hoe bestreed haar lichaam de hitte van de afgelopen weken? Hoe reageerde het op onmogelijke liefde? Toen ik een halfuur later vertrok, trapte ik in een hondendrol.

39

De avond voor de 'Heropening der Scholen' lazen enkele dichters in de stad-aan-zee uit eigen werk voor. Dat gebeurde op de Marius II, een grote clubboot in de jachthaven. We maakten er met z'n vieren van KOPPIE-KOPPIE een avondje-uit van, want we hadden getekend voor alle wervend drukwerk in verband met deze poëzieavond. Muriël zag er uit om te stelen. Geert en Rigo, veertigers zoals ik, bekeken de gedane zaken met een vredige, voldane mimiek. De volgende stap zou de manager-grimlach kunnen zijn. KOPPIE-KOPPIE was vier jaar geleden ontstaan uit het niets. Dat wil zeggen: uit hun beider midlifecrisis. Ze hadden toen hun vorige beroep vaarwel gezegd. Ze gingen scheep met z'n tweeënhalven, recent drieënhalven: ik verdeelde mijn tijd tussen het Interbellum-Instituut en KOPPIE-KOPPIE, en nu zat Muriël ook al bij ons in de boot, de dochter van een van onze belangrijkste cliënten. We boerden prima. Er was een markt voor wat we te bieden hadden, ofschoon de copywriting-, advertising- en communicationhonken als zwammen op een nacht een heksenkring in de stad gingen vormen. Een prettige, kleurrijke epidemie.

Poëzie diende blijkbaar in veel alcohol geflambeerd te worden. Iedereen barstte los in drank: organisatoren, dichters, wij, het publiek van honderd man en een paardenkop. Een dichter van twee meter hoog uit een zeer historische Vlaamse stad las voor alsof het allemaal onze schuld was. Muriël stikte zowat van het lachen. Het was haar eerste en haar laatste poëzieavond. Een oude dichteres die vroeger mooi moest zijn geweest, vatte haar voordracht als voorspel op. Haar teksten en haar performance lieten er geen twijfel over bestaan dat zij hedenavond nog geneukt wenste te worden, aan zee. Ik herkende bij haar hetzelfde oud vlees als bij Pauline van De Zeegeus, maar het was nog duidelijker geslachteerd op het altaar van de alcohol, de nicotine en de ongeschreven meesterwerken. In het linkeroor van Muriël vatte ik deze vergelijking kort samen. Ik gebruikte Marianne Faithfull als maatstaf. 'Jij bestudeert ze nogal grondig, zeg', lachte onze jongste medewerkster. 'Doe je dat ook met mij?' Ik streelde met mijn ogen haar auberginekleurige kopje. 'Soms', zei ik driest. 'Hoor je graag die gedichten?' 'Huilebalken op kringlooppapier. Kaarslicht. Zolderkamers. Deurwaarders'.

'Je hebt er zelf toch ook nog geschreven, hé? Rigo heeft het me verteld'. 'Dat was in mijn steentijdperk. Nu wil ik een groot stuk brie bij mijn boterham'. 'Is die Zeegeus ver van hier?' 'Nee. Zin om te gaan?' 'Bah, ja'. 'Geert en Rigo willen misschien ook. Dat gemurmel hier hangt me de keel uit'. Ik interpelleerde mijn collega's. 'We hebben er nog een paar te goed van de organisatie', zei Rigo. Die liet ook nooit een beker aan zich voorbijgaan. 'Blijf nog wat als je kunt. Aanwezigheidspolitiek. Volgend jaar doen ze dat hier weer'. Geert hief zijn glas in mijn richting. 'Breng nog een uurtje in deze hof van olijven met me door', zei ik tegen Muriël. 'Dan zien we wel'. 'Santé', deed Geert. Ik onthoofdde mijn volgende duvel. 'Laten we nog niet uit de boot vallen'. We tikten onze glazen andermaal tegen elkaar.

Tijdens de pauze, waarin onvermijdelijk jazzy muziek ten gehore werd gebracht, kwam de oudere dichteres, een en al lichamelijke poëzie, over onze tafel leunen. Ze had met de fijngevoeligheid eigen aan poëten onze ongerijmdheid ontdekt: drie mannen, een vrouw. Hier zaten dus nog twee hapklare kansen in. Ik sloeg de bal echter volledig mis. Want zie. 'Ook in het onderwijs, jullie?' interpelleerde ze. De rode wijn walste vervaarlijk in haar glas, want

met dezelfde arm hield ze vijf van haar gedichtenbundels tegen haar lijf geklemd. We knikten ontkennend; zowel een ja als een nee konden ons de das omdoen. 'Mijn bundel is anders uitermate geschikt voor in het onderwijs. Vooral de laatstejaars kunnen er iets aan hebben. Jammer'. Ze manoeuvreerde met haar andere hand haar sigaret boven onze asbak en tikte het askegeltje eraf. 'We komen alleen maar eens snuiven', deelde Geert haar mee. Rigo snoof écht. Muriël ontcijferde de titel van haar voor het onderwijs geschikte bundel. 'WIJ LEVEN...', articuleerde ze, haar hoofd schuin houdend. 'Verkoopt dat nog een beetje, poëzie?' vroeg ik. De dichteres richtte zich in volle lengte op. 'Poëzie zit in de lift!' declameerde ze stellig. 'Kijk: hier zit meer dan honderd man te luisteren. Het is ... Het is ...'. De sigaret en het glas wijn waaierden in een weids gebaar uiteen. De boekjes kukelden op de bodem van de kunstboot. We hielpen haar haar oeuvre weer bijeen. Ze verliet ons. Nimmer zouden we te weten komen wat het was. 'Hoe zou dat dichtend vrouwmens de nacht verder doorbrengen?' opperde ik hardop. 'Jij bent toch ook niet meer van de jongsten', protesteerde Muriël. 'Heb ik iets over mijn leeftijd gezegd misschien?' 'Die gedachte zat in het woord 'vrouwmens' verpakt'. 'You are very smart, my child'.

Rigo en Geert wilden nu plotseling wel opkrassen. Morgenvroeg moesten hun kinderen weer her en der schoollopen. We poetsten de plaat tijdens de potsierlijke 'performance' van een middenstander die nu zijn eigen boekjes verkocht in plaats van schoenen of mosselen. Die tafelspringer was als 'top of the bill' aangekondigd door het stelletje kiwi's dat de poëzieavond organiseerde. We hadden er ook met KOPPIE-KOPPIE zelf de hand in gehad om zijn optreden dik in de verf te zetten, maar eigenlijk was het meer een aftreden. Iedereen redde de kerel welwillend van zelfdoding door af en toe met mate te applaudisseren. 'De middenstand heeft de literatuur ingepalmd', zei ik tegen Rigo, terwijl we de Marius II verlieten. 'En we hebben er zelf ook schuld aan'.

'Dat is een te diepe gedachte voor op dit uur van de avond, Edwin. Tot morgen dan? Muriël, geraak jij thuis?' 'We gaan nog naar De Zeegeus, Edwin en ik'. 'Is hij daar niet te oud voor? Hij kon je vader zijn'. 'Grijs geeft een gevoel van veiligheid'. 'Tot morgen dan, negen uur'. 'See you'.

'Staat je auto ver?', vroeg Muriël. De wind blies haar aubergineharen in een hanenkam.

'Op een boogschot van hier', zei ik dichterbij. 'Koppie koel houden!' riep Geert ons nog na.

40

'OPEN ELKE DAG OM 16 UUR. DE DONDERDAG GESLOTEN'. We lazen dit staaltje van paradoxale copywriting aan de deur van De Zeegeus. 'Deze herberg is duidelijk dicht'. 'Eigenlijk heb ik honger'. 'Ik weet een frietkraam waar ze theologie doceren. Daarnaast geven ze ook kippenboutjes'. 'Kun je er zitten?' 'Nee. Het lekkers van Beckers wordt er rechtstaande genuttigd'. 'Het is al halfeen'. 'Als ik bij mij thuis, ik bedoel: in mijn ondergronds krocht, mijn tweede verblijf, een halve gebraden kip in de magnetron mik en een flesje wijn onthoofd, kom je dan mee?' 'Ik wil wel eens zien hoe je woont', knikte de dappere meid. 'Niet bang zijn, ik kom niet uit Transsylvanië'. 'O.k.'.

Ik gaf Muriël een vlugge rondleiding in mijn verzonken verdieping, lichten aan- en uitknippend. 'Je woont nog ruim', zei ze. 'En al die boeken! Allemaal gelezen?' 'De meeste. Ik kreeg er veel gratis, om in de krant te bespreken of te signaleren'. 'Ik lees graag Bukowski'. 'Ja, die ken ik'. Muriël was ongeveer de tiende vrouw die me mededeelde dat ze graag Bukowski las. Als je het echter op zo'n ogenblik waagde een blik te werpen in de richting van een bed of

een slaapkamer, waren ze foetsjie, die erudiete vrouwen. Ik inspecteerde de halve kip, restant van een haastig middagmaal. 'Een bil, twee vleugels, nog wat wit: er is hoop'. 'Wil ik die fles hier ontkurken?' 'Doe maar'. Ik schoof een cd van Grant Lee Buffalo in de gleuf. 'Dossier Erotiek: vrouwen over hun stoutste dromen' zwierf nog altijd zichtbaar maar ongelezen rond, wekenlang al. Ik deponeerde het magazine in de krantenbak. 'Dat heb ik gezien, hoor', lachte Muriël. 'Bukowski, hé?' grijnsde ik. Er klonk haastig gestommel op de trappen. Gepraat aan de voordeur. Iemand verwelkomde iemand. Mannenstemmen. 'Is daar iemand?' Ik knikte. 'Hierboven hokken nog mensen. De kerel van een-hoog ontvangt hedennacht zijn vriendje. Ze zijn gelukkig. Doen ze het? Hoe doen ze het? Ik weet het niet. Ik blijf de antwoorden schuldig'. 'Hoe weet je dat?' 'Wat?' 'Dat ze gelukkig zijn'. 'O, dat weet ik zo. Dat hoor ik, zonder ze gezien te hebben. Ze dragen allebei wel een neukteugeltje'. 'Wat?' 'Ze hebben hun haar in een staart'. 'O. En wie wonen hier nog?' 'Een onzichtbare vrouw, middle-age'. 'Is ze ook gelukkig?' 'Aan de manier waarop ze de vele treden neemt - ze woont heel hoog - meen ik te weten dat ze een zeer geregeld leven leidt. Ze gaat uit werken; ze doet boodschappen. Ze heeft een dag voorsprong op mij: ik zie haar nooit'. 'Een seriemoordenares dus'. 'Misschien. Of een gifmengster'. 'En jouw geregeld leven? Hoe zit het daar mee?' informeerde mijn jonge bezoeker. Ik jongleerde met de kip op een te klein bord. 'Regelmaat is voor klokken en boeddha's', riep ik vanuit het keukentje, de ruis van de magnetron overstemmend. 'Alleen mijn drinkpatronen vertonen een zekere regelmaat'. Wijn, kip, muziek, sigaretten. We installeerden ons in de fauteuils. 'En hoe ziet jouw leven er uit?' vroeg ik. 'KOPPIE-KOPPIE terzijde gelaten'. Ik dissecteerde de kip en componeerde twee gelijke porties. 'Gezondheid'. 'Gezondheid'. We tikten onze glazen tegen elkaar. 'Droom je ook van tekenen, schilderen, schrijven, ontwerpen, fotograferen, poseren en acteren? Heden ten dage bedrijven de jonge leeuwen alles tegelijk. En het lukt ze verdomd soms nog ook'. 'Nu klink je vrij cynisch, Edwin'. 'Ach, een oprisping van een ouwe zak'. 'Heb je nog wel dromen?' 'Ja, maar die zijn niet geschikt voor publicatie'. 'Kippenbeentjes brengen geluk'. 'In Afrika denken ze dat ook, maar het continent wordt gedecimeerd door aids en genocide. Een bende kiekens zijn het. Kindsoldaten zwaaien er de plak'. 'Voel je nooit meer de drang om gedichten te schrijven?' Ik haalde mijn schouders op en wuifde met een kippenvleugeltje. 'Het is kiezen tussen leven of letters', zei ik. 'Vroeger had ik altijd de behoefte alles op te schrijven. Maar ik vergat te leven'. 'Ik lees graag. En zeer veel. Het is mijn tweede leven. Misschien ga ik ook weer studeren'. Ik knikte begrijpend. Ik knikte verdomd begrijpend. 'Die frietbaas hier niet ver vandaan doet theologie'. 'Ik wil iets met boeken', zei Muriël. 'Geen KOPPIE-KOPPIE meer dan?' 'Misschien niet. Volgend jaar of zo'. Grondig moe werd ik plotse-ling, tot in mijn ruggengraat, ondanks de nabijheid van jong meisjesvlees, dat ik kippenwit en rode wijn voederde. Steels controleerde ik het uur. Welk fantastische cliché kon ik gebruiken om Muriël mijn eiland weer te doen verlaten?

Een geweldige klap buiten op straat loste het probleem vanzelf op. Het was een eigenaardig geluid, dat precies niet tot de werkelijkheid behoorde. Enkele tellen lang keken we elkaar verbaasd aan. Toen haastten we ons naar buiten. Er was eerst het vertrouwde nachtelijke stilteven: de oplegger met de laadkist, wachtend op het krieken van de dag, twintig meter verderop aan de overkant. Dan zagen we het zwarte autootje, half opengereten, vastgespiest op de scherpe hoek van het gevaarte. Lichten floepten aan; deuren gingen open. 'Kun je ertegen?' Muriël knikte. We waren er als de allereersten bij. Het was een vreselijke *still* uit een bloederige film, versterkt door die verschrikkelijke flard werkelijkheid, die ik ogenblikkelijk herkende: 'WIJ LEVEN ...'

De daaropvolgende dagen, terwijl de kinderen weer vastgebonden aan hun tassen en rugzakjes het straatbeeld bevolkten, liep ik met een geperforeerd hart rond. De dichteres was dood. Levensecht dood: dat had ik zelf gezien. Net in mijn straat, *of all places*, de uitvalsweg naar de grote verkeersader richting hoofdstad.

Tatjana verdronk in de drukte van de *'Heropening der Scholen'*. Muriël was kotsend naar huis verdwenen en ontbrak drie dagen op het werk. Maar die twee leefden dus nog ten minste. Het enige zinvolle wat ik de eerste helft van september uitvat, was Pauline van De Zeegeus een vriendelijk doch beleefd briefje schrijven. Het garnaalfestijn zou aan mijn neus voorbijgaan; ik wenste haar vierlettergrepige dochter veel geluk met de onderneming. Misschien brak ooit de tijd aan dat ze Bukowski zou gaan lezen.

Op een avond zat ik, rillend in een te dun T-shirt, ergens in een provinciestad in de auto te wachten op iets dat niet zou komen. Het regende; druppels biggelden over de voorruit. Ik had me kameleontisch geparkeerd tussen de tientallen auto's op het plein bij het stedelijk muziekschooltje in Tatjana's stadje. Het zat er in dat ze even opdook, had ze me eergisteren telefonisch laten weten. Maar dat gebeurde natuurlijk niet. Ik had weer eens vijfendertig kilometer onverrichter zake afgelegd. De wasem van mijn wachten zette zich treurig op de ramen af. Het dashboardklokje tikte tergend. Plotseling graaide ik in het handschoenenkastje, naar iets om te schrijven. En naar een flard beschrijfbaars. In het halfduister krabbelde ik een gedachte op, opborrelend uit de diepten van ellende, bespikkeld door de schaduwen van de regendruppels op mijn voorruit. Ik schreef: 'Ik beseft dat ik niet compatibel ben met een doorsneebestaan'. Dat was het. Zo waar, en zo pretentius. Ik stakte en propde de gedachte onmiddellijk in een uithoek van mijn portefeuille. Een bruikbare vondst, *a silly thought*. En ik keek nog een wijle toe op de vriendelijke, doodgewone, angstaanjagende, gruwelijke werkelijkheid: de helden van alledag die des avonds aan het stedelijk muziekschooltje hun dochters en zonen afleverden, dochters en zonen die vanavond net zo goed verkracht konden worden, hun viool of dwarsfluit jammerend in het bosschage, gewurgd met een snaar, doorboord met een strijkstok, en die daarom, nog net voor het verlaten van de ouderlijke wagen, deze veilige cocon, vluchtig gekust werden door baardige vadergezichten en pruilende moederlippen. Ik wrikte een reep chocolade open en reed hardop smakend terug naar 'mijn' stad aan de zee. Met zoetigheid bouwen de eenzamen en ontgoochelden hun eigen feestje. Ik werd een van hen: het stille, kauwende leger gedesillusioneerden, immer groeiend. Tatjana? Verdomd, Tatjana. Was ik niet beter naar huis gereden, naar Lore en de kinderen? Ze was niet gekomen. Gedachten aan wraak palmden me in: zoete wraak. Ik vervloekte alles tegelijk, en de accolade van mijn banvloek omarmde als een boze octopus het sacrament van het huwelijk, de garnaalfeesten in Westduinkerke, alle stedelijke muziekscholen, het miezerige septemberweer, stadjes die door middel van secundaire lijdenswegen met amper twee rijbanen van elkaar gescheiden waren, openbare telefooncellen, frietbazen die verdomme weer aan het studeren sloegen. Ik maakte een nijldige prop van de chocoladewikkel, mijn tweede prop vanavond, en keilde die door het omlaag gedraaide raam naar buiten. Mijn achtervolger knipperde begrijpend; met zijn grote lichten teisterde hij voortdurend mijn achteruitkijkspiegels. Het blééf maar duren. Met een hart als een drumstel zijrangeerde ik mezelf uiteindelijk op de fietsstrook en stapte uit. De kerel die ook fluks zijrangeerde en vlak achter me uitstapte, was de allerlaatste op deze planeet die ik had verwacht. Hij verscheen als een gevaarlijke hond in mijn kegelspel. Dat liet hij ook onmiddellijk blijken. Dreigend glimlachend naderde hij. Frank.

'Dat is een tijdje geleden, hé', zei hij met een van ingehouden woede trillende stem. 'Wil je nog wat avondcorrespondentie?' Hij haalde een bundeltje papier uit zijn binnenzak, maakte er proppen van en gooide me die toe. Ik zuchtte diep en rilde. Auto's passeerden met zwiëplichten en pletsende banden. Dit was een stuk hel op aarde. 'Je vraagt je zeker af hoe ik jou hier op het spoor kom? Daarstraks had je iemand anders verwacht, hé? Hier!!' Hij strooide nog meer proppen over mijn auto. Voor ik weg kon duiken, incasseerde ik vlak daarna zijn volle vuist in mijn gezicht. Ik struikelde en plofte op de motorkap. Dubbel geplooid en half-verdoofd bleef ik even liggen. Mijn hoofd stroomde vol met doffe pijn. 'Wees blij dat je koppie-koppie er nog op staat!' hoorde ik hem roepen. Zijn auto scheerde rakelings langs me heen. Met een pijnlijke grimas raapte ik enkele proppen van de fietsstrook op en streek er een glad. Een auto stopte; aan het zijraampje verscheen vol verwachting een gezicht. Met wapperende hand stuurde ik de kerel door. Bloeddruppels vielen op woorden als 'nooit', 'altijd', 'woorden' en 'hart'. Verspreid over het dak van mijn auto en op de fietsstrook lagen de brieven die ik zijn vrouw had gegeven. Ik had haar nog zo bezworen al mijn sporen uit te wissen.

Auto's vertraagden. Er werd vragend geclaxonneerd. Ik schopte wat proppen in de berm, duwde een zakdoek tegen mijn neus en stapte weer in. In de achteruitkijkspiegel nam ik de schade op, daardoor dubbele koppijn veroorzakend. Met een bloedend hart reed ik naar het souterrain. De heksen van de herfst haalden reeds hun bezems boven.

42

Oktober, maand der dichters. Start van het verse, ovenwarme academisch jaar ook. In de stedelijke bibliotheek ging ik op zoek naar 'WIJ LEVEN...', gedichtenbundel 'ook geschikt voor het onderwijs', dixit de verongelukte schrijfster. De naam van de dichteres bleek er volslagen onbekend te zijn; het boekje onvindbaar. 'Bent u er zeker van dat zij bestaat?' vroeg de bibliothecaresse. 'Nee,' zei ik, 'ze bestond'.

Oktober, geritsel van bladeren die over de grond warrelden. Bij KOPPIE-KOPPIE viel een briefje van Muriëls pa in de bus: de flinke meid kwam niet meer en zou nog dapper wat doorstuderen. Economie. Lazen we dat goed? Economie. O.k., we waren dus weer met z'n tweeënhalf, want ik werkte eigenlijk ook weer fulltime aan het Interbellum-Instituut. Tatjana en ik durfden na die pijnlijke confrontatie op de fietsstrook bijna niet meer met elkaar te praten. Ze wou ook niks lossen over hoe het er nu bij haar thuis aan toeging, tussen hen. De man Frank, hààr man, hield haar scherp in de gaten. Na elke telefoon of brief voelde ik het duidelijker aan: het was afgelopen. De draak van de werkelijkheid had vuur gespuwd; ons avonturenboekje ging in vlammen op. Weer braken de nadagen van een Grote Liefde aan, maar het zouden godverdomme de laatste zijn. Sommige Interbellumcollega's observeerden ons al extra nieuwsgierig; een en ander begon ze op te vallen.

'Ik ben blij dat je nog eens belt. Hoe gaat het met je?' 'O .. hoe gaat het thuis?' 'Frank en ik zijn ...'. 'Wanneer gaan we nog eens iets drinken?' 'Dat is al een tijd geleden, hé'. 'Ja ..'.

November: klaaszoetigheid palmde de etalages in, weer veel te vroeg. Ik was hard aan anti-depressiva toe, maar slikte vooralsnog niks, uit vrees voor tandbederf. Mijn lectuur bestond de laatste tijd vooral uit bijsluiters. Om de haverklap ging ik me dan maar balorig bezatten bij Pauline in De Zegeus, terwijl mijn voedertijden zich beperkten tot bezoeken aan de theologiefrietkeet, waar ik me met allerlei ongezonds volpropte. Ondertussen verslaptte ook het contact met Lore; ik zag mijn eigen kinderen soms maar een keer per week. Op een avond in november zoop ik me zwaar door een mislukte KOPPIE-KOPPIE-opdracht heen. Mijn verpak-

kingsteksten voor allerlei sojanatuurgedoe werden die dag beleefd-honend door drie goed-geklede postmidlifeheren weggelachen als 'proza voor schoolboekjes'. Nou, dat was dan uitermate 'geschikt voor het onderwijs'. Gekrenkt stapte ik op. Mijn calvarietoetocht bracht me in diverse treurige kroegen met eendere zielen in. Ik aanhoorde trieste lovestory's, macho wijvenpraat en autobiografieën die nimmer geschreven zouden worden. Hier en daar hees ik mezelf in de belangstelling met verhalen over de tragiek van hondendrollen, kerstmannen die daar binnenkort over zouden uitglijden en de rollen van de Dode Zee die bewezen dat de christenen eigenlijk een gewelddadige godsdienst aankleefden. Knap staaltje theologie. 'Drollen van de Dode Zee?' informeerde een grapjas. Ik haatte hem terstond.

Ik keek te lang en te driest in ogen, duwde onzacht lijven opzij bij mijn doortocht naar toiletten, praatte te hard. Menig kaffaat verliet ik op de rand van heisa. Vooralsnog bleef ik lijfelijk ongeschonden. Het kwam er vooral op aan niet de hele mensheid ineens te haten, want ik bevond me in de nadagen van een Grote Liefde. Ik zou ze stuk per stuk haten.

Mijn baken in de nacht was de vuurtoren in de duinen, in de stad aan de zee. Ik kende de weg, ernaartoe en er helemaal op. Er stak geen bijsluiter bij mijn eenmansactie; er was geen zalvende copywriting die het gebeuren verklaarde, begeleidde of inpakte. Zwelgend in zelf-medelijden besteed ik de toren via de noodtrap aan de buitenkant. Ik trof mezelf boven aan de reling op een platform aan, op een vergevorderd uur in de pechstrook van de nacht. Om de 2,5 seconden verblindde het zwieplicht me, als een klok of een boeddha die ieder etmaal weer om de zoveel tijd gelijk krijgen. Het was er ijskoud. Toen ik het donkere geruis van de zee diep onder me weer hoorde, kreeg ik ontzaglijk heimwee naar Hermien en haar verdriet. En toen ik mijn portefeuille doorbladerde op zoek naar verse fondsen om straks in een laatste nachtbar te gaan besteden, stootte ik op het propje. Moeizaam ontvouwde ik het, terwijl de messcherpe wind aan alles om me heen rukte. Ik ontcijferde mijn vondst van weleer, mijn silly thought, uit diepten van ellende geschreven, nu herontdekt en uittorend boven de wereld: 'Ik besef dat ik niet compatibel ben met een doorsneebestaan'.

Herinnering aan die avond. Herfstregen die van de voorruit biggelde. Het bespikkelde vodje papier. Ik hoorde mezelf mijn eigen diepe gedachte van toen declameren, dronken en pre-tentius. De alcohol deed de klanken in mijn mond aanslibben. Ik spreidde mijn armen; het vodje wapperde dwaas het donkere zwerk in. 'Kijk: wij leven', mompelde ik vreugdeloos. 'Alcohol doet zweven. Ach, ach, ach: een rijm'.

Ik sprong. Ik zweefde. Ik had gesprongen. Een fractie hemel en een fractie hel. Een beetje engel en een beetje duivel. En ik was van alle platte pijn af. De klap op mijn smoel die avond op de fietsstrook was erger geweest; het hartzeer van de herfst ook. Vastberaden en genadig smakte ik neer.
